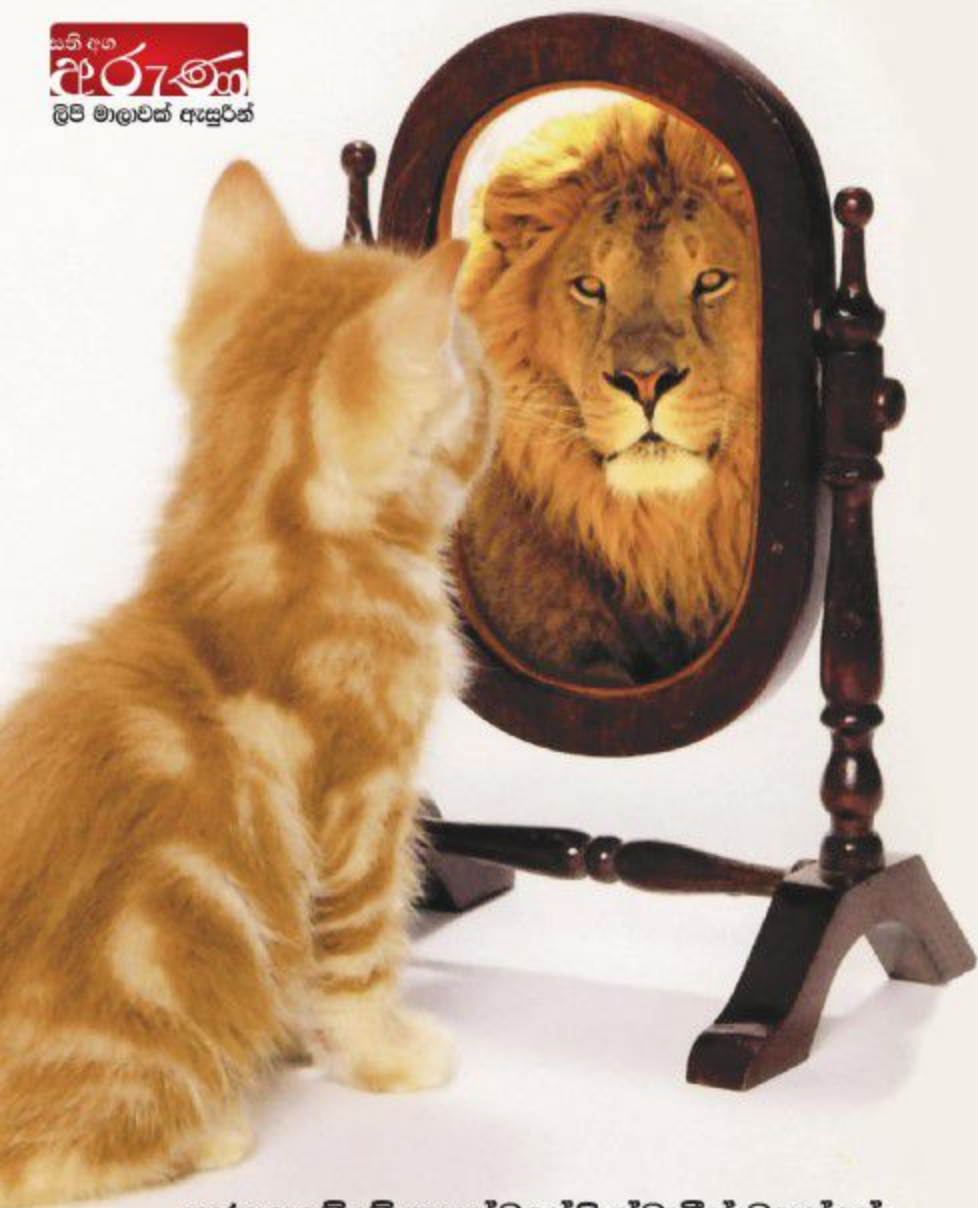

ප්‍රඥාවන්තශීතභටි නැණ පහත් දළුවන්තට

බලන් කඩතූරා හැර දැසේ

සති 40
අරුණ
ලිපි මාලාවක් ඇසුරින්

පූජ්‍ය අලවිවේ අනෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ

ප්‍රඥාචන්තයිත්තට නැණ පහන් දල්වන්නට

බලන් කඩතුරා හැර දැසේ

පූජ්‍ය අලව්වේ අනෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ

බලන් කඩතුරා හැර දැසේ

පූජ්‍ය අලව්වේ අනෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2019 සැප්තැම්බර් මස - 2000

ISBN: 978-624-5177-01-1

ප්‍රකාශනය

රැනකෙටුවගල ආරණ්‍ය සේනාසන භාරය,
අැට්ටපොල වත්ත, වදේමඩ, ඕවිලිකන්ද, මාතලේ.

‘සබ්බ දානං ධම්ම දානං ජිහාති’

කතාගේ වෙනත් කෘති

- සත්‍යයෙහි අරුණෝදය
- පටිච්චසමුප්පාද විවරණය
- ප්‍රඥාවෙන් දකුණු ත්‍රිලක්ෂණය
- බෞද්ධ භාවනාවේ අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාව
- The Dawn of the Truth
- තමා සොයන්න
- ධම්ම චිත්තා
- ධනවතෙකු වන්න
- Discover Yourself

විමසීම්

ධම්ම පාරමී ආරණ්‍ය සේනාසනය, කටුකැලියාව, අනුරාධපුරය.

077-0136809 (කැකිරාව) | 071-0548449/077-3818758 (මාතලේ)

071-7633637 (නාරම්මල) | 070-3070758 (හොරණ/බත්තරමුල්ල)

Email: alawweanomadassithero@gmail.com

Facebook, YouTube : Alawwe Anomadassi Thero

ධර්ම දානය සඳහා ආධාර මුදල් යොමුකිරීමට

සම්පත් බැංකුව, පැලවත්ත ශාඛාව (452, පන්නිපිටිය පාර, පැලවත්ත, බත්තරමුල්ල)

ශිඤ්ඤා අංකය : 1063 - 6100 - 4022

නම : රැනකෙටුවගල ආරණ්‍ය සේනාසන භාරය

ශාඛා අංකය : 063 , SWIFT: BSAMLKX

මුද්‍රණය : කොලිටි ප්‍රින්ටර්ස්

17/2, පැලිවත්ත පාර, ගංගොඩවිල, නුගේගොඩ. - දු.ක: 0114 870 333

පිඳුම

මාගේ ශාස්තෘ වූ තිලෝගුරු බුදුරජාණන් වහන්සේටත්,

සුපිරිසිඳු බුදුවදන මෙය යැයි මඟ එළිකරමින්

මා හට පැවිදි උපසම්පදාව ලබාදුන් ගුරුදෙව්දුන්ටත්,

මාගේ මහෝපාධ්‍යාය කල්‍යාණවංශනිකායේ මහානායක

ධුරන්දර අති සුජ්‍ය දොඩම්පහළ වන්දුසිරි මහානායක

ස්වාමීන් වහන්සේටත්

ගෞතම සසුන් ලැදි ශ්‍රාවක ශ්‍රාවිකාවන්ටත්,

ගෞරවයෙන් පිදෙන උපහාරයකි.

හැඳින්වීම

මීට වසර 2640 කට පෙර ලොව පහළ වූ සිද්ධාර්ථ ගෞතම බෝසතාණන් වහන්සේ වසර 2605 කට පෙර සියළු කෙලෙසුන් නසා සම්මා සම්බුද්ධ බවට පත්වූ සේක. එතැන් පටන් පන්සාළස් වසක් පුරා නුවණැති දෙවිමිනිසුන්ට යථාර්ථය පෙන්වාදීම නිසා එකල පිතෘති මිනිසුන් ධර්මය අවබෝධ කොට සසරින් එතෙර වූහ.

මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේගේ ආගමනයෙන් ශ්‍රී ලංකාද්වීපයට ශ්‍රී සද්ධර්මය ලැබුණු අතර ඉන් ප්‍රයෝජන ලැබ නිවීමට පත් වූ උතුමන් ද සිටියහ. එසේ ශ්‍රී ලංකාද්වීපයේ ස්ථාපිත වූ ශ්‍රී සද්ධර්මය දීර්ඝ කාලයකට පසු නැවත බැබළෙන යුගයක් අද උදාවී ඇත.

වසර 50-60 කාලයක සිට නුවණැති සත්පුරුෂයින් කිහිපදෙනෙකු විසින් පිරිසිදු බුද්ධ වචනය හදාරා, ඒ විවර කරගත් මඟෙහි හැසිරෙමින්, එම දහම නුවණැති ශ්‍රාවකයන් හට දේශනා කිරීමත්, ශ්‍රාවකයින් ඒ මඟ ගැනීමත් මෙම පිබිදීමට බොහෝ සේ බලපෑහ. ඒ උතුමන්ගේ විවරණ තුළින් සහ සැබෑ බුද්ධ වචනය හැදෑරීම තුළින් නුවණැති ඔබට මේ ධර්මය තේරුම් ගැනීමට අවශ්‍ය වන අයුරින් මේ දහම් විවරණය සකස් කොට ඇත.

එම නිසා අතක්කාවචර වූ මේ ධර්මය (තර්කයට ගෝචර නොවන) නුවණැති මිනිසුන්ට පමණක් තමන්ගේ ප්‍රඥාව හසුරුවා සැබෑ බුද්ධ වචනය තුළින් දහම් මඟ විවර කරගෙන නිවී සැනසීමට මේ දහම් පරියාය උපනිශ්‍රය කර ගනිත්වා!

ධර්ම දේශනාවක් අනුසාරයෙන් සකස් කළ ග්‍රන්ථයක් නිසා දේශනා විලාශයේ ඇති යෙදුම් භාවිතා කොට ඇත. එම අපහසුතාව මගහරිමින් දේශනයේ අන්තර්ගත ධර්ම අර්ථය උකහා ගැනීමට උත්සාහවත් විය යුතුය.

මෙම ධර්ම ග්‍රන්ථය යථාර්ථයක් බවට පත්කර ගැනීමට නන් අයුරින් උපකාර කළ ගෞරවණීය ස්වාමීන් වහන්සේලාට, මෙහෙණින් වහන්සේලාට සහ ගිහි පින්වතුන් හට මෙම ධර්ම දානයම පුණ්‍ය කර්මය වතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධය පිණිසම හේතු වේවා!

තෙරුවන් සරණයි!

අලව්වේ අනෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ.

බු.ව. 2560 ක් වූ වෙසක් මස

පෙරවදන

මෙම දහම් පොත පරිශීලනය කරන්නන් වෙත පිදෙන කාරුණික පෙරවදන:

මේ මහා හදකල්පයේ සතර වෙනුව ලොව පහළ වී වදාළ සිද්ධාර්ථ ගෞතම බුදුපියාණන් වහන්සේට මාගේ නමස්කාරය වේවා. ලෝකය තුළ බුද්ධිමත් මිනිසුන් විමුක්තිය සොයන කාලයක ඒ විමුක්ති මඟ පෙන්වීම සඳහා සම්බුද්ධත්වයට පත්වීමට බෝධිසත්වයන් වහන්සේලා පහළ වන්නාහ.

ඒ වන විටත් විමුක්තිය පිණිස විවිධ අය විවිධ මාර්ගයන් පුරුදු කරන අතර විමුක්තිය ලැබූ බවටත් අත්දැකීම් ලබා මූලා වී සිටියහ. එවැනි කාලයක පහළ වූ බෝධිසත්වයන් වහන්සේ උතුම් සම්බුද්ධත්වයට පත්වී සැබෑම විමුක්ති මඟ නුවණැති මිනිසුන් උදෙසා පෙන්වා දුන්හ. කුමානුකූලව නුවණැති මිනිසුන් අඩුවන විට එම දහම වටහාගැනීමේ ප්‍රවණතාවය අඩු වී විමුක්තිය නොලබන තත්වයට පත්වන බව, තථාගතයන් වහන්සේ ජීවමානව වැඩ සිටියදීම සද්ධර්ම ප්‍රතිරූපක සූත්‍රයේදී පෙන්වා වදාළ සේක.

එලෙසම නුවණ මද අය නිසා ධර්මය වැනි ධර්ම ප්‍රතිරූපකයන් එකල ද තිබූ බව එම දේශනාව තුළින් පැහැදිලි වේ. වර්තමානය වන විට මනුෂ්‍යාගේ නුවණ තවදුරටත් පිරිහීමට ලක් වී ඇත. භෞතිකය දියුණු වී පහසුව සැලසී තිබෙන නිසා මිනිසාගේ විමංසන හැකියාව දුර්වල වී ඇත.

නමුත් බොහෝ අය පිරිසඳු නිවැරදි බුද්ධි වචනයට යොමු නොවී, තමන්ට වැටහෙන ආකාරයට ධර්මය විග්‍රහ කරගෙන, බුදුවරුන්ගේ දහමින් තොරව, ධර්ම ප්‍රතිරූපකයන් තුළින් ලබන යම් අත්දැකීම් විමුක්තිය යැයි රැවටෙති. එනමුත් ඔවුන් එම ප්‍රතිරූපකයන් බුද්ධි වචන යැයි ප්‍රකාශ කරති.

බුදුපියාණන් වහන්සේ ආණි සූත්‍රයේ වදාරනවා, 'ආණක' නම් වූ මිහිඟු බෙරය ඉතා මිහිරි ශබ්දයක් නිකුත් කරයි. එය කාලයත් සමඟ සිදුරු වන විට, ඇණ ගසමින් එය වාදනය කරන විටත් එම මිහිඟු බෙරයෙන්ම හඬ නිකුත් වේ. නමුත් එය මිහිඟු බෙරයේ ප්‍රකෘති හඬ නොවේ. ඇණ සමඟ හටගත් හඬකි. එලෙසටම ශුන්‍යතා ප්‍රතිසංයුක්ත, ලෝකෝත්තර වූ තථාගත ධර්මය නුවණ මද අයට නොතේරෙන නිසා තම තමන්ගේ මත ඉදිරිපත් කර එය බුද්ධි වචනය ලෙසටම පෙන්වා දෙයි. නමුත් එය විකෘතියකි. මේ බව ආණි සූත්‍රයේදී පෙන්වා දී ඇත. එලෙසට තමන්ට

ගැලපෙන විග්‍රහය තුළින් යම් ප්‍රතිපදාවක් කර එතුළින් යම් සංසිද්ධියක් ඇතිවූ විට, විමුක්තිය ලැබූ බවට තමාත් රැවටී ඒ තුළින් සතුටු වෙයි. තමා එවැනි උතුම් උසස් කෙනෙක් බවට පෙන්වා දෙමින් අන් අයවද ප්‍රතිරූපකයන්ට සමාදන් කරවයි.

සමාජය තුළත් නුවණ මද අය සිටින නිසාත්, එම විග්‍රහයන් ඔවුන්ගේ රාමුවට ගැලපෙන නිසාත්, එය නිවැරදි බවටත් තර්කයන් වහන්සේ වදාළ බවටත් සිතාගෙන සිටී. එම ප්‍රතිපදාවන් සරල හා පහසුවෙන් අත්දැකීමද ලැබෙන නිසා එය තුළින් තමන් විමුක්තිය ලැබූ බව හෝ එම මඟ තුළ සිටින බවටත්, තමන් ශ්‍රේෂ්ඨ අය ලෙසටත් සමාජයට හඳුන්වා දෙති. එලෙසට යොමු වී ඇත්තේ හුදෙක්ම සමාජයේ කෝණයට ගලපා ගත් සමාජගත වූ විග්‍රහයන්ට මිස, මූලික බුද්ධ වචනය නිසියාකාරව අධ්‍යනය කිරීමෙන් නොවේ.

මූලික බුද්ධ වචනය අධ්‍යනය කරන අයට නම් එම විග්‍රහයන් විශාල රැවටීමක් බවට වැටහුණද, එය අඥාන කෙනාට පෙන්වීමට ද නොහැකිය. මන්ද යත් එතුළින් තමන්ට අත්දැකීම් ලැබී, මානයෙන් ඉදිමී ඇති නිසාය. යම් කෙනෙක් සමාජගත වූ විග්‍රහයට නොගොස් මූලික බුද්ධ වචනයට අනුව කල්පනා කරන්නේ නම් ඒ නුවණැති කෙනාට එම සමාජගත වූ විග්‍රහයන්ගේ රැවටීමකාර බව වටහා ගත හැකි වේ. එලෙසට වටහා ගත හැකි නුවණැති මිනිසුන් සඳහා “අරුණ” පුවත්පතේ ඉදිරිපත් කළ “බලන් කඩතුරා හැර දැසේ” ලිපි පෙළ ඇසුරින් සකස්කළ මෙම ග්‍රන්ථය උපකාරී වනු ඇත.

සමාජයේ විග්‍රහයටත් තම තමන්ට ලැබුණ අත්දැකීම් වලටත් මූලා විමෙන් වැසී තිබෙන කඩතුරාව ඉවත්කර මූලික බුද්ධ වචනය හැදෑරීමෙන් ප්‍රඥා ඇස උදාකරගැනීම පිණිස මෙම ග්‍රන්ථය උපකාර කරගන්න.

තෙරුවන් සරණයි !

පූජ්‍ය අලව්වේ අනෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ
බු.ව. 2563 ක් වූ බිතර මස

පටුන

1. දහම කියා අනෙකක් තිබිය නොහැක	9
2. බුදුන් උපන්නේ ලංකාවේද ? එසේ නම්...	12
3. ජම්බුද්වීපයෙන් බුදුදහම ඇත්වූයේ මෙසේ ය	17
4. නුවණැත්තෝ මෙසේ තථාගත දහමට යොමු වූහ	21
5. මහ සඟ රුවන දම්නද රැවිදුහි මෙලෙසේ	25
6. සැබෑ රහත් භාවය කුමක්දැයි බුදුරජුන් මෙසේ පෙන්වා දුන්හ	28
7. සාර්පුත්තයන් මොග්ගල්ලානයන්ගේ අගය බුදු හිමියෝ මෙසේ දැක්වූහ	32
8. විමුක්තිය කුමක් පිණිසද?	37
9. ෂෝක් බණ, හොඳට තේරුණා. එපමණකින් හරිද?	42
10. කණා කිරිවල හැටි කියූ අයුරින් නවීන විද්‍යාවෙන් දහම පහදමු	49
11. විපරිත නිර්වචන බැහැර කර සැබෑ බුද්ධ භාෂිතය දරා ගන්න	52
12. ප්‍රවේශම් වන්න! ධර්මය වේශයෙන් මාරයා මතු වේ	56
13. අපට ලැබුණු දුකත්, හැණවතුන් ප්‍රඥාවෙන් අවබෝධ කරගත යුතු දුකත් එකක්ද?	61
14. ඔබේ රාමුවට ගැළපුනු පමණින් එය අවබෝධය යැයි නොසිතන්න	65
15. මෙය මෙසේ නොදකිනා තාක් උරුමය දුක්ඛිත සසර ම ය	70
16. දහම යටිකර 'දහම වගේ දෙය' මතු වීමට පෙර	76
17. පංච උපාදානස්කන්ධය උඩු යටිකුරු කර බලන්න	81
18. දකින විදුරුවද? දැකපු විදුරුවද?	86
19. තුන්කල් කා දමන පංච උපාදානස්කන්ධය	91

20. කැඩෙන බිඳෙන අහිතයෙන් වනා අති සැබෑ අහිතය දැකින්නට	96
21. උතුම් අරහත්වය උදෙසා ප්‍රායෝගික ප්‍රතිපදාව කුමක්ද?	103
22. "මම" කියල කෙනෙක් නෑ කියල බෙදු බෙදා බැලුවත් ආත්ම දෘෂ්ටිය දුරු නොවෙන්නේ ඇයි?	108
23. අඤ්ඤාතම දුරුවී විද්‍යාව මතුවන වැඩපිළිවෙළයි මේ	112
24. සක්කාය දිට්ඨියේ බැමි කැඩිය හැකි චිකම ක්‍රමය	116
25. ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් රූපය හටගන්නා හැටි ඕබන් දුටුවේ මෙසේ ද?	124
26. සත්‍යයෙන් සත්‍යය දැකින්න	129
27. ධාතු ආයතන විග්‍රහ කර ගැනීමේ දී ආර්ය සත්‍යය අවබෝධය පිණිස හේතු වන හැටි	134
28. සතර මහා ධාතුව සැබැවින්ම තේරුම්ගත යුත්තේ උපාදානයන් සමඟින්	138

දහම කියා අනෙකක් තිබිය නොහැක

අද සමාජය තුළ අපට ධර්මය ලෙස විවිධ දේවල් අසන්නට ලැබෙයි. විවිධ දේවල් විවිධ මතවාද පවතී. සාහිත්‍ය සහ ඉතිහාසයද, තවත් නොයෙකුත් දේවල් තුළ අපට විවිධ තර්ක විතර්ක සමාජය තුළ පවතින බව පෙනෙන්නට තිබේ. පළමු සංගායනාව තුළ පැවති උතුම් බුද්ධ වචනය තවමත් පිරිසිදු බුද්ධ වචනය බව සමාජය තුළ පවතින අදහසයි. එම නිසා මූලික බුද්ධ වචනය ලෙසින් සැලකෙන ආනන්ද මහරහතන් වහන්සේගෙන් පැවත එන උතුම් ධර්මය සහ උපාලි මහරහතන් වහන්සේගෙන් පැවතගෙන එන විනය ඒ පිරිසිදු දහම ලෙසින් පිළිගෙන තිබේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑමෙන් තෙමසකට පසුව මහා කස්සප මහරහතන් වහන්සේගේ මූලිකත්වයෙන් පළමු ධර්ම සංගායනාව පවත්වා වදාළ සේක. ආනන්ද මහරහතන් වහන්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අසා දැනගත් උතුම් ධර්මය එහිදී ඉදිරිපත් කළ අතර උපාලි මහරහතන් වහන්සේ විනය ඉදිරිපත් කළහ. ධර්මධර විනයධර හික්ෂුන් වහන්සේලා, එලෙස සංගායනාවූණ ඒ ධර්ම විනය මේ දක්වා පවත්වාගෙන ආහ. ඒ උතුම් ධර්මය අදටත් ජීවමානව පවතී. බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන් මංවකයේදී මෙසේ වදාළ සේක. “ මාගේ ඇවෑමෙන් ඔබලාගේ ශාස්තෘන් වන්නේ මා වදාළ ධර්මයත් විනයත් පමණි.” එසේනම් අද අපගේ ශාස්තෘන් වන්නේ උතුම් ධර්මයත් විනයත් පමණි.

ධර්මය හා බැඳී තිබෙන්නා වූ අනිකුත් සියලු කරුණු සම්බන්ධයෙන් අතීතයේ පටන් විවිධ මතවාද තිබුණ බව සාහිත්‍යයේ පවා සඳහන් වේ. එමෙන් ම තවත් බොහෝ දේවල් පිළිබඳත් විශේෂයෙන් සාහිත්‍ය පිළිබඳවත් විවිධ අය විවිධ මතවාද ඉදිරිපත් කරයි. නමුත් සූත්‍ර දේශනා, විනය පිළිබඳව එවැනි මතවාද හට ගෙන නොමැත. යමෙක් තුළ ඒ පිළිබඳවත් පිළිගැනීමක් නැතිනම් ඔවුන් කිසිසේත්ම බුදුරජාණන්

වහන්සේ පිළිබඳව තේරුම් ගන්නේ නැත. එයට හේතුව වන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන කථා කිරීමට හෝ ඒ අදහස පිළිගැනීමට අන් කිසිදු දෙයක් අදාළ කරගත නොහැකි නිසාය. එවැන්නන් වේ නම් ඒ අය නාමිකවවත් බෞද්ධ නොවේ. එම නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ධර්මය හා විනය ඇසුරින් බුදුරජාණන් වහන්සේ සරණ යා යුත්තේ කුමක් නිසාද කියන බව එය පිළිගන්නා අප මෙලෙස තේරුම් ගනිමු.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ධර්මය ප්‍රඥාවන්තයන්ට දැකීම සඳහා දේශනා කරන ලදී. බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළවන යුගයේදී විමුක්තිය සෙවූ ප්‍රඥාවන්තයෝ බොහෝ සිටියෝය. එම නිසා බුදුවරු ද එවන් කාලයන් තුළම පහළවන සේක. ඒ ප්‍රඥාවන්ත අය පහසුවෙන් දහම අවබෝධ කළහ. නමුත් කාලයත් සමඟම ප්‍රඥාවන්තයෝ අඩු වූහ. ඒ බව සද්ධම්මපතිරූපක සූත්‍රය තුළ වදාළ සේක. එලෙස දුෂ්ප්‍රාඥ අය පහළ වීමත් සමඟ බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ධර්මය අවබෝධ කරගන්නා අය අඩු වූහ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන්පෑමෙන් පසුව ප්‍රඥාවන්තයෝ තවතවත් අඩු වීම නිසා දුෂ්ප්‍රාඥ පිරිස් ඒ ධර්මය තමන්ට තේරෙන ආකාරයට නිර්වචනය කරමින් විවිධ ග්‍රන්ථ සම්පාදනය කළහ. ඒ සම්පාදනය කළ ග්‍රන්ථ තුළ තමන්ට හැඟෙන අයුරින් කරුණක් ඉස්මතු කළා මිස මනා ප්‍රඥාවෙන්ම දත යුතු බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය ඉස්මතු නොවීය. ප්‍රඥාවන්තයින් පහළ වන ස්වභාවය මේ දක්වාම අඩුවූ හෙයින් ධර්ම ප්‍රතිරූපක ලෙස මතුවූ ඒ පරියායන් වලට යොමු වී බුද්ධ භාෂිතය තේරුම් ගැනීමට පිරිස් උත්සාහවන්ත වූහ. නමුත් ඒ තුළින් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ දහම දැකීමට නොහැක. ඒ නිසා මගඵල ලබා සැනසීම කරා යොමුවන අය අඩුවිය. ධර්ම ප්‍රතිරූපකයෝ මගඵල ලැබූ බවට රැවටී වාසය කරමින් සිය අනුගාමිකයින්ද ඒ වැරදි මගට යොමුකර, එම මුළා වූ මගඵල සඳහා සමාදන් කළහ. මෙම අවදානමෙන් ගැලවීමට නම් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ධර්මය අවබෝධ කරගැනීම පිණිස මූලික බුද්ධ වචනයම ඉගෙන ගත යුතුය.

මේ උතුම් ධර්මයත් විනයත් පාදක කරගෙන බුදුරජාණන් වහන්සේ සරණ යා යුත්තේ කෙසේදැයි කියන කරුණ අපි තේරුම් ගනිමු. ඒ සඳහා වර්තමානයේ පවතින ඓතිහාසික හා සමාජයීය පසුබිම හා අතීතයේ තිබුණ ඓතිහාසික හා සමාජයීය පසුබිම් ගැනත් සාකච්ඡා කළ යුතු වේ. වර්තමානයේ බුද්ධ ධර්මය පවතින රටවල ඓතිහාසික හා සමාජයීය පසුබිම ගැනත් කතා කළ යුතුය. ඓතිහාසික පසුබිම විවිධ හේතූන් මත වෙනස් විය හැක. එනම් ආක්‍රමණ, ස්වභාවික ව්‍යසන ආදී කරුණු වලින් එය වෙනස් විය හැක. නමුත් සමාජයීය පසුබිම එලෙස ඉක්මනින් වෙනස් කළ නොහැක. එමෙන්ම අලුතින් සමාජයීය පසුබිමක් ඇති කළ ද නොහැක. යමෙක් ඇති කළේ නම් එය ඉක්මනින්ම නැති වෙයි. සමාජයීය පසුබිම පවතින්නේ එම සමාජයේ ස්වභාවය අනුවමයි. එම නිසා එය කතා කිරීම ඉතාම වැදගත් කරුණකි.

එමෙන් ම, දහම දුටු අය සැනසීමට පත්වුණු ආකාරයත් ඒ අය ඒ සඳහා යොමු වූ ආකාරයත් ධර්ම විනය සමඟ තේරුම් ගත්විට බෞද්ධ දර්ශනය වෙත යමෙක් යොමු වන්නේ කෙසේද යන කරුණත්, එමෙන් ම ඒ කුළින් ඇති වන්නේ කුමන ආකාරයේ ප්‍රතිඵලයක්ද යන්නත් තේරුම් ගැනීමට හැකිවේ.

එසේ ධර්මයට යොමුවුණ අය කුමන ආකාරයේ සැනසිල්ලක් ලබනවාද, ඒ කුළින් ලැබෙන ප්‍රයෝජනය කුමක්ද යන්න සාකච්ඡා කළ යුතුය.

එමෙන් ම නවීන විද්‍යාව සහ බෞද්ධ දර්ශනය අතර වෙනස පැහැදිලි කරගත යුතුය. ඒ සඳහා විශේෂයෙන්ම එකල පැවති භාෂාව, ධර්මය දේශනා වූ පාලි භාෂාව පිළිබඳ විශේෂ දැනුමක්ද ඇති කරගත යුතුය. ඉන් පසුව ඒ ධර්මය පිළිබඳ තේරුම්ගෙන, ඒ කුළින් අපගේ ජීවිතයට එය කුමන අයුරකින් ප්‍රයෝජනයට ගත හැකිද යන්න තේරුම් ගනිමු. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ සරණ යා යුත්තේ කෙසේදැයි කියන කාරණාව අපට වටහා ගත හැකිවෙයි.

බුදුන් උපන්නේ ලංකාවේද ? එසේ නම්...

බුදුන් උපන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ යැයි මතයක් අද සමාජයට එන්නත් කිරීමේ වැයමක් පවතී. ප්‍රාථමික කරුණු කාරණා, හිතළු මගින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට “උප්පැන්න සහතික දීම” කොතරම් සංවේගජනකද යන්න මෙම ලිපිය කියවා අවසානයේ පාඨකයා විසින් තීරණය කරනු ඇත.

බෞද්ධ රාජ්‍ය වල ඓතිහාසික පසුබිම සහ දහම තුළ ප්‍රකාශ වන කරුණු සසඳා බැලීමෙන් බුදුන් වහන්සේගේ උපත සොයා ගැනීම පිණිස ඔබගේ බුද්ධියට මග කියනු ඇත. වර්තමානයේ ථේරවාද බුදුදහම පවතින රටවල් අතර ප්‍රධාන තැනක් ගනු ලබන්නේ ශ්‍රී ලංකාව, මියන්මාරය, තායිලන්තය සහ ඉන්දියාවයි. මේ රටවල ඓතිහාසික පසුබිම ගැන සලකා බලන විට ශ්‍රී ලංකාව සහ ඉන්දියාව ඉන් ඉදිරියෙන් සිටී. එම නිසා ශ්‍රී ලංකාව සහ ඉන්දියාව තුළ පවතින ඓතිහාසික පසුබිම ගැන පැහැදිලි කර ගැනීමෙන් දුර්මතයන්ගෙන් බැහැර වීමට ඔබට හැකියාව ලැබෙනු ඇත.

බෝධිසත්වයන් වහන්සේ ඉපදුන ස්ථානය, රාජධානි තිබූ තැන, දුෂ්කරක්‍රියා කළ තැන, සම්බුද්ධත්වයට පත් වූ තැන, ධර්මය දේශනා කළ තැන් සහ බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩ සිටි තැන්, පිරිනිවන් පා වදාළ ස්ථානය, රහතන් වහන්සේලා වැඩසිටි තැන් ආදී ස්ථාන පුරා විද්‍යා සාක්ෂි මත සනාථ කරගෙන ඇත.

එහෙත් ස්වාභාවික ව්‍යසන සහ විවිධ ආක්‍රමණ මත ඓතිහාසික පසුබිම වෙනස් විය හැකි බවට ඇතැමෙක් මත පළ කරති. ඒ අනුව යමින් වර්තමානයේ බිහිව ඇති මතයක් වන්නේ අශෝක අධිරාජ්‍යයා ලංකාව ආක්‍රමණය කොට බුද්ධ ශාසනයට අදාළ සාක්ෂි විනාශ කර, ඒවා ඉන්දියාවේ පිහිට වූ බවත්ය. එපමණක්

නොව, එම මතය මගින් මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ ආක්‍රමණිකයෙක් බවටද පත්කර තිබේ.

එවැනි මතයක් ප්‍රකාශ කරන්නේ පුරාවිද්‍යා සාක්ෂි වෙනස් කිරීම මගින් ඓතිහාසික කරුණු වෙනස් කළ හැකිය යන පදනමේ පිහිටාය. එමනිසා ඇසට පෙනෙන ඓතිහාසික සාධක පාදක කරගෙන බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වූයේ කොතැනද යන වග නිවැරදිව සනාථ කරගත නොහැකි බව මේ මතය තුළින්ම පැහැදිලි වේ.

එම ඓතිහාසික සාධක පසෙක තැබූ විට බුදුන් උපන් දේශය පිළිබඳ සොයා යෑමට ඉතිරි වන අනෙක් මූලාශ්‍ර මොනවාද?

ඒ කරුණු පැහැදිලි කර ගැනීම සඳහා යොදා ගත හැකි වෙනත් මූලාශ්‍ර මොනවාද යන්න පිරික්සීමේදී මූලික බුද්ධ වචනය වන ධම්ම විනය තුළ පැවසෙන සමාජයීය පසුබිම ඒ සඳහා පාදක කර ගත හැක.

බෞද්ධයන්ගේ පළමු මූලාශ්‍රය සහ ප්‍රධානම පිළිගැනීම වන්නේ මූලික බුද්ධ වචනය අඩංගු ධර්ම විනයයි. ද්විතීයික මූලාශ්‍ර බොහොමයක් තිබුණද ඒ සම්බන්ධයෙන් විවිධ මති මතාන්තර ඇති අතර, ධර්ම විනය සම්බන්ධයෙන් එවැනි මතිමතාන්තර ඉතා අල්පය. එම නිසා ධර්ම විනය තුළ ප්‍රකාශ වන සමාජයීය පසුබිම පාදක කරගනිමින් ඉහත ගැටලුවට සහේතුක පිළිතුරක් සෙවිය හැක.

සමාජයක පවතින භෞතික සාධක බලපෑම් කර වෙනස් කළ හැකි වුවද සමාජයීය පසුබිම එලෙස වෙනස් කළ නොහැක. ඉහත කරුණු පාදක කර ගනිමින් බුද්ධ කාලයේ සමාජයීය පසුබිම සලකා බලමු.

පළමු ධර්ම සංගායනාවේදී සංගෘහිත වූ අංගුත්තර නිකායේ නවක නිපාතයේ “ධාන සුත්‍රයේ” ජම්බුද්වීපය තුළ පැවති විශේෂ කරුණු

තුනක් සඳහන් වේ. එනම් ශූරයෝය, සතිමත්භූය, බ්‍රහ්මචරිය වාසය යන මේ තුනෙන් තව්තිසා දෙව්වරුන්ට සහ උතුරුකුරු වැසියන්ට වඩා අග්‍රය යන්නයි.

මෙම කරුණු තුනෙන් පැහැදිලි වන්නේ ජම්බුද්වීප වැසියන්ගේ දක්ෂ භාවය, සිහියෙන් යුක්ත වීම සහ බ්‍රහ්මචර වාසයට ඇති නැඹුරුවයි. එලෙස දැක්වෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වූ ජම්බුද්වීපය තුළ තිබූ සමාජයීය පසුබිමයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වීමට පෙරත් බ්‍රහ්මචර වාසය තිබුණු බවට ධර්මය තුළම පැහැදිලිව දැක්වේ.

මෙකරුණ තුළින් පැහැදිලි වන්නේ එය බුදුරජාණන් වහන්සේ මුල්වී සමාජගත කළ දෙයක් නොව එය ජම්බුද්වීපය තුළ පැවති සමාජයීය පසුබිම බවයි.

සිද්ධාර්ථ බෝධිසත්වයන් වහන්සේ ගිහිගෙයින් නික්ම විමුක්තිය සොයාගෙන ආලාරකාලාම, උද්දකරාමපුත්ත ශාස්තෘවරු කරා ගිය බව මජ්ඣිම නිකායේ, අරියපරියේසන සූත්‍රය තුළ සඳහන් වේ. මේ තුළින් ගම්‍ය වන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මගපෙන්වීමකින් තොරව විමුක්තිය පිණිස බ්‍රහ්මචර වාසය කළ අය ජම්බුද්වීප සමාජය තුළ සිටි බවයි. එමෙන්ම විනය පිටකයේ මහාවග්ග පාලියේත් සංයුත්ත නිකායේ ආදිත්ත පරියාය සූත්‍රය තුළත් නදී, ගයා, උරුවෙල කාශ්‍යප පිළිබඳව සඳහන්ව ඇත. මේ අය බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය ඇසීමෙන් තොරව විවිධ ක්‍රම අනුගමනය කොට විමුක්තියට පත් වූ බවට රැවටී සිටියහ.

විමුක්තිය පිණිස බ්‍රහ්මචර වාසය ජම්බුද්වීපයේ සමාජ පසුබිමක් බව එමගින් ද පැහැදිලි වේ.

සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ ගිහි කළ උපනිස්සව සිටි අවදියේ ගිරග්ග සමජීප නම් වූ විනෝදාත්මක සැණකෙළියක් නැරඹීමට ගිය විට එහි ඇති අසාරත්වය වටහාගෙන එයින් නිදහස් වීමට බ්‍රහ්මචර

වාසය කිරීම සඳහා සංජය ශාස්තෘවරයා වෙත ගිය බව මහාවග්ග පාලියේ සඳහන් වේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය ඇසීමට පෙරාතුව, විමුක්තිය පිණිස බඹසර වාසය සඳහා උපතිස්ස තරුණයා යොමු වූයේ ජම්බුද්වීපයේ එවැනි සමාජයීය පසුබිමක් පැවති නිසාය.

බුද්ධ දේශනාව වන සූත්‍ර ධර්ම සහ විනය පිටකය තුළ විමුක්තිය පිණිස අනුගමනය කරන විවිධ වෘත්ත පිළිබඳව සඳහන් වේ. නිර්වචනව සිටීමෙන් දුක දුරු කළ හැකි බව සිතාගෙන එම වෘත්ත රැකි සමහරුන් ගැන බුද්ධ දේශනාවේ බොහෝ තැන් වල සඳහන් වේ. මෙයත් එකල ජම්බුද්වීපය තුළ පැවති සමාජයීය පසුබිමකි. එය අනුගමනය කිරීමටත් බොහෝ අනුගාමිකයෝ වූහ.

බ්‍රාහ්මණ, ක්ෂත්‍රිය, වෛශ්‍ය, ශුද්‍ර යන කුල හේදයන් ජම්බුද්වීපය තුළ පැවති බව අග්ගඤ්ඤ සූත්‍රය, සුනීත ථේර ගාථාව සහ තවත් බොහෝ දේශනා වල සඳහන් වේ. මේ කුල හේදයද ජම්බුද්වීපයේ පැවැති සමාජයීය පසුබිමකි.

බුද්ධ දේශනාව පාදක කර ගනිමින් ඉහත ඉදිරිපත් කළ සියලු සමාජයීය පසුබිම බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වූ සමාජයේ පසුබිම බව දැන් ඔබට පැහැදිලිය.

මේ සමාජයීය පසුබිම කිසිදු ආක්‍රමණයකින් හෝ ස්වභාවික ව්‍යසනයකින් සහමුලින්ම විනාශ කළ නොහැකිය. එබැවින් බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වූයේ කිනම් ස්ථානයකද යන වග නිර්ණය කිරීමට ඉහත සමාජයීය පසුබිම ප්‍රබල සාක්ෂියකි.

එසේ නම්, වර්තමානයේ බුදු දහම පවතින රටවල් අතර එම සමාජයීය පසුබිම පවතින්නේ කුමන රටකදැයි සසඳා බලමු.

ශ්‍රී ලංකාවේ වර්තමාන සමාජ පසුබිමෙහි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය ඇසීමෙන් තොරව විමුක්තිය පිණිස බඹසර හැසිරෙන අය නොමැත. එලෙස නොවන්නේ එය ශ්‍රී ලාංකික සමාජයට

ආවේණික කරුණක් නොවන නිසාවෙනි. එනම් බුද්ධ දේශනාවට අනුව ලංකාවේ පර්යන්ත දේශයකි.

එමෙන්ම දුක නැතිකිරීම පිණිස නිර්වස්ත්‍රව වෘත රකින සමාජයීය පසුබිමක් තබා නිර්වස්ත්‍රව සමාජයේ ගැවසෙන එකඳු පුද්ගලයෙක් වත් ශ්‍රී ලංකාව තුළ සොයා ගත නොහැක.

බ්‍රාහ්මණ, ක්ෂත්‍රිය, වෛශ්‍ය, ශුද්‍ර යන කුල භේදයන් ශ්‍රී ලංකාව තුළ නොමැත. එසේ නම් බුද්ධ කාලයේ පැවති සමාජයීය පසුබිම ශ්‍රී ලංකාව තුළ දක්නට නොමැත. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වූයේ ශ්‍රී ලංකාවේ නොවන බව බුද්ධ දේශනාව තුළින්ම තහවුරු වේ.

ඉන්දියාව තුළ අදටත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයකින් තොරව විමුක්තිය පිණිස සියල්ල අතහැර බඹසර හැසිරෙන අය විශාල වශයෙන් සිටිති. එලෙස සිදුවන්නේ එම සමාජයට ඒ කරුණ ආවේණික දෙයක් නිසාය.

එමෙන් ම දුක නැති කිරීම පිණිස නිර්වස්ත්‍රව වෘත සමාදන්ව සිටින අය මෙන්ම ඒ අයගේ ශ්‍රාවකයන්ද අදටත් ඉන්දීය සමාජය තුළ දක්නට ලැබේ.

ඉන්දීය සමාජය තුළ අදට ද කුල භේදය මුල් බැසගෙන ඇත.

ඉන්දියාව පිළිබඳ අද කියැවෙන මේ කරුණු සියල්ල එදා බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩසිටි සමාජයේ කරුණු ම ය.

මේ සමාජයීය කරුණු පාදක කර ගනිමින් බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වූයේ ඉන්දියාවේම බව පැහැදිලිව පෙනෙන්නේය.

ජම්බුද්වීපයේ බුදුදහම ඇත්වූහේ මෙසේ ය

බුදුරජාණන් වහන්සේලා ජම්බුද්වීපය තුළ පහළ වන බවත් එම ජනපදය විමුක්තිය හොයන මිනිසුන් සිටින යුගයක් බවත් කලින් ලිපිය මගින් ඉදිරිපත් කරන ලදී. බුදුරජාණන් වහන්සේ නමකගේ ධර්මයකින් තොරව සමාජයීය පසුබිම තුළම විමුක්තිය හොයන මිනිසුන් සිටින නිසා එම ජම්බුද්වීපය තුළ එදා මෙන්නම අදටත් විවිධ ක්‍රමයන් අනුගමනය කරමින් විමුක්තිය හොයන අය සිටින බව පැහැදිලිය. බොධිසත්වයන් වහන්සේ නමක් සම්බුද්ධත්වයට පත්වීම සඳහා මනුලොව ඉපදෙන විට ප්‍රඥාවන්ත අය විමුක්තිය සොයමින් සිටියහ. නමුත් සැම කල්හිම එවැනි විමුක්තිය සොයන අය අතර ප්‍රඥාවන්ත අයම නොමැත. විවිධ ක්‍රම උපායයන් මගින් හා දෘෂ්ටි මතිමතාන්තර මගින් විමුක්තිය හොයන අයට බුදුරජාණන් වහන්සේ විමුක්තිය හොයන මග පෙන්වූ විට ඒ අතර සිටි ප්‍රඥාවන්ත අය පමණක් ඒ දහම දැක නිවීම පසක් කළහ. එමෙන්ම එකල සිටි තවත් ප්‍රඥාවන්ත අය ඒ දහම දැක විමුක්තියට පත් වූහ.

නමුත් කාලයක් යනවිට ප්‍රඥාවන්ත අය ක්‍රමයෙන් අඩු වූ බව “සද්ධර්ම ප්‍රතිරූපක” “ආණී” ආදී දේශනා තුළද සඳහන් වී ඇත. බුදුරජාණන් වහන්සේට උපස්ථාන කළ සමහර භික්ෂූන් ද ප්‍රඥාව නැති නිසා මිත්‍යාදෘෂ්ටි වලට යොමු වූ බව දේශනා වල සඳහන් වේ. ප්‍රඥාවන්ත අය මුල් බුදුසමය තුළ දහම දැක නිවීම පසක් කළ අතර ක්‍රමානුකූලව ඒ අයගේ අඩු වීමක් දක්නට ලැබෙන ආකාරය දේශනාව තුළ සඳහන් වේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය ප්‍රඥාවන්ත අයට පමණක් පසක් කළ හැකි දෙයක් පමණි. ඉදිරි ලිපි තුළදී ඒ බව වටහා ගැනීමට හැකි වේ.

ප්‍රඥාවන්ත අය අඩු වන විට ඒ දහම බැබළෙන ස්වභාවය අඩු වෙන්නට පටන් ගනී. වෙනත් දේවල් පමණක් ඉස්මතු වෙයි. ජම්බුද්වීපය යනු වෙනත් රටක් නොව ඉන්දියාව ම බව ගිය සතියේ

ලිපිය මගින් කාරණා ගලපමින් ඔබට ඉදිරිපත් කළෙමු. එයට අනුව ඉදිරියට යමින්, අද වන විට ඉන්දියාව තුළ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අතුරුදන් වීමට කුමක් හේතු වන්නට ඇතිද යන්න පහදා දීම මෙවර ලිපියේ එක් ප්‍රධාන අරමුණකි.

ජම්බුද්වීපය නම් වූ ඉන්දියාව තුළ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයෙන් තොරව විමුක්තිය හොයන, විවිධ ප්‍රතිපදා තිබෙන බව එදා මෙන්ම අදටත් පවතින සමාජයීය පසුබිම තුළින් වටහා ගත හැකි වෙයි. නුවණ ඇති අයට පමණක් ගෝවර බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් විමුක්තිය හොයන ප්‍රතිපදාව දැක පුරුදු කිරීමට හැකි අය අඩු වන විට එම ප්‍රතිපදාව පැවතීමට ඉඩක් නොමැත. මෙම සමාජය තුළ විමුක්තිය හොයන වෙනත් ක්‍රම බොහොමයක් පවතින නිසාත්, නුවණ අඩු අය සිටින නිසාත් නුවණැති අයට ගෝවර වන දහමක් වටහා ගැනීමට එවැනි අයට නොහැකි නිසාත්, නුවණ අඩු අයට ඉක්මනින් වැටහෙන පහසුවෙන් පුරුදු කළ හැකි අනිකුත් ප්‍රතිපදාවන් ඉස්මතු වී බුදු දහම යටපත් වී යයි. මෙම සමාජයීය පසුබිම නිසාම ඉන්දියාව නම් වූ ජම්බුද්වීපය තුළ බුදුදහම අතුරුදන් වී ගොස් ඇත. නමුත් ප්‍රඥාවෙන් හීන වූ අනෙක් ප්‍රතිපදාවන් පමණක් ඉතිරිව පවතී.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ ඇති සමාජයීය පසුබිම තුළ ජම්බුද්වීපයේ මෙන් ඒ අයුරින් විමුක්තිය සොයා යෑමේ ස්වභාවයක් නොමැති නිසා එවැනි වෙනත් ප්‍රතිපදාවන් ඉස්මතු වූයේ නැත. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය ඇසීම නිසා, ඒ මගින් විමුක්තිය හොයන අය පමණක් ශ්‍රී ලංකාව තුළ ඇති විය. සමාජයීය පසුබිමෙන් හෝ වෙනත් ක්‍රමයකින් විමුක්තිය සොයන අය අප රට තුළ නොවීය. එම නිසා ශ්‍රී ලංකාව තුළත් බුදු දහම පැතිරුන වෙනත් රටවලත් ඉන්දියාවේ සිදු වූ අයුරින් බුදු දහම අතුරුදන් නොවීය. කෲර වූ වෙනත් ආගමික ආක්‍රමණ නිසා සහමුලින්ම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අතුරුදන් වූණ රටවල්ද විය. එම රටවල් වල විමුක්තිය

භොයන වෙනත් කිසිදු ප්‍රතිපදාවක්ද නොමැති අතර ඇදහිලි පමණක් පවතී.

මේ යුගය වන විට ඉන්දියාව මෙන්ම ශ්‍රී ලංකාව ආදී බුදු දහම පවතින රටවලද ප්‍රඥාවන්ත අය අඩු වී ඇත. ඉන්දියාවේ බුදු දහමට මූලික තැනක් හිමි නොවන ආකාරය ඉහතින් පැහැදිලි කළ අතර ශ්‍රී ලංකාව හා බුදු දහම පවතින අනිකුත් රටවල (මියන්මාර්, තායිලන්තය) බුදුදහමට මූලික තැනක් හිමි වන ආකාරය වටහා ගනිමු.

ශ්‍රී ලංකාව ඇතුළු ඉහතින් සඳහන් කළ රටවල විමුක්තිය සොයන එකම ක්‍රමය බුද්ධ ධර්මය නිසා බුදු දහමට මූලික තැනක් හිමිවේ. එසේ නමුත් කාලානුරූපව අද ප්‍රඥාව අඩු අය සිටින නිසා එම දහම මුල් කරගෙන එම වචන භාවිත කරමින් විවිධ දෘෂ්ටි මතවාද බොහෝ ඉස්මතු වී ඇත. “සද්ධර්ම ප්‍රතිරූපක”, “ආණී” ආදී බුද්ධ වචනය තුළ ඒ බව හොඳින් පැහැදිලි වේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ නමක් ඒ දහමත් එහි ඇතුළත් කරුණුත් පාදක කර ගනිමින් විවිධ දෘෂ්ටි මතවාද ඉස්මතු වී සැබෑ බුද්ධ වචනය අතුරුදන් වෙමින් පවතී. මේ බව අංගුත්තර නිකායේ පඤ්චක නිපාතයේ ථේර සූත්‍රයේ සඳහන් වේ. ප්‍රඥාව අඩු අයට ප්‍රඥාවෙන් දකින දහම ලැබුණු විට තම තමාගේ රාමුවට ගැලපෙන විදිහට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ වචන භාවිතා කරමින් ඉන්දියාවේ පවතින දෘෂ්ටි ප්‍රතිපදා වලටම සමාන ප්‍රතිපදාවක් ඉදිරිපත් වී ඇත. නමුත් ඒවා ඉස්මතු කරන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ වචන යොදා ගනිමින් නිසා එම ප්‍රතිපදා එම අර්ථකථන බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කළ ඒවා ලෙසින් හැඟේ.

අද සමාජය තුළ නුවණ තියෙන අය අඩු නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ වචන භාවිත කරමින් තර්ක - විතර්ක, වාද - විවාද , මගඵල ලැබූ බවට උදම් අතමිත් කලකෝලභාල කරමින් සිටින පිරිසක් දක්නට ලැබේ.

සුඛ්‍ය නිපාතයේ සම්මාපරිබ්බාජනීය, සංයුක්ත නිකායේ හාලිද්දිකානි, ඵ්‍රස්ස ටේර ගාථා ආදී නොයෙකුත් දේශනා මගින් අද සමාජය පවතින ආකාරය විග්‍රහ කර තිබේ. අද සමාජය තුළ පවතින සමහරක් ස්වභාවයන් නුවණැත්තන් දහම දැක පැවති ජීවිත වර්යාවට නොගැලපෙන බව එමගින් පැහැදිලි වේ.

ප්‍රඥාවන්තයන් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයට යොමු වූ ආකාරයත් ඒ දහම තුළින් සැනසීමට පත් වූ ආකාරයත් පිළිබඳව මූලික බුද්ධ වචනය ඇසුරින් ඉදිරියේ දී වටහා ගනිමු.

නුවණැත්තෝ මෙසේ තථාගත දහමට යොමු වූහ

බුදුරජාණන් වහන්සේ යන නම පවා අසන්නට ලැබෙන්නේ ඉතා කලාතුරකිනි. ඉතා දුර්ලභ ව ලොව පහළ වන ගුරු උපදේශ නොමැතිව ඉන්දියාවේ දඹදිව ඇසතු බෝධි රුක් සෙවණේ දී සම්මා සම්බුදු රාජ්‍ය ලැබූ අපගේ ගෞතම සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ අවිද්‍යාව නම් වූ අනවබෝධයෙන් වැසී තණ්හාව නම් වූ බන්ධනයෙන් බැඳී සසර සැරිසරා යන ස්වභාවයක් ඇති, ආරම්භක කෙළවරක් දැක ගත නොහැකි අනිත්‍ය වූ භයානක ගමනක් උරුම කරගත් ලෝ සතුන් ගැන මේ අදහස ඇති විය.

“අධිගතො ඛො ම්‍යායං ධම්මො ගම්භීරො දුද්දසො දුරනුබොධො සන්තො පණිතො අතක්කාවචරො නිපුණො පණ්ඨිතවේදනීයො”
(මහාවග්ග පාලි - පිටු 10)

“මා විසින් ගුරු උපදේශ රහිතව අවබෝධ කළ මේ ආර්ය සත්‍යය ගම්භීරය, දැකීමට අතිශය දුෂ්කරය, අවබෝධ කිරීම ඉතා දුෂ්කරය, ශාන්ත වූ ප්‍රණීත වූ තර්කයෙන් නොදැකිය හැකි ඉතා සියුම් වූ ප්‍රඥාවන්තයන්ට පමණක් දැකිය හැකි අතර, පංචකාම ගුණයට ඇලී ගිය සිත් ඇති මේ ප්‍රජාවට මෙය අවබෝධ කරවීමට වෙහෙසක් වනු ඇතැයි යන අදහස ඇති විය”.

සම්බුදු රජුන්ගේ මේ අදහස දුටු සහම්පතී බ්‍රහ්මයා, “නස්සති වත භො ලොකො, විනස්සති වත භො ලොකො”, අහෝ ලෝකය නැසෙන්නයි යන්නේ, විනාශ වෙන්නයි යන්නේ, අදහස ඇතිව දික්කළ අතක් හකුළන වේගයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සමීපයෙහි පහළව මෙය වදාළහ. “සුගතයන් වහන්ස මේ මගධයේ රාගාදී කෙලෙස් අඩු අය සිටිනවා, රාගය දුරු කළ සොඳුරු ප්‍රඥා ඇති බුදුරජුනි, ඔබ වහන්සේට ප්‍රඥාවෙන් හදපු ප්‍රාසාදයක් තිබෙනවා. එහි නැගී ජාති ජරාවෙන් මැඩුණා වූ ජනයා දෙස බලන සේක්වා!

කෙලෙස් යුද්ධය දිනු ණය නැති ගැල් කරුවාණෙනි, විරයන් වහන්ස, පරම ගාමිණීර වූ තථාගත ධර්මය දේශනා කරන සේක්වා. ධර්මය අවබෝධ කරන අය පහළ වේවි”යි පැවසූහ.

සහම්පති බ්‍රහ්මයාගේ ආරාධනය දැක මහා කරුණාවෙන් බුදු ඇසින් ලෝකය දෙස බලන කල්හි මේ සත්ව ප්‍රජාව පියුම් විලක පියුම් පරිදි එනම් ජලයේ පිපුන, ජලයේ නොතැවරී උඩට වැටුණු ජලය හා සමච වැටුණු පියුම් ලෙස මෙලොව පරලොව පිළිගන්නා, සුළු වරදේ ද බිය දකින විමුක්තිකාමී සත්වයන් දුටු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සහම්පති බ්‍රහ්මයාට පැවසුවේ, “බ්‍රහ්මය මට වෙහෙසක් යන කල්පනාව ඇතිව චතුරාර්ය සත්‍යය නොකීවෙමි, දෙසවන් ඇත්තෝ වෙයි නම් ශ්‍රද්ධාව මුදා හරිත්වා. ඔවුන් හට නිර්වාණ ද්වාරය විවර කරන්නාහ.”

එලෙස ලෝකාර්ථ වර්යාවෙහි යෙදීමට අප මුනි රජුන් ධර්මාවබෝධය පිණිස ශ්‍රද්ධා ලාභය මත පිහිටා දුකෙන් මිදීමට පෙත්වා වදාරණ උතුම් අවවාද අනුශාසනාව පිළිපදිමින් ශ්‍රේෂ්ඨ ගමන් මගක අද්විතීය අවබෝධය වන උතුම් ධර්මය විශිෂ්ට වූ ඥානයෙන් අවබෝධ කර හේතු සහිතවම දේශනා කිරීමට ප්‍රාතිහාර්ය සහිතවම දේශනා කිරීමට, කාලාම ගෝත්‍රයේ ආළාර තවුසාද රාමපුත්‍ර වූ උද්දක තවුසාද සිහි විය. දෙදෙනාම කලුරිය කර තිබූ බැවින් ඉක්බිතිව උන්වහන්සේට පළමු කොට දහම් දෙසීම සඳහා උපස්ථාන කළ පස්වග මහණුන් සිහි විය.

විශිෂ්ට ඥානයෙන් අවබෝධ කළ ධර්මය වන මේ ඇස කණ, නාසය, දිව, කය, මනස, නම් වූ ලෝකය තුළ තිබෙන්නා වූ දුක දුකට හේතුව, ඒ දුකින් නිදහස් වීම, දුකින් නිදහස් වීමේ වැඩපිළිවෙල වන චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්ම දේශනාවට පස්වග මහණුන් සොයා බරණැස් නුවර ඉසිපතන මීගදායට දිවැසින් බලා වැඩි සේක. උරුවෙල්දනව්වේ සිට බරණැසට වාරිකාවේ වැඩි අතරමග උපක ආජීවක මුණගැසීමෙන් අනතුරුව අනන්ත ජීන වූ

භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ඉසිපතන මිගදායේදී පස්වග මහණුන් මුණ ගැසුනාහ.

දුරදීම තථාගතයන් වහන්සේ දුටු පස්වග මහණුන් ඔවුනොවුන් තථාගතයන් වහන්සේට නො වැදිය යුතු බවත් දැක අසුන්වලින් නොනැගිටිය යුතු බවත් පාත්‍රා සිවුරු පිළිනොගත යුතු බවත් කැමති නම් වාඩිවීමට අසුනක් පමණක් තබන්නටත් කතිකා කොට තමන් වහන්සේලා වෙත එළඹෙන මුණිරජුන් දෙස බලා සිටියහ.

තථාගතයන් වහන්සේ පස්වග මහණුන් වෙත එළඹෙත් එළඹෙත්ම ඔවුනොවුන්ගේ කතිකාව තුළ සිටින්නට නොහැකිව, එක නමක් පා සිවුරු පිළිගත් අතර, තව නමක් පා දෝවනය ද ආසන පැනවීමද ආදී වශයෙන් සකස් කොට දුන් කල්හි පා දෝවනයෙන් අනතුරුව පැනවූ ආසන මත වැඩහුන් සේක.

එලෙස වැඩහුන් මුනිරජුට ආවුසෝ වාදයෙන් (ඇවැත්නි) අමතන්නට විය.

එවිට තථාගත තෙමේ මහණෙනි, තථාගතයන් වහන්සේට එලෙස ආමන්ත්‍රණය නොකරනු මැනවි. මම ඔබහට දහම් දෙසන්නෙමි. මහණෙනි, යම් කුලපුත්‍රයෙක් මනා කොට ගිහිගෙයින් නික්ම පැවිදිව බඹසර සම්පූර්ණ කර විශිෂ්ට ඥානයෙන් දැන දැක ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට පැමිණ වාසය කළ යුතු යම් අරහත් සම්මා සම්බුද්ධත්වයක් ඇත්ද එය අවබෝධ කළෙමි යි වදාළහ.

එලෙස තුන් වතාවක් තථාගතයන් වහන්සේ වදාරා තවද මෙසේද වදාළ සේක. “මහණෙනි, සම්මා සම්බුදු නොවී මම රහත් සම්මා සම්බුදු යන්න වදාරා තිබේදැයි” විමසා මේ ලොව සිදු වූ අද්භූතම ආශ්චර්යවත්ම සහ දුර්ලභම සංසිද්ධිය වූ සම්මා සම්බුද්ධත්වයෙන් අනතුරුව ඇසළ පුන් පොහෝ දින දස දහසක් වූ ලෝක ධාතු කම්පනයට පත් කරමින් ධර්ම වක්‍රය ප්‍රවර්තනය කරන ලද සේක. දෙවියන්ගේ දේවානුභාවය ඉක්මවා ගිය අප්‍රමාණ ආලෝකයන් ලෝකයේ පැතිර යද්දී කොණ්ඩඤ්ඤ ස්වාමීන්වහන්සේ

විශ්වාසයෙන් මනා කොට සවන් යොමු කොට අප්‍රමාදීව නුවණින් විමසීම හේතු කොට ගෙන, දුක, දුක්ඛ සමුදය, දුක්ඛ නිරෝධය, මාර්ගය යන ආර්ය සත්‍ය පිරිසිඳ දැක ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයට පැමිණීම සිදු විය. උතුම් තිසරණයම ලොව පහළ වූ සේක.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ජම්බුද්වීපයේ පහළ විමට ප්‍රථම විමුක්තිය සෙවූ අය සිටි බවත් සැබෑම විමුක්ති මාර්ගය පෙන්වා දෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ බවත් මේ පඤ්චවග්ගිය හික්ෂුන්ගේ කථාව තුළින් පැහැදිලි වේ. මේ ආකාරයට තථාගත ධර්මයට නුවණැති මිනිසුන් යොමු වූ ආකාරය පිළිබඳව නිදාන කථා කිහිපයක් ඇසුරින් පැහැදිලි කරගෙන, ඉන්පසුව එහි අන්තර්ගත වූ ගම්භීර ධර්මය නුවණැසින් දුටු ආකාරය පැහැදිලි කර ගනිමු. එය අපගේ ජීවිතයටද විමුක්ති මාර්ගය උදා කර ගැනීමට හේතු වනු ඇත.

මහ සඟ රුවන දම්නද රැවිදුහි මෙලෙසේ

අවිද්‍යා අන්ධකාරයෙන් වැසී සසර දුකට වැටුණු සියලු සත්වයෝ එහි අසරණව සිටිති. එයින් එතෙරවීමට මඟක් සොයා ගත නොහැකි තරම් ඉපදීම, ජරාව, ලෙඩවීම, මරණය අඛියස ඔවුන් අසරණය. එනිසාම හැඬීම් වැලපීම්, දුක් දොම්නස් ආදී අනේකවිධ දුකින්, ඉපදෙමින්, මැරෙමින් සසර සැරිසරා ගමන් කරමින් සිටි ලෝ සතුන්ට අසංඛ්‍ය කල්ප ගණනක් පෙරුම් පුරා අප මහා බෝසතාණන් වහන්සේ සම්මා සම්බුදු රාජ්‍ය ලබා දෙවියන්, බඹුන්, මරුන් සහිත වූ ශ්‍රමණ බමුණන් සහිත වූ දෙවි මිනිස් ප්‍රජාව තුළ කිසිවකුට වෙනස් කළ නොහැකි වූ දම්සක ප්‍රවර්තනය කර අනතුරුව අනන්ත ලක්ඛණ දම් දෙසුමින් මනු ලොව නික්ලේඪී උතුමන් පස්නමක් බිහිකර, බරණැස වැඩසිටින කල්හී යස නම් වූ තරුණ කුල පුත්‍රයකු ගිම්හාන, වස්සාන, හේමන්ත සෘතු තුනට අදාළ මාලිගා තුනක පංචකාමයන්ගෙන් සුසැදි ස්ත්‍රීන්ගේ තුර්යවාදනයෙන් සතුටුව ජීවිතය ගත කරන ලද්දේය.

යසකුල පුත්‍රයා එක් දිනෙක සියල්ලටම පෙර අලුයම පිබිදී සිය පිරිවර දෙස බැලූ කල්හී, කුණු කෙළ වගුරුවමින්, නන්දොඩවමින් වාදන භාණ්ඩ තුරුලු කරගත් ස්ත්‍රීන් දුටු මොහොතේ

“උපද්දුතං වත හො උපස්සට්ඨං වත හො” “අහෝ, මේ ජීවිතය (තෘෂ්ණාවෙන් හටගත්) මහා වදයක්නේ, මහා පීඩාවක්නේ” යන අදහසින් රන් මිරිවැඩි සඟළ පය ලා ගෙන මාලිගාවේ දොරටුව අසලට පැමිණී ඔහුට “ගිහිගෙය අතහැර යන මොහුට කිසිදු ආකාරයකින් අන්තරායක් නොවේවා” යි , දෙව්වරු විසින් මාලිගාවේ සහ නුවර දොරටු විවෘත කර දුන්හ.

තථාගතයන් වහන්සේ එදා අලුයම සක්මන් කරමින් සිටින විට ඇතින් එන යස තරුණයා ව දැක අසුනෙහි වැඩ සිටි සේක. අසුනේ වැඩහුන්

මුනිඳු අසලින් යන යස කුල පුතු මහා වදයක් වූ මහා පීඩාවක් වූ මේ ජීවිතය ගැන මිමිණුවේය. එවිට තථාගතයන් වහන්සේ යස කුමරුට “මා ගත කරන ජීවිතය නම් පීඩාවක් නැතැයි” වදාළහ. එය ඇසූ යසකුල පුතු රන් මිරිවැඩි සඟළ ගලවා ඉවත්කොට තථාගතයන් වහන්සේට ගෞරවයෙන් වන්දනා කොට එකක් පසෙක වාඩි විය. එවිට තථාගතයන් වහන්සේ යසකුල පුත්‍රයා හට දානය ගැන, සීලය ගැන, සුගතියේ ඉපදීම ගැන, කාමයන්ගේ ආදීනව, නෙක්ඛම්මයේ ආනිසංස ආදී අනුපිළිවෙළ කතාවද, ආර්ය සත්‍ය ගැන කියැවෙන සාමුක්කංසික දේශනාවෙන්, මේ මහා පෘථිවියටම සක්විති රජ වෙනවාට වඩා, සුගතියේ ඉපදීමට වඩා, සකල ලොවටම අධිපති බවට වඩා, ශ්‍රේෂ්ඨ උතුම් වූ පිරිසිඳු වස්ත්‍රයකට සායම් උරා ගන්නා පරිදි හේතූන්ගෙන් හටගත් සියල්ල හේතු නිරුද්ධ වීමෙන් නිරුද්ධ වී යන ස්වභාවයෙන් යුතු දහම් ඇස පහළ විය.

එදිනම උදෑසන යසකුල පුත්‍රයාගේ මව ඔහු මාලිගයේ නැති බව දැන යසකුල පුත්‍රයාගේ පියාට දැන්වීය. යසකුල පුත්‍රයාගේ පියා යස තරුණයා ව සොයාගෙන ඉසිපතන මිගදාය දෙසට පැමිණී මොහොතේ රන් මිරිවැඩි සඟළ දැක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩසිටිනා තැනට ගමන් කළහ. දුරදී ම ගෘහපතිතුමන් දුටු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යසකුල පුත්‍රයා ව ගෘහපති තුමාට නොපෙනෙන්නට සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්යක් පෑවේය. තථාගතයන් වහන්සේ ළඟට පැමිණී ගෘහපතිතුමා “ස්වාමීනී මගේ පුතා යස දුටුවෙහිද?” ඇසීය. එවිට තථාගත තෙමේ ගෘහපතිතුමාටත් අනුපිළිවෙළ කතාවත්, හේතුඵල දහමත් දේශනා කොට වදාරන කල්හි යටිකුරුව ඇති දෙයක් උඩුකුරුව කර පෙන්වන පරිදි, වසා තිබෙන දෙයක් විවෘත කරන පරිදි, මංමුළා වූවකුට මග පවසන පරිදි, ඇස් ඇති අයට අඳුරේ පහනක් දල්වන ලද්දාක් මෙන් ගෘහපතිතුමාට සම්මා දිට්ඨිය හෙවත් දහම් ඇස පහළ විය (සෝකාපන්න). එම දහමම අප්‍රමාදීව විමසීම කළ යසකුල පුතු සියලු ආශ්‍රවයන් ක්ෂය කොට උතුම් අරහත්වයට පත් විය.

යසකුල පුත්‍රයාව නොපෙනෙන්නට කළ සෘද්ධිය අත්හල භාග්‍යවතුන් වහන්සේට හා යස මහරහතන් වහන්සේට තම නිවසේ දානයට ගෘහපති කුමා ආරාධනා කළහ. පැවිදි උපසම්පදාව ලද යස මහරහතන් වහන්සේ සමඟ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගෘහපති කුමාගේ නිවසේ දානයට වැඩමකොට, යසමහරහතන් වහන්සේගේ ගිහි කල බිරිඳට හා මවට දේශනා කළ දහම් අසා ඔවුහු සෝතාපන්න ඵලය සාක්ෂාත් කළහ. ඒ අනුව ගෞතම සසුනේ පළමු තේවාචික උපාසක උපාසිකාවන් බවට පත්වීමට යස මහරහතන් වහන්සේගේ පියාට, මවට සහ බිරිඳට වාසනාව උදා විය.

මේ සිද්ධිය කණ වැකුණු යස රහතන් වහන්සේගේ ගිහිකල යහළුවන් වූ විමල, සුඛාහු, පුණ්ණ, ගවම්පති ඇතුලු යහළුවන් පනස් දෙනාත් ඵලෙසම දුක්ඛ, සමුදය, නිරෝධ, මාර්ග යන උතුම් චතුරාර්ය සත්‍යය ප්‍රකාශිත ධර්මය ශ්‍රවණයෙන් උපාදාන රහිතව සියලු ආශ්‍රවයන්ගෙන් මිදී උතුම් අරහත්වය සාක්ෂාත් කළහ.

පළමු රහත් සැටනම අමතා අප තථාගතයන් වහන්සේ “මහණෙනි, යම් දිව්‍ය වූද, මනුෂ්‍ය වූද යම් බන්ධනයක් ඇත්ද, එයින් ඔබත් මිදුණා, මමත් මිදුණා, ඒ නිසා මහණෙනි , බොහෝ දෙනාට හිත සුව පිණිස ලෝකානුකම්පාවෙන් යුතුව දෙවි මිනිසුන්ගේ යහපත වෙනුවෙන් සැරිසරා වඩිනු මැනවි. දෙනමක් එකමග නොයන්න, මා විසින් දෙසන ලද ධර්මය ආරම්භයත්, මැදත්, අවසානයත් එකිනෙකට මනා කොට ගැලපෙන කල්‍යාණ වූ දෙයකි. අර්ථ සහිත වූ ව්‍යංජන සහිත වූ පරිපූර්ණ නිවන් මඟ දේශනා කරන ලද මේ දහම නොඇසුනෝතින්, කෙලෙස් අඩු අය පිරිහී යාවි. දේශනා කරන විට අවබෝධ වේවිසි” වදාළ සේක. මේ ආකාරයට බුදුරජාණන් වහන්සේ ශ්‍රාවක අරහත් සංඝ රත්නයත්, ධර්ම දේශනා කරන්නට ආරම්භ කළහ. ලෝකයේ වෙනත් කිසිම කෙනෙකුට පෙන්වා දිය නොහැකි උතුම් සත්‍ය අසම සම බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉස්මතු කළ සේක. ප්‍රකට කළ සේක. දේශනා කළ සේක. නුවණැති අය එය දැක සත්‍ය අවබෝධ කරා නිවි සැනසුනහ. එම දහම ඉදිරියේදී වටහා ගනිමු.

සැබෑ රහත් භාවය කුමක්දැයි බුදුරජුන් මෙසේ පෙන්වා දුන්හ

මෙලොව දෙපා ඇති මිනිසුන්ට පමණක් උරුම වූ අහසෙහි පොළොවෙහි සිටින්නා වූ දෙවියන්ට බ්‍රහ්මයන්ට නොලැබිය හැකි උතුම්ම සැපයක් මිහිපිට ඇත්තේය. එනම් ගිහි සැපයක් - පැවිදි සැපයක් ය. මේ සැප දෙක අතුරෙන් යම් පැවිදි සැපක් ඇත්ද එයම අග්‍ර වන බව තථාගතයන් වහන්සේ වදාරා තිබෙනවා. එවන් අග්‍ර වූ දායාදයක් සමඟ අරහත්වය ලැබූ ප්‍රථම රහත් සැට නම දහම් ප්‍රචාරයේ යොදවා පැවිදි උපසම්පදාව ඒ ඒ තැන්හිම සිදුකරණ ලෙස පවසා බරණැස ඉසිපතනයෙන් පිටත්ව උරුවෙල් දනව්ව කරා තථාගතයන් වහන්සේ වැඩම කළ සේක. වැඩමකොට එහි වන ලැහැබක රුක් සෙවණක වැඩහුන් සේක.

එකල්හී හද්දවග්ගිය කුමාරවරු තිස් දෙනෙක් තමන්ගේ බිරිත්දැවරුන් සමඟ එම වන ලැහැබ කළ ඔබ මොබ ඇවිදිමින් සිටී. ඔවුන්ගෙන් එක් තරුණයෙකුට බිරිඳක් නොමැති හෙයින් වෛශ්‍යාවක් සම්බන්ධ අතර ලද සුළු ප්‍රමාද දෝෂයකින් එම වෛශ්‍යාව කුමාරවරුන්ගේ ආහරණ රැගෙන පලා ගියහ. ඉන්පසු සියලු කුමාරවරු එකතුව වන ලැහැබෙහි එම වෛශ්‍යාව සොයා යමින් සිටින අතරතුර ඔවුන් හට රුක් සෙවනක වැඩ හුන් තථාගතයන් වහන්සේ දැක “ස්වාමීනි, ස්ත්‍රියක් දුටුවේදැයි” ඇසීය.

එවිට තථාගතයන් වහන්සේ විසින් වඩාත්ම ශ්‍රේෂ්ඨතම උතුම්ම දේ වන්නේ කාන්තාවක් ගැන සොයා යාමද, තමාව සොයාගෙන යාමදැයි විමසූ විට, තමාව සොයන්නෙමු නම් ඉතා උතුම් දෙයක් වන්නේ යයි කුමාරවරු තථාගතයන් වහන්සේට පැවසීය. එවිට තථාගත තෙමේ දෙසවන් තිබේ නම් ශ්‍රද්ධා මුදා හැරීම පිණිස පිළිවෙල කථාවෙන් අනතුරුව චතුරාර්ය සත්‍ය ප්‍රකාශිත දම් දෙසුමෙන් “යං කිඤ්චි සමුදය ධම්මං සබ්බං තං නිරොධ ධම්මන්ති”

හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගත් යමක් වේද හේතු නිරුද්ධ වීමෙන් ඒ සියල්ල නිරුද්ධ වන ස්වභාවයෙන් යුක්ත යැයි දහම් ඇස පහළ කර ගත් හද්ද වන්ගිය කුමාරවරු ගෞතම සසුනේ ඒහි හික්බු භාවයෙන් පැවිදි උපසම්පදාව ලැබූහ.

ඉක්බිතිව මුළුමහත් ලෝධාතු සියල්ල අනැඹුලක් සේ දුටු සියළු ලොවින් අවබෝධයෙන් නිදහස් වී වදාළ, තථාගත බලයට පැමිණ ආදේසණා, අනුශාසණා, සාද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය සහිතව දහම් සෝභාව පැවැත්වීමට උරුවේල දනව්වේ වාසය කළ උරුවේල- ගයා - නදී කාශ්‍යප ජටිල සොහොයුරන් අතරින් වැඩිමලා වූ උරුවේල කාශ්‍යපගේ අසපුවට තථාගතයන් වහන්සේ වැඩිම කළ සේක. එදින රාත්‍රී නවාතැන් පිණිස උරුවේල කාශ්‍යපයන්ගේ ගිනිහල් ගෙය ඉල්ලූ කල්හි, ගිනිහල් ගෙය තුළ ඉන්නා බලසම්පන්න විෂ සෝර නාගයා ගැන දන්වා ඔබ වහන්සේට කැමති නම් එහි වැඩ හිදිනු මැන යන්න උරුවේල කාශ්‍යප පැවසුවේය. එදින රාත්‍රියෙහි මහා ගිනි ජාලා නංවමින් බලසම්පන්න නාගයාව දමනය කොට පාත්‍රය තුලට දමා උදැසනම උරුවේල කාශ්‍යපයන්ට පෙන් වූ විට, තථාගතයන් වහන්සේ ගැන උරුවේල කාශ්‍යප ගේ සිතේ මේ අදහස ඇති විය. "මේ ශ්‍රමණයා ඒකාන්තයෙන්ම බල සම්පන්නයි, හැබැයි මා මෙන් රහතෙකු නම් නොවෙයි " යන්නයි.

අනතුරුව උරුවේල කස්සපයන්ගේ අසපුවට නුදුරු එක් වන ලැහැබක රැය ගත කරන්නට විය. පිළිවෙලින් එම වන ලැහැබට මධ්‍යම රාත්‍රියේ වනාන්තරයම එලිය කරමින් තථාගතයන් වහන්සේ බැහැ දැක වන්දනා කිරීමට සතරවරම් දෙව්වරු, සක් දෙව්දු, සහම්පති බ්‍රහ්ම රාජයා පැමිණියේය. එම දින කිහිපයේදීම වන ලැහැබ ඒකාලෝක කරමින් වන ලැහැබට කඩා හැලුණු මහා ආලෝක මොනවා දැයි උරුවේලයන් තථාගතයන් වහන්සේගෙන් විමසූහ. තථාගතයන් වහන්සේ ඒ දෙව්වරු බ්‍රහ්මරාජයන් බව දැන්වූ විට උරුවේල කාශ්‍යපයන්ගේ සිතේ පෙර මෙන් මේ ශ්‍රමණයා

මහානුභාව සම්පන්න යි ඒත් මා මෙන් රහතෙකු නම් නොවෙයි යන්න සිත් විය.

ශ්‍රාවකයන් කෙරෙහි උපන් පතල මහා කරුණාවෙන් නොයෙකුත් ඍද්ධි ප්‍රාතිහාර්යයන් පාත්‍රවනට විය. එක් විටෙක තච්චිසාවට වැඩමකොට පරසතුමලක් ගෙන හැර පෑවේය. තවත් විටෙක උතුරුකුරු දිවයිනට වැඩමකොට දන් වැළඳුණ. මොහොතකින් හිමාලයට වැඩමකොට ප්‍රසිද්ධ දඹ ගසින් දඹ ගෙඩියක් ගෙනහැර පෑවේය.

ගෞතම සසුනේ මෙවන් ඍද්ධි ප්‍රාතිහාර්යක් නැති තරමටම තුන්බෑ ජට්‍රියන් වෙනුවෙන් අසිරිමත් වූ ඍද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය පෑ සෑම අවස්ථාවකදීම “මම රහත් , මම රහත් ” යැයි කියමින් සිතින් මවාගත් ලෝකයට බැඳී සිසුන් පන්සියයක් පිරිවරා සිටි උරුවේල කාශ්‍යපයන් හට තථාගතයන් වහන්සේ “කාශ්‍යප නුඹ රහතෙකු නොවෙයි, රහත් මග ගැන මෙන්ම නුඹ රහත් ප්‍රතිපදාවද නොදන්නෙහිය” යන්න පැවසූහ. එවිට උරුවේල කාශ්‍යපගේ සිත මහත් සංවේගයට පත්ව “අනේ ස්වාමීනි මට ඔබ වහන්සේ ළඟ පැවිදි බව ලබන්නට අවසර ලබා දෙන” ලෙස ඉල්ලීය. සිසුන් පන්සිය දෙනෙක් සමඟ උරුවේල කාශ්‍යප ඒහි හික්බු භාවයෙන් පැවිදි උපසම්පදාව ලැබීය. ඉන්පසු පිළිවෙලින් නදී කාශ්‍යප තුන්සියයක සිසු පිරිසත් සමඟ, ගයා කාශ්‍යප දෙසියක සිසු පිරිසත් සමඟ ඒහි හික්බු භාවයෙන්ම පැවිදි උපසම්පදාව ලැබීය.

උරුවේලාවෙහි කැමතිතාක් වාසය කොට දහසක් පමණ වූ හික්බුන් පිරිවරා ගයාව සමීපයේදී

“සබ්බං භික්ඛවේ ආදිත්තං, කිඤ්ච භික්ඛවේ, සබ්බං ආදිත්තං? චක්ඛුං භික්ඛවේ ආදිත්තං ..... ආදී වූ මහණෙනි භාත්පසම ගිනි ඇවිලගත්තෙහිය, ගිනි ඇවිලගත් දේ කුමක්ද? ඇස ගිනි ඇවිල ගත්තේය.....

ආදී වූ ආදිත්ත පරියාය දේශනා කොට වදාරන කල්හී, යම් ආකාරයකින් අග්‍ර රසයන් ගෙන් සුසැදිව තෘප්තියට පත්වූයෙක්, ලාමක රසයන්ට කැමති නොවන්නේ යම් සේද කථාගතයන් වහන්සේ වදාරණ ලද දහම් පරියායෙන් ජාති, ජරා මරණයෙන් මිදී, මාර්ග බ්‍රහ්මචරියාව නිමවා අනුශය වශයෙන් හෝ යම් තෘෂ්ණා දෘෂ්ටියක් ඇත්ද ඒ සියල්ල ප්‍රභාණය කොට සියළු ආශ්‍රවයන් ගෙන් සදහටම මිදී ගියේය.

මේ ආකාරයට ජීවිතයේ සත්‍ය දකිමින් විමුක්තියට පත් වන අය පහළ වූහ. විවිධ ක්‍රම උපාය මගින් විමුක්තිය සොයන භාරතීය (ඉන්දියාව) සමාජයට සැබෑම විමුක්ති මාර්ගය විවර විය. නුවණැති අය ඒ විමුක්තිය පසක් කළහ. එම විමුක්තිය කරා යොමුවන ආකාරය පෙන්වා දෙන මාර්ගය ලාංකීය අපටද අදට ඉතිරි වී ඇත. නුවණැති අයට පමණක් අත් දැකිය හැකි එම ගම්හීර ධර්මය ඉගෙන ගැනීමට මේ කථා වස්තූන් පාදක කර ගනිමු. එවිට එම සත්‍ය ගවේෂී අදහස් සමඟම නුවණින් යුක්තව අවධානයෙන් ධර්මය අධ්‍යනය කළ හැක.

සාරපුත්තයන් මොග්ගල්ලානයන්ගේ අගය බුදු හිමියෝ මෙසේ දැක්වූහ

දෙවි මිනිසුන්ගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ බවට පත්ව අප තථාගතයන් වහන්සේ තිලොව ජය ගෙන දහම් දෙසන විට මුනිරජාණන් වහන්සේගෙන් දහම් අසා සිත් සනසාගෙන, ඒ ධර්මයට අනුවම කටයුතු කරන භික්ෂු - භික්ෂුණී යන පැවිදි ශ්‍රාවක පිරිසද, එම දහම් මඟම වඩමින් යන උපාසක - උපාසිකා ගිහි පිරිසද තථාගතයන් වහන්සේ වටා එක් වීමේ භාග්‍ය ලද බුදු පිරිසය. සසුන ශෝභමාන කළ ගිහි ශ්‍රාවක පිරිසද බොහෝ ධර්මය අසාගෙන, දරාගෙන, ධර්ම ගෞරවයෙන් යුතුව, ශාස්තෘ ගෞරවයෙන් යුතුව අඹු දරුවන් පවා පෝෂණය කරමින් උත්තරීතර මිනිස් ගුණ දහම් ඇති කර ගනු ලැබුවෝය.

ගිහිගෙයි දොස් දැක විමුක්තිය පසක් කර ගැනීම උදෙසා සසරේ පුරන ලද පින් ඇතිව උපතිස්ස පිරිවැජියා (ශාරපුත්‍ර ස්වාමීන් වහන්සේ) සහ කෝලිත පිරිවැජියා (මොග්ගල්ලාන ස්වාමීන් වහන්සේ) යන දෙදෙනා සංජය පිරිවැජියා ළඟ දෙසියක පමණ පිරිසක් සමඟ විමුක්තිය උදෙසා බ්‍රහ්මචරියාවෙහි යෙදුනහ. ඔවුන් දෙදෙනා “පළමුව විමුක්තිය සාක්ෂාත් කළ කෙනා අනෙකාට එය පැවැසිය යුතු” බව කපිකා කොට ගමන් ඇරඹූහ. එක් උදෑසනක පස්වග භික්ෂුන් වහන්සේලාගෙන් කෙනෙකු වන අස්සජ් මහ රහතන් වහන්සේව දුටු උපතිස්ස නම් වූ පිරිවැජියා, උන්වහන්සේගේ ඇවතුම් - පැවතුම් දෙස බලා සිට දුටුවේ ආශ්චර්යවත් දෙයකි.

**සන්තින්ද්‍රියා සන්තමානසා - සන්තං තෙසං ගතං ධීතං
ඔක්ඛිත්තවක්ඛු මිතභාණී - තාදියා සමණා මම**

ඒ රහතන් වහන්සේලාගේ සන්සුන් ඉඳුරන් ඇත්තේය, ශාන්ත වූ සිත් ඇත්තේය. උන් වහන්සේලාගේ ගමනත්, සිටීමත් සන්සුන්ය, යටට හෙලන ලද නෙත් ඇතිව, පමණ දැන වදන් පවසන්නෝය.

කායකම්මං සුවී නෙසං - වාචාකම්මං අනාවිලං
මනොකම්මං සුවිසුද්ධං - තාදිසා සමණා මම

ඒ රහතන් වහන්සේලාගේ කාය කර්මය පිරිසඳුය, වාග් කර්මය දෝෂ රහිතය, මනෝ කර්මයද ඉතා පිරිසිඳුය. මාගේ ශ්‍රමණයෝ අන්න ඒ වාගේ ආදී ලෙසට වූල සුභද්‍රාවට ඇති වූ අදහස මෙන්, අස්සඡ් මහ රහතන් වහන්සේගේ නිර්මල වූ ඉඳුරන් දැක උපතිස්සයන් ඒ පසුපස යන්නට විය. අස්සඡ් මහරහතන් වහන්සේ සමඟ සතුටු සාමිච්ඡේ යෙදී අනතුරුව මෙසේ විමසා සිටියේය.

“නුඹ වහන්සේගේ ඉඳුරන් පැහැපත්ය. පිරිසිඳු වූ සිරුරැකි නුඹ වහන්සේ කවුරුන් උදෙසා පැවිදි වූයෙක්ද?, නුඹ වහන්සේගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ කවුද? කවරෙකුගේ ධර්මයකට රුචි කරන්නේ වේද?” යන්න විමසූ පසු, අස්සඡ් තෙරුන් “ඇවැත්නි ශාකා පුත්‍ර වූ ශාකා කුලයෙන් නික්ම පැවිදි වූ මහා ශ්‍රමණයෙක් ඇත. ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උදෙසා මා පැවිදි විය. ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ධර්මයට මා රුචි කරන්නේ වේ” යැයි කියූ කල්හි,

“ස්වාමීනී, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කුමන ධර්මයක් පවසන්නේද?” යන්න නැවතත් ඇසීය.

එවිට අස්සඡ් තෙරුන් “ඇවැත්නි මා මේ සසුනට ඇතුළු වෙලා වැඩි කාලයක් නෑ. මා නවකයෙක්. එහෙයින් මා හට විස්තරාත්මකව ධර්මය දේශනා කළ නොහැක. එහෙත් ඔබට අවශ්‍ය නම් සැකෙවින් පවසන්නෙමි” යයි වදාළහ.

“ස්වාමීනී, ස්වල්ප කොට හෝ බොහෝ කොට හෝ දේශනා කළ මැනැවි. බොහෝ වචන වලින් ප්‍රයෝජන නැත්තේය.”

ඉක්බිතිව අස්සජ් මහරහතුන් විසින් ශාරීපුත්‍ර නම් වූ පිරිවැර්ජයා හට

**“යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා - තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ
තෙසං ච යො නිරොධො - එවං වාදී මහාසමණො”**

“හේතුන්ගෙන් උපදින යම් ධර්මයක් වේද ඒ හේතුව තථාගතයන් වහන්සේ වදාළේය”.

ඒ මහා ශ්‍රමණ තෙමේ ඒ ධර්මයන්හි නිරෝධයක් වේද එයද වදාළ සේක” යි පැවසූ කල්හි

එවිට උපතිස්සයන් හට තෙරුවන් කෙරෙහි නොසෙල්වෙන පැහැදීමක් ආර්යකාන්ත වූ සීලයකින් හෙබි නොකැඩුණු, සිදුරු නැති, පැල්ලම් නැති දාසභාවයෙන් මිදුණු නුවණැත්තන්ගේ පැසසීමට ලක්වන බාහිර දෘෂ්ටිවලට ගැති නොවූණු සමාධිය පිණිසම පවතින සීලයෙහි පිහිටියේය. සතර අපායෙන් මිදී නියත වශයෙන්ම නිවනෙහි පිහිටියේය.

කලින් කතිකා කර ගත් පරිදි උපතිස්සයන් හට කෝලිකයන් සිහි විය.

ඔහු සොයා පැමිණ ඔහු හටත් අස්සජ් මහ මුණිදුන්ගෙන් අසා දැන ගත් ගාථාව පැවසූ කල්හි කෝලිකයනුත් සිව් අපායෙන් මිදී දහම් ඇස පහළ කරගත්තේය. දෙදෙනාම එකතුව සංජය පිරිවැර්ජයා ළඟට ගොස් “අප තථාගතයන් වහන්සේ සමීපයට යන්නෙමු තථාගතයන් වහන්සේ අපගේ ශාස්තෘ වහන්සේ වන්නේය” කියා තෙවතාවක්ම පවසා දෙසිය පනහක පිරිස සමඟ තථාගතයන් වහන්සේ බැහැ දැකුමට වේළුවනයට ගියහ.

තිලොවට ළහිරු මඬළක් වූ තථාගතයන් වහන්සේ දුර දීම කෝලික - උපතිස්සයන් දැක “මහණෙනි අර ඇතින් එන යහළුවන් දෙදෙනා මාගේ සසුනේ අග්‍ර ශ්‍රාවකයන් වන්නේය” යැයි පැවසූහ. තථාගතයන් වහන්සේ ළඟට පැමිණි උපතිස්ස කෝලික දෙදෙනා

තථාගතයන් වහන්සේගේ ශ්‍රී පතුල් ආදරයෙන් වන්දනා කළේය. අනතුරුව ඒහි භික්ෂු භාවයෙන් පැවිදි - උපසම්පදාව ලබා ගත්හ.

ගෞතම සසුන් කෙත බැබළවූ ශාරිපුත්‍රයන් වහන්සේ සුකරකත ලෙනෙහිදී කිසිවෙකුට සමකළ නොහැකි වූ (න තේන ධම්මේන සමත්ථි කිඤ්චි) ධර්මය වන, දීඝනක තවුසාට දේශනා කළ ධර්මය ශ්‍රවණය කරමින් භාගාවතුන් වහන්සේට පවත් සලමින් සිටියදී සිත සියලු ආශ්‍රවයන්ගෙන් මිදී අරහත්වයට පත් වූ සේක. (වේදනාපරිග්ගහ සූත්‍රය)

අපගේ මොග්ගල්ලාණයන් වහන්සේ මගධ රට කල්ලවාලමුත්ත ගමෙහි නිදිමතින් (ථීනමිද්ධයෙන්) පීඩා විදින බව දැක, තථාගත තෙමේ හග්ග ජනපදයේ සුන්සුමාරගිර මිගදායේ සිට සෘද්ධියෙන් වැඩම කොට උපදෙස් ලබා දුන් පසු කෙලෙස් තවන වීර්යයෙන් යුතුව විදසුන් වඩා සියලු කෙලෙසුන් ප්‍රහාණය කොට අර්ථ - ධර්ම - නිරුක්ති - පටිභාන සහිතව මහරහත් බව ප්‍රත්‍යක්ෂ කළහ. (පචලායන සූත්‍රය - අංගුත්තර නිකාය)

නොබෝ කලකින් භික්ෂු සංඝයා රැස් වූ පසු සාරිපුත්ත මහරහතන් වහන්සේ හට ප්‍රඥාවන්ත ශ්‍රාවකයන්ගෙන් අග්‍ර වූ අගසච්චි පදවියත්, මහා මොග්ගල්ලානායන් වහන්සේ හට සෘද්ධිලාභීන්ගෙන් අග්‍ර වූ අග්‍රශ්‍රාවක තනතුරත් පිරිනැමූහ. මෙසේ ගෞතම සසුන් කෙත අස්වැද්දූ අපගේ අග්‍රශ්‍රාවකයන් වන්සේලා ගැන තථාගතයන් වහන්සේ මෙසේ වදාළ සේක.

“සේච්ච භික්ඛවේ, සාරිපුත්ත මොග්ගල්ලානේ, හජථ භික්ඛවේ, සාරිපුත්ත මොග්ගල්ලානේ”

“මහණෙනි, සාරිපුත්තයන් මොග්ගල්ලානායන් ඇසුරු කළ යුත්තේය. හජනය කළ යුත්තේය. ඔවුන් නුවණැත්තෝය, සබ්‍රහ්මචාරීන් හට අනුග්‍රහය දක්වන්නෝය.

මහනෙති, දරුවන් වදනා මැණියන් යම් සේ ද සාරිපුත්ත ඒ ආකාර ම ය, උපන් දරුවා පෝෂණය කරන කෙනා යම් සේ ද මොග්ගල්ලාන ඒ ආකාරය ම ය. සාරිපුත්තයෝ සෝතාපත්ත ඵලය අවබෝධ කර ගැනීම පිණිසත් මොග්ගල්ලානයන් ඉහළ මාර්ගඵලයන් අවබෝධ කර ගැනීම පිණිසත් ශ්‍රාවකයන් හික්මවන්නෝය.” (සච්ච විභංග සූත්‍රය)

අප තථාගතයන් වහන්සේ වදාළේ ගෞතම සසුනේ පිළිවෙත් පුරන සංඝයා හට සාරිපුත්ත මහරහතන් වහන්සේ වගේ වෙන්නටයි කියාය. සසුනේ හික්මෙනු කැමති පැවිදි ශ්‍රාවකයින් හට එබඳු මහා පුරුෂයන් වැඩි මග යන්නට උපකාරයක් වේවා! ගෞතම සසුන ශෝභමාන කළ ඒ මහා රහතන් වහන්සේලාට නමස්කාර වේවා! මේ ආකාරයට අධ්‍යාත්මය තුළ සැනසීම ඇති වූ ඒ දහම අපගේ ජීවිතයටද යොමු කර ගැනීම සඳහා මේ අසහාය වර්තයන් ආදර්ශයට ගනිමු.

විමුක්තිය කුමක් පිණිසද?

මනුස්ස ලෝකය මත පහළ වූ ප්‍රඥාවන්තම මනුෂ්‍ය රත්නය වූ සිද්ධාර්ථ ගෞතම බුදුරජාණන් වහන්සේ ජම්බුද්වීපය තුළ මීට වසර දෙදහස් පන්සිය හැට දෙකකට පෙර පහළ වූ බව කලින් ලිපි වලදී ඉදිරිපත් කරන ලදී. එම ජම්බුද්වීපය වන්නේ ඉන්දියාව බව සමාජයීය පසු බිම එදා සහ අද පවතින ස්වභාවය ඇසුරු කරගෙන විස්තර කරන්නට යෙදුනි. එම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දහමට යොමු වූ අය පිළිබඳවත් ඒ තුළින් එදා සමාජයීය පසුබිම පිළිබඳවත් සාකච්ඡා කෙරුනි.

එම සමාජයීය පසුබිම අදටත් භාරතීය සමාජය තුළ පවතී. එනම් විමුක්තිය හොයන ස්වභාවය තිබූ විමුක්තිය හොයපු අය බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ ඇති විශේෂත්වයක් දුටහ. අනෙකුත් ක්‍රම උපායන් මගින් විමුක්තිය කරා යොමු විය නොහැකි බව වටහාගෙන බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දර්ශනය තුළින් විමුක්තිය පසක් කළහ. එලෙස විමුක්තියක් සොයන්නේ කුමක් සඳහාද කියන කරුණ අප ලාංකීය සමාජය මුලින්ම දැනගත යුතු වේ. එවිට බුද්ධ දර්ශනයට යොමු විය හැක. එමෙන්ම විමුක්තිය සෙවූ නැති නමුත් විමුක්තිය ලැබීමේ හැකියාව තිබූ අයට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දර්ශනය ඉදිරිපත් කළ විට ඒ අය විමුක්තිය කරා යොමු වූ ආකාරය ඉදිරියේදී සාකච්ඡා කරමු. මේ කරුණු පාදක කර ගනිමින් දර්ශනය ඉගෙන ගත යුතු බව පැහැදිලි කර ගනිමු. කරුණු දෙකක් මුල් කර ගනිමින් ඒ දර්ශනය ඉගෙන ගැනීමට යොමු වෙමු. බුදුරජාණන් වහන්සේ යනු ඒ දේශනා කළ ධර්මයෙහි පිළිබිඹු වීමක් මිස ඓතිහාසික කරුණු මත පදනම් වූවක් නොවේ. ඒ දර්ශනය මත ඉදිරිපත් වූ නිසා කාලය ගෙවී යාමට යොමු වූ නිසා එලෙස විවිධ ඓතිහාසික පරිසරයක් මේ වන විට ඉදිරිපත් වී ඇත. අඥාන ජනයා එම ඓතිහාසික කරුණු පාදක

කරගෙන විවිධ තර්ක විතර්ක ඇති කරගෙන එම දර්ශනයෙන් ඇත් වේ. නුවණැති අය එම දර්ශනය කරාම යොමු වේ. ඓතිහාසික කරුණු කාලයත් සමඟම වෙනස් වීම සිදු වන අතර එයට සත්‍ය යැයි සිතා බුදුන් උපන්නේ ලංකාවේද ඉන්දියාවේද යන තර්කය ඉදිරිපත් කරමින් අඥාන අය එම මූලික දහම අධ්‍යයනය නොකරම ලංකාවේ උපන් බව නිගමනය කරයි. එම තර්ක වැරදි බව කලින් ඉදිරිපත් කළේය. එම නිසා නුවණැති අයට පමණක් තේරුම් ගැනීමට බුද්ධ දර්ශනය ඉදිරියේදී සාකච්ඡා කරමු.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරන දර්ශනය කුමක්ද යන වග තේරුම් ගැනීම සඳහා මූලික බුද්ධ වචනයම ඉගෙන ගැනීමට යොමු වීම එම දර්ශනය හැදෑරීමට යොමු වන පළමු කරුණ වේ. භාරතීය සමාජයේ ඇති විමුක්තිය සොයා යන ගතිය අප තුළ ඇති කර ගෙන විමුක්තිය ලබා ගැනීමට එම සත්‍ය දර්ශනට යොමුවීම අනෙක් කරුණ වේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දර්ශනය කුමක්ද යන වග සෙවීම ඔබ සතු කරුණකි. එයද එම දර්ශනය ඉදිරිපත් කරන විට වටහා ගත හැකි වේවි. විමුක්තිය පිණිස බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දර්ශනයට යොමු වීම සඳහා විමුක්තියක් කුමටද යන වග පැහැදිලි කර ගනිමු. ඒ සඳහා තම තමන්ගේ ජීවිතයට අවධානය යොමු කර බලමු.

අප තෙරුවන් සරණ යනවා කියන්නේ නිසි පිළිසරණක් හොයනවා කියන එකයි. පිළිසරණ හොයන්න හේතු වන කරුණ තමයි අපේ අසරණකම. මනු ලොව මව් කුසට උපත කරා ආ අප සැපයට කැමතියි (සුඛ කාමානි භුතානි). කුඩාකල දෙමාපිය සෙවනේ සතුටු වන අප ඉන් පසු පාසල් කාලය නැතහොත් උපාධියක් ගෙන හොඳ රැකියාවකුත්, ජීවිතය සතුටු කිරීමේ අරමුණ සහිතව තමාට රැකවරණයක් සොයනවා. සැපය පිණිස එකතු කර ගත් දරු මල්ලන්, යාන වාහන - ඉඩකඩම් - ගේ දොර සහිතව අප වයසට ගිහිල්ලා, නොදැනුවත්වම මරණයට ළං වෙලා. අප රැකවරණය පිණිස එකතු කරගත් මේ දේවල් ටික, මේ ජීවිතය අතහරින විට

ඉන් පසු සැපය පිණිස මේ වස්තූන්ගෙන් ඇති ප්‍රයෝජනය කුමක්ද? අතිශය භයානක සෝර සසරින් මේ වස්තූන්ගෙන් කුමක්නම් ගණුදෙනු කොට ගැලවෙන්නේද? වයස් හේදයින් තොරව රාග-ද්වේශ - මෝහ මුල් කර ගෙන සිත - කය - වචනින් විපාක පිණිස මේ වන විටත් බොහෝ කර්ම රැස් කරගෙනය. කර්මය දැවැද්ද කර ගත් අප පිළිගැනීමට මේ වන විට මේ මොහොතේ පවා තිරිසන් ලෝකය, නිරය, ප්‍රේත අසුර ආදී භයානක දුක් ඇති ලෝකයේ දොරටු කී කෝටියක් නම් බලා සිටිනවාද

**“යාදිසං වපතේ බීජං - තාදිසං හරතෙ ඵලං
කල්‍යාණ කාරි කල්‍යාණං - පාපකාරිව පාපකං”**

අප වපුරන දේට අනුවමයි අස්වැන්න ලැබෙන්නේ.

එනමුත් යමෙකුට පුළුවන් නම් මේ ධර්ම ස්වභාවය තේරුම් ගෙන ජීවිතය වැරදි දෙයකයට නොයොදවා ඉන්න, එයාට සුගතියක් කරා ජීවිතය හසුරුවා ගන්න පුළුවන්කමක් ලැබෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දී තිබෙනවා ලෝ සතුන්ට දැවෙන ප්‍රශ්න තිබෙන බව. එනම් ලෙඩ වෙන බව, වයසට යාම, මරණයට පත් වෙන ස්වභාවයන් උරුම කර ගත් බව, අනිවාර්යෙන්ම ඒ දේ අපට ලැබෙනවා. අකැමැති නමුදු නොලැබී තිබෙන්නේ නැහැ. මෙහි ආදීනව නම් හැඬීම්, වැළපීම්, දුක්, සුසුම් හෙලීම් මිසක් අන් කවරක්ද? එනමුත් අප සිත සහ කය යන දෙකෙන් කය හොඳට සරසලා, නහවලා, සතප්පවලා කෑම බීම දීලා නොයෙකුත් දේ කරලා කයට ඉතා විශාල වටිනාකමක් දෙනවා. හැබැයි හිතේ වටිනාකම හැල්ලු වෙලා තරහක්, වෛරයක්, රාගයක් වැනි අකුසලයක් හටගත්ත නම් ඒක දුරු කරන්නේ නැහැ. මෙලෙස කයට සැප දීලා හිත හැල්ලු කරලා අප යන මේ වැඩ පිළිවෙල තුළ නිරය තිරිසන් ලෝකයට වඩා වැඩි යමක් මුණ ගැහේවි කියා සිතේද? කිසිවෙකු සමඟ ගිවිසුමක් ගසා නොමැති හෙයින් අප හැබෑවටම අසරණයි.

තමන් දකින, අසන, ගඳ-සුවඳ, රස, පහස ගැන ඇලුනු හිතින් ජීවත් වෙනවා විනා යමෙක් මේ ජීවිතයේ සත්‍ය කුමක්ද, ඒ අසරණභාවයට හේතු ලෙසින් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාලේ කුමක්ද යන ජීවිතයේ සත්‍ය සෙවීමට පෙළඹෙන්නේ නැහැ. තථාගතයන් වහන්සේ වදාලේ වතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය තමා තුළින් නොදකින නිසාම විපරීත වූ සංඥාවක් අප තුළ ඇති බවයි, එනම් නිත්‍යයි, සැපයි, ආත්මයි වශයෙනි. එලෙස විපරීත වූ සංඥාවකින් ජීවත් වන අප, තමන්ගේ වස්තූන්, තමන්ගේ කය, තමන්ගේ ඥාතීන්, සියල්ලම අනභැරීමේ හැකියාවකින් තොරවම ආයෙමත් එම නිවසේම බල්ලෙක් බළලෙකු වී හෝ ප්‍රේතයෙකු ප්‍රේතියෙකු වී හෝ වැසිකිළි වලක පණුවෙකු වී හෝ දූගති ලොව උපත කරා යනවා. අපට බුදුරජාණන් වහන්සේ කවුද? කුමක් වදාළ සේක්ද? කියල තේරුම් ගැනීමට, සරණ යාමට මෙහි අසරණ භාවය අනිවාර්යෙන්ම වැටහෙන්නට අවැසි කරුණකි.

මේ සියලු සිද්ධාන්තයන් වල තිබෙන්නේ සතර අපාය උරුම කර ගත් කරුණක්, මෙයින් අත් මිදීමට කැමති සතර අපා හය තේරුම් ගෙන විමුක්තියක් සොයා යන කෙනෙක් සිටී නම් ඔහු කළ යුත්තේ ඒකාන්තයෙන්ම ලෙඩ වෙන, වයසට යන, මරණය ජයගත්, ජීවිතය අවබෝධ කළ කෙනෙක් සරණ යාමයි. අපේ රටේ නොතිබුණාට අදටත් ඉන්දියාවේ නම් මේ ජීවිත විමුක්තිය උදෙසා උත්තරය සොයා යන ස්වභාවය ඒ ජන සමාජය තුළ තිබෙනවා. ඒ විදිහට ප්‍රශ්නය තෝරාගෙන අසරණ භාවයෙන් නිදහස් වීමටයි. අප “ බුද්ධං සරණං ගජ්ජාමි” කියලා සරණ යා යුත්තේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ වචනය විශ්වාස කිරීමයි ධර්මය සරණ යනවා කියන්නේ. තථාගත ධර්මය තුළ ඇත්තේ යැදීම කියන කරුණ නොව අවබෝධයෙන් නිදහස් වීම උදෙසා අප තුළ හට ගන්නා දුක හැදෙන වැඩ පිළිවෙළ (හේතුව) සොයන එකකි.

එලෙස හේතුව දැකීමට නම් ඔබට ප්‍රඥාව තිබිය යුතුයි. නැතිනම් ප්‍රඥාව ඇති කර ගැනීම උදෙසා නිර්මල ශ්‍රී සද්ධර්මය අප්‍රමාදීව

නුවණින් විමසීම කළ යුතුයි. මොකද තථාගත ධර්මය තිබෙන්නේ ප්‍රඥාවන්තයින්ට බැවිනි (“පඤ්ඤවතො අයං භික්ඛවෙ, ධම්මො, නායං ධම්මො දුප්පඤ්ඤස්ස”).

හැබැයි මේ කෙලෙස් සැඩ පහර කරණය පටන් ගන්න තිබෙන්නේ ශ්‍රද්ධාවෙනි. ශ්‍රද්ධාවන්ත කෙනා ශ්‍රද්ධාව මුල් කර ගෙන අතහැරීම, සීලය වැනි කරුණු පුරුදු කිරීමෙන්, වැඩීමෙන් යා යුතු වැඩ පිළිවෙළක් තථාගතයන් වහන්සේ වදාරනවා. අනිත්‍ය දේ අනිත්‍ය වශයෙන්, දුක් දේ දුක් වශයෙන්, අනාත්ම දේ අනාත්ම වශයෙන්, දුක තියෙන දෙයක් වශයෙන් නොව හේතු නිසා හට ගන්නා ස්වභාවය දැකීමයි, සමුදය දැකීමයි කළ යුත්තේ. ඒ සඳහා කළයුතු වැඩ පිළිවෙළක් තථාගතයන් වහන්සේ පෙන්වා දී තිබෙනවා.

හෝක් බණ, හොඳට තේරුණා. වපමණකින් හරිද?

අපි කවුරුවත් ආවේ කොහෙන් ද, යන්නේ කොහේ ද කියලා දන්නෙත් නැහැ. ඊළඟ ජීවිතයේ සුගතියකට යනවාද, නැත්ද කියලා දන්නෙත් නැහැ. එහෙම නොදන්නා අපට දන්න කෙනෙක් කියන දෙයකට සාවධානව ඇහුම්කන් දෙන්නට වෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි තියෙන ශ්‍රද්ධාව, පැහැදීම තමයි මේ උතුම් ධර්මය අවබෝධ කරගැනීම සඳහා ධර්ම මාර්ගය ආරම්භ කිරීමට අවශ්‍ය මූලික පදනම. මේ අංග නැති කෙනෙකුට කවදාවත් ධර්මාවබෝධය කරා යන්න බැහැ. සසර දුකෙන් නිදහස් වෙන්න බැහැ.

බුදුරජාණන්වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව ඇතිවෙන්නේ, බුදුරජාණන්වහන්සේ ගැන දැනගන්නේ කොහොමද කියලා අපි මුලින්ම තේරුම්ගත යුතුයි. ඉන්පසු දහම ඉගෙන ගත යුතුයි. අප සැමටම බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිබඳව අහන්න ලැබුණේ ගස්, ගල්, පිළිම නිසා නෙවෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙවැනි සත්‍යයක් දේශනා කරලා තියෙනවා කියලා අතීතයේ ඉඳලා පැවතගෙන පැමිණි සම්ප්‍රදායක් අපට තියෙනවා.

අද අපි බුදුරජාණන්වහන්සේ ගැන හෝ බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කළ ධර්මය ගැන හොයන්නෙත් නැතුව, ගල්කණු, ගඩොල් දිහා බලලා බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉපදුණේ ලංකාවේද, ඉන්දියාවේද, කියලා ප්‍රශ්න කරනවා. භෞතික ලෝකය සමඟ සැසඳීමක් නොකර බුදුරජාණන්වහන්සේ ඉස්මතු කරන ලද ධර්මය අප ඉගෙනගත යුතුයි.

සත්‍යය නොදැක, මානසික ලෝකයක් තුළ අප ජීවත්වෙනවා. එසේ ජීවත්වන බව අප දන්නේ නැහැ. අතීතය සහ අනාගතය ගැන

හිතමින් ජීවත් වෙනවා. මානසික ලෝකය ඉක්මවා සත්‍යය හොයන්න නම් ඒ සත්‍යය ධර්මය කියපු කෙනා ගැන පැහැදීමක් තියෙන්න ඕන. ඒකටයි ශ්‍රද්ධාව කියන්නේ. හැබැයි ඒ ශ්‍රද්ධාව මුල් කරගෙන බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් සත්‍යය ඉගෙනගන්න ඕන. නැත්නම් අපට කවදාවත් සත්‍යය අත්දකින්න ලැබෙන්නේ නැහැ. බුදුරජාණන්වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව මූලිකව අවශ්‍ය වන්නේ මේ සඳහායි.

ඒ ශ්‍රද්ධාව මත පදනම් වෙලා බුදුරජාණන්වහන්සේ කියපු දෙය ඒ ආකාරයටම ඉගෙනගත යුතුයි. අපට තේරෙන දෙය පමණක් අරගෙන හරියන්නේ නැහැ. අපි හැම වෙලේම හැම දෙයක්ම සමාජයත් එක්ක, භෞතික ස්වභාවයත් එක්ක සසඳනවා. සත්‍යය කෙරෙහි යොමුවෙන්නේ නැහැ. ලෝකයේ සත්‍යය අඥානයාට පෙනෙන්නේ නැහැ. ඔහුට පෙනෙන්නේ පිට ඔපය විතරයි. නුවණ තියෙන කෙනාට තමයි ලෝකයේ සත්‍යය පෙනෙන්නේ.

සත්‍යය දකින්න නම් තමන් දන්නා කෝණය අතහැරලා, ශ්‍රද්ධාව මුල් කරගෙන, කන් යොමාගෙන, අවධානයෙන් ධර්මය ඇසිය යුතුයි කියලා බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා. ඉන්පසු ඒ ඇසූ කාරණාව ඒ විදියටම දරාගත යුතුයි. තමන්ට තේරුණු කාරණාව නෙවෙයි. බොහෝ විට බණක් කියන කොට කතාවක් ඇහුණොත් ඒක අපට තේරෙනවා. නමුත් කියපු දහම් කාරණාව නම් මතක නැහැ. ශ්‍රද්ධාව මුල් කරගෙන, කන් යොමාගෙන අහලා කියපු සියල්ල මතක තබාගත යුතුයි. කන් යොමාගෙන අහන කෙනාට කියපු සියල්ලම හම්බවෙනවා.

ඊට පස්සේ ඒ දහම් කරුණු තේරුම් ගැනීම පිණිස අර්ථය විමසිය යුතුයි. කන් යොමාගෙන, අර්ථය ගන්න අදහසින් ධර්මය ඇහුවොත් තමන්ගේ රාමුවට, තමන් දන්න කෝණයට නොතේරෙන ටිකක් හම්බවෙනවා. අපි දන්න දෙයක් නම් බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරන්නේ, අපි බුදුරජාණන්වහන්සේගේ ධර්මය අහන්න ඕන නැහැ. ඇයි? ඇහුවත් නැතත් අපි ඒක දන්නවා. අපි දන්නේ නැති දෙයක්

ඉගෙන ගෙන, සත්‍යය කරා යෑම සඳහායි ධර්මය අහන්නේ. අද අපට ඔය ගතිය නැහැ. අපි හැමවෙලේම අපි දන්න කෝණයට දහම ගළපන්න උත්සාහ කරනවා. ධර්මාවබෝධය නොවීමට මූලිකම හේතුවත් එයයි. ඔය ගතිය තියෙන කෙනා එතැනින් එහාට කොහොමත්ම හිතන්න පෙළඹෙන්නේ නැහැ. අපේ කෝණයට තේරෙන්නේ නැති, අපි දන්න දෙයට එහා ගිය දෙයක් බුදුරජාණන්වහන්සේ කියලා තියෙන බව ධර්මය අහන තැනදී මූලිකම අපට ලැබෙන්න ඕන.

බණක් අහලා “ජෝක් බණ, හොඳට තේරුණා” කියන්නේ තමන් දන්න ටිකමයි එතැනින් අරගෙන තියෙන්නේ. තමන්ගේ රාමුවට එහා ගිය දෙයක් දැනගෙන නැහැ. නියමාකාරයට අර්ථය ගන්න අදහසින්, කන් යොමාගෙන දහම ඇහුවහම තමන්ට අහු නොවෙන ධර්ම කාරණා හම්බවෙන්න ඕනෑ.

නොදන්නා, නොතේරෙන කාරණාවක් හම්බවුණහම නුවණ තියෙන කෙනා ඒක තේරුම්ගන්න ඒ ගැන කල්පනා කරනවා. අර්ථය විමසනවා. නැතිනම් අපි හැමවෙලේම දේශනාවක් අහන කොට තමන්ගේ කෝණයට ගළපනවා. විශේෂත්වයකට යන්න නම් තමන් දන්න කෝණයට එහා ගියපු, තමන්ට නොතේරෙන දෙයක් නුවණින් විමසන තැනදී හම්බවෙන්න ඕන. තමන්ට නොතේරෙන, තමන් දන්නේ නැති, තමන් සිතාගෙන සිටි දෙයට ගැළපෙන්නේ නැති දෙයක් බුදුරජාණන්වහන්සේගේ දහම තුළින් හම්බවුණා. දැන් තමන් තුළම අවශ්‍යතාවයක් ඇතිවෙනවා ඒ ගැන හිතන්න, විමසන්න. සම්මාදිට්ඨිය ඇතිවීම පිණිස අවශ්‍ය මූලිකම අංග දෙක සද්ධර්ම ශ්‍රවණයයි, යෝනිසෝමනසිකාරයයි කියලා බුදුරජාණන්වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා.

යෝනිසෝමනසිකාරය කියන්නේ “මෙහෙම හිතන්න” කියලා හිතවන එකක් නෙවෙයි. දහම හරියට අහපු තැනදීම නුවණින් විමසන්න දෙයක් එයාටම හම්බවෙනවා. තමන්ගේ කෝණයට ඒක තේරෙන්නේ නැහැ. විශේෂත්වයකට යෑම පිණිසයි

බුදුරජාණන්වහන්සේගේ ධර්මය අහන්නේ. ශ්‍රද්ධාව මුල් කරගෙන දහම තේරුම් ගන්න නුවණින් විමසනකොට තමන්ට නොතේරෙන, දන්නේ නැති දෙයක් හම්බවෙනවා.

නුවණින් විමසීම පිණිස ඒ අයුරින් කෙනෙක් ධර්මය ඇහුවේ නැත්නම් එතැනින් එහාට ධර්ම මාර්ගය විවෘත වෙලා සත්‍යය කරා යන්නේ නැහැ. බොහෝ පිරිසක් ධර්ම මාර්ගය තුළ අතරමං වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන දැනගත්තේ අතීතයේ සිට තිබුණු සාහිත්‍ය පදනමක් තුළින් කියලා සමහර අයට අමතක වෙලා, වර්තමානයේ තියෙන ගල් ගඩොල් අල්ලගෙන බුදුන් උපන්නේ ලංකාවේ කියලා හිතනවා. ඒ තුළින් ලක්ෂ සංඛ්‍යාත පිරිසකට දහම මගහැරෙනවා. තව සමහර අය ධර්මය කියලා තමන්ට තේරෙන ටික ගන්නවා. සමහරු කතන්දරය විතරක් හෝ විද්‍යාවට ගළපලා ඒ ටික ගන්නවා. එතැනින් පිරිසක් හැලෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව මුල් කරගෙන ධර්මයක් අහන කොට කලාතුරකින් කෙනෙකුට තමන්ගේ කෝණයට, තමන්ට තේරෙන්නේ නැති දෙයක් බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා කියලා හම්බවෙනවා. ඒ දක්වාත් ඇවිල්ලා සමහරු ඒ ඔස්සේ තවදුරටත් තේරුම්ගන්න නුවණින් විමසන්නේ නැහැ. එතැනින් කොටසක් හැලෙනවා.

තවත් කෙනෙක් තේරුම් ගැනීම පිණිස නුවණින් විමසනවා. තේරුම් ගැනීම පිණිස බුද්ධ වචනය අහලා, තමන්ගේ කෝණයට තේරෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා තවදුරටත් සිතිය යුතුයි කියලා දැනගෙන, දහම තේරුම්ගැනීම පිණිස අවශ්‍ය තවත් බුද්ධ වචන ඉගෙනගන්න යොමුවෙනවා. ඒ තමයි අවශ්‍යතාවය ඇති කෙනාගේ ස්වභාවය. අතින් කෙනා ඒක අමතක කරලා දානවා. නැත්නම් බුද්ධ වචනය ඉගෙන ගන්නේ නැතුව වෙනත් දෙයකට ගළපනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුළ ලැබෙන්නේ අපි නොදන්නා සත්‍යයක් කරා යොමුවීමට දෙයක්. අපි දන්න දෙයක් කරා යන්න

නෙවෙයි. නිවන් දකින්න, සෝකාපන්න වෙන්න කියලා මවාගත්ත දෙයක් ඔස්සේ යමක් කරන්නයි අපි හදන්නේ.

“මම නොදනිමි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දනියි. මම ශ්‍රාවකයා, බුදුරජාණන්වහන්සේ ශාස්තෘන් වහන්සේ” කියලා මූලිකවම අපි දැනගත යුතු බව බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා. එතැනින් අදහස් වෙන්නේ මෝඩයෙක් වගේ සිටීමක් නොව, සත්‍යය අවබෝධය කරා යෑම පිණිස දහම දන්නේ කවුද කියලා ඉස්මතු කිරීමකුයි.

ඊටපස්සේ එයා සත්‍යය ඉගෙන ගන්නවා. කන් යොමාගෙන අහනවා. දහමේ මූල, මැද, අග පිරිසිදුයි. ගැලපීමක් තියෙනවා. මැදින් හෝ අගින් කොටසක් ගත්තාට ධර්මය ඇහුවා වෙන්නේ නැහැ. ධර්මය අහනවා නම් මූල, මැද, අග සියල්ලක්ම සාවධානයෙන් අහන්න ඕන. එකක් එකක් ගැලපිය යුතුයි. එතකොට අපේ කෝණයට තේරෙන්නේ නැති තැනදී අපි නුවණින් විමසන්න යොමුවෙනවා.

සාරිපුත්ත, මුගලන් ස්වාමීන් වහන්සේලා, බාහිය දාරුචීරිය ආදී ඒ කාලයේ හිටපු ඒ මහා උත්තමයන් දහම අහපු සැනින්ම අවබෝධය කරා ගියා. දහම් පදය ඇහිලා, යෝනිසෝමනසිකාරය කළාට පසුවයි එසේ වුණේ. නමුත් අපට ඒ හැකියාව නැහැ. ඒ වෙනස තේරුම් ගත්ත කෙනා, තමන්ට මේක නොතේරෙනවා, මේක තේරුම්ගත යුතුයි, ඒ සඳහා තව උපකාරක ධර්ම අහන්න ඕන කියලා හිතනවා. සත්‍යය කරා යෑමේ අවශ්‍යතාවය ඇති වුණාට පස්සේ තව තවත් බුද්ධ වචනය හදාරනවා. එතකම් බුදුරජාණන්වහන්සේගේ ධර්මය කෙනෙකුට ගැලපෙන්නේ නැහැ, කෙනෙකුට ඒ තුළ රසයක් ලැබෙන්නේ නැහැ. මේ අන්දමට දහම විමසන තැනදී තමයි ධර්මයේ නියම රසය ලැබෙන්නේ.

එතකම් සුගතියට, සැපයට කැමැත්ත, දුගතියට, දුකට අකැමැත්තකුයි අපට තියෙන්නේ. සත්‍යය අවබෝධය කරා යා

යුතුයි කියලා හිතුවාට, ඒක පසෙක තබා අපි තාවකාලික දේවල් හොයනවා. ධර්මය නිවැරදිව විමසන කෙනාට, ධර්මයටම යොමුවීමේ කැමැත්ත ඇතිවෙනවා. එසේ ධර්මයට යොමුවෙන කෙනා දුස්සීල නැහැ. සත්‍යය සෙවීමේදී වැරදි දේවල් වලට යොමුවෙන්නේ නැහැ. අනන්‍යතාව, දානය, සීලය ආදී ගුණධර්ම දියුණු වෙනවා.

අද බොහෝ වෙලාවට සත්‍යය කෙරෙහි යොමුවෙන්නේ නැතිව මූලික ටික විතරක් කරනවා. එතැනින් සුගති සම්පත් ලැබෙනවා. නමුත් එදාටත් ධර්මය අහිමි වෙලා යන්න පුළුවන්. ලෝකික සම්මාදිට්ඨියෙන් යුක්ත, පින් කළ අයයි දෙවිවරු වෙලා උපදින්නේ. සංයුක්ත නිකායේ දේශනාවක් තියෙනවා - බුදුරජාණන්වහන්සේ ජීවමානව සිටින කාලෙදී සැප සම්පත් භුක්තිවිඳින දෙවිවරු පිරිසක් ඇවිල්ලා බුදුරජාණන් වහන්සේට බණිනවා. කරුණු පැහැදිලි කරද්දීත් බණිනවා. සත්‍යය සෙවීමේ ලක්ෂණය මේ දෙවිවරුන්ට තිබුණේ නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේට ප්‍රමුඛ ස්ථානය දුන්නේ නැහැ. ධර්මයේ වටිනාකම දැක්කේ නැහැ. කොච්චර අනතුරක් තියෙනවාද කියලා පින්වතුන් හිතලා බලන්න.

ධර්මය ඉගෙන ගන්න කොට ඔය ගති අපට තිබිය යුතුයි. නැත්නම් කොච්චර බණ ඇහුවත්, ඉගෙන ගත්තත් එතැනින් එහාට යන්න බැහැ. ධර්මය කන් යොමාගෙන අහලා, ඒක දරාගෙන, ඒ කාරණා අපේ කෝණය, අපේ රාමුවට එහා ගිය දෙයක් බව වටහාගත යුතුයි. කියන බණ එකවරම තේරෙනවා කියලා හිතුවොත් ඒ කෙනා හරියට බණ අහලා නැහැ. හරියාකාරව බණ ඇහුවා නම් තමන් දන්න දෙයට වඩා එහා දෙයක් හම්බවෙන්න ඕන. තමන් දන්නා ටිකම අහපු දෙය තුළ හම්බවුණ නිසයි තේරුනේ.

කන් යොමාගෙන අහලා විමසන කොට දහම් සතුව ලැබෙනවා. ධර්මය වැටහීමත් එක්ක ලබන සතුව වෙන කිසිදෙයකින් ලබන්න බැහැ.

“ධම්මපීති සුඛං සෙති - විප්පසන්නෙන වෙනසා,
අරියඵ්පවෙදිනෙ ධම්මෙ - සදා රමති පණ්ඩිතො.”

ධර්මය තුළින් ලබන ප්‍රීතියේ පුද්ගලික සතුටක් තියෙන්නේ.
අධ්‍යාත්මය ප්‍රමුද්ධ කරනවා. ඒ ආර්යයන් වහන්සේලාගේ
ධර්මයටයි පණ්ඩිතයෝ ඇලී වාසය කරන්නේ. අප තුළ තියෙන
කෝණයට එහා ගියපු, විශේෂත්වයකට යන දෙයකුයි බුද්ධ
වචනයේ තියෙන්නේ.

දහම තුළින් විශේෂත්වයකට යෑමට ඕනකමක් තියෙන්න ඕන.
තමන්ට තේරුණේ නැහැ, හැබැයි සිතිය යුතු, තේරුම් ගත යුතු
දෙයක්, මම දන්න දෙයට වඩා ඉහළට යායුතු දෙයක්,
විශේෂත්වයකට යායුතු දෙයක් තියෙනවා, මම දහම තව තවත්
ඉගෙනගන්න, අහන්න ඕන කියන මේ ගතිය කෙනෙකුට ආවා නම්
එයා දහම හරියට අහලා තියෙනවා.

කණා කිරිවල හැටි කියූ අයුරින් නවීන විද්‍යාවෙන් දහම පහදමු

නූතන ලෝකයේ ඇති වී තිබෙන විවිධ තාක්ෂණ දියුණුවට උපකාරී වී ඇත්තේ විද්‍යාඥයින් හා ගණිතඥයන් විසින් සොයා ගන්නා ලද කරුණුය. එකම කරුණක් පාදක කර ගනිමින් එය විශ්ලේෂණයද කරමින් එය අනුවම එයටම යොමු වී කල්පනා කිරීමත් එක්ක විවිධ න්‍යායන් සොයා ගන්නා ලදී. එම න්‍යාය මත පදනම් වී භෞතික ලෝකය සකස් වන ආකාරය විශ්ලේෂණය කර ගැනීමටද හැකි වී ඇත. ඒ තුළින් එම භෞතික වස්තූන් නොයෙකුත් ආකාරයට යොමු කර ගනිමින් විවිධ පහසුකම් සැකසී ඇත. පරිගණක, දුරකථන, යාන-වාහන, විවිධ ඖෂධ වර්ග එපමණක්ද නොව මිනිසාගේ පහසුව සඳහා අවශ්‍ය සියලුම දේ නිෂ්පාදනය විය. මේ සියල්ලම මිනිසාගේ පහසුව පිණිස භෞතිකව දියුණු වීමකි.

සෂ් - ද්‍රව - වායු යන පදාර්ථ හා ශක්තිය අවකාශය මත පදනම් වී නූතන විද්‍යාව මිනිසාගේ පහසුවට ගොඩ නැගී ඇත. මෙම පදාර්ථයන් පරමාණු, ප්‍රෝටෝන, නියුට්‍රෝන, ඉලෙක්ට්‍රෝන, පොසික්ට්‍රෝන, ප්‍රති - ඉලෙක්ට්‍රෝන වශයෙන් භෞතිකයන් සියුම් වශයෙන් බෙදා වෙන් කර දක්වාද ඇත. මෙලෙස කොපමණ සියුම් වශයෙන් බෙදා වෙන් කළ ද, ලෝකය තුළ ගොඩනැගෙන දේවල් වලින් නිදහස් වීමක් නොලැබෙයි. මේ ආකාරයට විද්‍යාව තුළ ඇති වී තිබෙන සියලුම සොයා ගැනීම් මිනිසාගේ ජීවිත පැවැත්මට පහසුව පිණිස ගොඩ නැගුණ ඒවා පමණි. අප සිටිනා පෘථිවියත් එමෙන්ම සූර්යා වටා ඇති ග්‍රහ ලෝක හා වෙනත් ලෝකයන් පිළිබඳවත් සොයා ගෙන තිබුණද, මේ සියල්ලම මිනිසාගේ සාමාන්‍ය ඇස, මනස ආදී ආයතන පාදක කරගෙන සොයා ගත් ඒවා පමණි. එමෙන්ම මිනිසෙකු උපදින විට භෞතික ක්‍රියාකාරීත්වයක් මත පදනම් වූවක් බවට සොයා ගෙන ඇත. මේ නූතන විද්‍යාවේ දියුණුව වර්තමානයේ උපන් මිනිසාගේ පැවැත්මට උපකාරක ධර්මයක් වන අතරද, අධික පහසු

විහරණ ගත කරමින් විද්‍යාවේ උපරිම හැකියාව තිබූ අයටද මරණය උරුම අතර පරලොව කුමක් වේවිද යන වග කිසිසේත්ම සොයා ගෙන නැත.

මිනිසෙකු මෙලොව උපදින්නේ කෙලෙසකද?, මරණයෙන් මතු කුමක් වේවිද යන කරුණුත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ඉගැන්වීම් වලින් පෙන්වා දී ඇත. වෛද්‍ය විද්‍යාව කොපමණ දියුණු වුවත් ලෙඩවෙන, වයසට යන, මැරෙන ජීවිතයකට කිසිදු පිළිතුරක් හමු වී නැත. මේ කරුණු නිසාම බුදුරජාණන් වහන්සේ නමකගේ දහමට මේ සඳහා පිළිතුරු සැපයීමට සිදු වේ. ඉහත සඳහන් කළ විද්‍යාවේ දියුණුවට, සොයා ගැනීම් වලට ජාති - ජරා - මරණ, ශෝක - පරිදේව ඉක්මවන පිළිවෙතක් හමු නොවීය. එමෙන්ම කිසිදාක හමු වන්නේ ද නැත.

නවීන විද්‍යාව තුළ ඇති විශ්ලේෂණය සිත් තුළ ඇති අය, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දහම ඉගෙන ගන්නා විට එම විග්‍රහය සමඟ බුද්ධ දර්ශනයද ගැලපීමට උත්සාහ දරති. විද්‍යාව තුළ ඇති විග්‍රහයන් ලෝකයේ පැවැත්මට උපකාරී වන අතර, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දහම ලෝකයෙන් එතෙර වීමට පවතින දෙයක්ය. මේ මිනිස් ජීවිතයේ පැවැත්මට විද්‍යාව උපකාරී වන අතර, ලෝකයෙන් එතෙර වීම මෙන්ම සසර පැවැත්ම සිදු වන ආකාරයත් බුදු දහම තුළ විග්‍රහ වේ. සණ - දුව - වායු සහ පදාර්ථ විග්‍රහයටත් එහා සියුම් විග්‍රහයන්ට බුදු දහමේ ඇති පඨවි - ආපෝ - තේජෝ - වායෝ හා තවත් සියුම් කොටස් කිරීම වලට ගලපමින්, බුදු දහම හා විද්‍යාව සමාන බවකට යොමු කිරීමට ඇතැමෙක් උත්සාහ දරයි. ඒ කිසිවෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළ ධර්මය නිවැරදිව අධ්‍යනය කර නැත. තමන් ගන්නා රාමුව වන විද්‍යාවටම ගැලපීමක් කරමින් බුද්ධ වචනය ඉගෙන ගෙන ඇත. බුද්ධ වචනය කුමක් සඳහා ඉදිරිපත් වූවක්ද යන කරුණුවත් ඔවුන් වටහාගෙන නොමැත. අප දන්නා විද්‍යා ඇසින් බුදු දහම අධ්‍යනය නොකර ස්වාධීන අදහසින් යුතුව බුද්ධ වචනය හැදෑරිය යුතුයි. එවිට එහි අන්තර්ගත කරුණු විමසීමට හැකි වනු ඇත.

ලෝකයේ ඇති සෑම දව - වායු පදාර්ථය විශ්ලේෂණය කරමින් විග්‍රහ කිරීම නූතන විද්‍යාවේ සොයා ගැනීම වේ. ලෝකයේ ජීවත් වන සත්වයකුට ගෝචර වන වස්තුවල විශ්ලේෂණය සොයා ගැනීම හා ඒවායින් සත්වයාට පහසු විභරණය සඳහා කාර්මික දියුණුවට යොමු කරවීම විද්‍යාවේ දියුණුවෙන් සිදු වී ඇත.

සත්වයාගේ හට ගැනීම සිදු වන ආකාරය පෙන්වා දීම බුද්ධ දර්ශනයේ ඇති ප්‍රධාන විග්‍රහය වේ. හටගත් සත්වයාගේ ජීවිත පැවැත්ම සහ පටිච්ච - ආපෝ - තේජෝ - වායෝ ආදී ධාතු අතර සම්බන්ධය පෙන්වා දී ඇත. මේ පැවැත්ම තේරුම් ගැනීම සඳහා සත්වයා හටගත් ආකාරය මූලිකව තේරුම් ගත යුතු වේ. එය වටහා නොගෙන සත්වයාගේ පැවැත්ම විග්‍රහ කරන විට එය විද්‍යාව හා සැසඳීමකට යොමු වේ. එය ලෝකය තුළ සත්වයාගේ හට ගැනීම බුද්ධ දර්ශනයට අනුව අවබෝධ කර ගත් විට එම සත්වයා හට නොගන්නා ආකාරයත් වැටහේ. එය ලෝකයෙන් එතෙර වන ප්‍රතිපදාව වේ. මේ වැඩ පිළිවෙල නූතන විද්‍යාවේ දියුණුවට සොයා ගත නොහැක.

එය හුදෙක්ම බුද්ධ දර්ශනය තුළ පමණක්ම අන්තර්ගත වූවකි. මෙය ඕනෑම ආගමක අයෙකුට වටහා ගත හැක. බුද්ධ දර්ශනය යනු ආගමකට හෝ මත වාදයකට කොටු වූවක් නොවේ. එය තේරුම් ගැනීමට විවෘත මනසක් මෙන්ම විමසීමේ හැකියාවක්ද අවශ්‍ය වේ. විද්‍යාව, තමන් තුළ ඇති ආගමික අදහස්, වැටහීම් යන සියලු කරුණු සමඟ ගළපන්නේ නැතිව මූලිකවම බුද්ධ වචනය යමෙක් ස්වාධීනව අධ්‍යනය කළහොත් එම මාර්ගය ඔහුට විවර කර ගත හැකි වේවි. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් කුමක් ඉස්මතු කළේද යන වග පැහැදිලි වනු ඇත. එම නිසා ස්වාධීන චින්තනයකින් සියළු රාමු ඉවත් කර මූලික බුද්ධ වචනය ඉගෙන ගැනීමට යොමු වෙමු. ආ තැනක් නොදකින, යන තැනක් නොකියන විද්‍යාවකින් දහම පහදන්නට යෑම, කණා කිරිවල හැටි කීවාට වඩා වෙනසක් වේද?

විපරිත නිර්වචන බැහැර කර සැබෑ බුද්ධ භාෂිතය දැරා ගන්න

ලෝකය තුළ යමෙක් අලුතින් දෙයක් සොයා ගන්නේ නම් එය අන් අයට ලබාදීමට භාෂාවක් තිබිය යුතුය. එම භාෂාව නිවැරදි ව නොදන්නා කෙනෙකුට ඉදිරිපත් කරන අර්ථය තේරුම් ගත නොහැක. විවිධ ආගමික ශාස්තෘවරු තමන් ඉදිරිපත් කරන මතවාදයන් ඒ ඒ භාෂාව අනුව පැහැදිලි කළහ. ඒ භාෂාව නොදන්නා අයට එම අර්ථයන් භාෂාවන් දන්නා අය විසින් පැහැදිලි කර දිය යුතු වෙයි. තමන් දන්නා භාෂාව තුළට අනිත් භාෂාවලින් නිකුත් වන ශබ්දය විග්‍රහ කළ නොහැක. එලෙස විග්‍රහ කිරීමට යමෙක් උත්සාහවත් වන්නේ නම් එය මහා විකෘතියකි. ඒ විතරක් ද නොව කොමාව (,) නැවතීමේ තීත (.) ප්‍රශ්නාර්ථය (?) ආදියත් නිවැරදිව නොදැනගෙන වටහා ගැනීමට යාමේදී විශාල විකෘතියක් ඇතිවෙයි. උදාහරණයක් ලෙස

නාමල් මරන්න , එපා නිදහස් කරන්න.

නාමල් මරන්න එපා , නිදහස් කරන්න.

යම් භාෂාවකින් ඉදිරිපත් කරන අර්ථය වටහා ගැනීම සඳහා එහි ව්‍යාකරණයන් ද ඇතුළුව භාෂාව ඉගෙනගත යුතුයි. එසේත් නැතිනම් දන්නා කෙනෙකුගෙන් අසා දැනගත යුතුයි. එම නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කළ දර්ශනය ඉගෙන ගැනීම සඳහා එම භාෂාව දැනගත යුතුය. එසේත් නැතිනම් දන්නා කෙනෙකුගෙන් එය විස්තර කරගත යුතුය. එලෙස භාෂාවක් නොදැන තම තමන්ගේ භාෂාවට ගලපන්නට ගිය විට විශාල විකෘතියක් වන බව නුවණැතියන්ට වැටහෙනු ඇත.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉන්දියාවේ මධ්‍ය දේශයේ පහළ වූ බව පෙර ලිපි තුළින් පැහැදිලි කරදෙන ලදී. වසර 2500 කට එහා පැවති පාලි

භාෂාව බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය පැවතගෙන ආ භාෂාව වේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ මගධ දේශයේ වැඩසිටි නිසා එම භාෂාව මාගධී භාෂාව වශයෙන් ද හඳුන්වනු ලැබේ. මෙම භාෂාව විවිධ ආකාරයට වෙනස් වී නූතන සමාජ භාෂාවන් ගොඩනැගී ඇත.

මූලික බුද්ධ වචනය වටහා ගැනීමට යාමේදී මාගධී භාෂාව නම් වූ පාලි භාෂාව මූලින් ම අධ්‍යනය කළ යුතු වේ. එම භාෂාව තේරුම් නොගෙන එකල ඉදිරිපත් වූ බුද්ධ වචනය වටහාගත නොහැක. එකල භාෂාවකට නූතන භාෂාවකින් අර්ථ ඉදිරිපත් කරන්නට ගිය විට එම දර්ශනය සම්පූර්ණයෙන් ම විකෘති වන බව නුවණැති අයට නම් වැටහෙනු ඇත.

ලංකාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉපදුණ බව මෙන්ම, තර්කයන් ඉදිරිපත් කරමින් බුද්ධ භාෂාවන් සිංහල බව විස්තර කරමින් අර්ථයන් විකෘති කරන සමාජයක් අද මතු වී ඇත. එහි ඇති නිස්සාර බව මුල් ලිපි අධ්‍යනය කළ අයට වැටහී යනු ඇත. මූලික බුද්ධ කාලීන සමාජය තුළ ඉදිරිපත් වූ අර්ථවලට ප්‍රමුඛ බව නොදී ඉන් පසුව සකස් කළ විවිධ පොත්පත් සෙල්ලිපි හා වෙනත් ඓතිහාසික කරුණුවලට මුල් තැන දී බුද්ධ දර්ශනය හා උපන් ස්ථානය ගැන විශ්ලේෂණය කිරීම භාසායට කරුණක් වේ. ඒ ආකාරයට භාසාජනක කරුණු ඉදිරිපත් කරන්නේ ම මූලික බුද්ධ වචනය පිළිබඳ ව ඇති අනවබෝධය නිසාම ය.

අද අප දන්නා භාෂාවක පමණක් හිර වී වසර 2500කටත් එහා භාෂාවක අර්ථය කිසිසේත් ම තේරුම් ගත නොහැක. එම භාෂාව එකල සිටි අයට නම් අලුතින් ඉගෙන ගැනීමට අවශ්‍යතාවයක් නොතිබුණි. මන්දයත් එය ඔවුන්ගේ භාෂාව නිසාවෙනි. අද අපගේ භාෂාව එය නොවන නිසා එම භාෂාව ඉගෙන ගැනීමට සැකසුන ව්‍යාකරණ රීති දැනගත යුතුයි. එකල සිටි මහා යතිවරයන්ගේ දුරදර්ශී ක්‍රියාවන් නිසා එම භාෂාව ඉගෙනීමට අවශ්‍ය ව්‍යාකරණ රීති හා අනෙකුත් කාරණා සකස් කර දී ඇත. එයට මූලිකව ම යොමු වීමෙන් පසුව මූලික බුද්ධ වචනය අධ්‍යනය කළ යුතු වේ.

එම ව්‍යාකරණ රීතිවල හරි වැරදි බව පූර්ව නිගමනයකට යාමට පෙර එය නිවැරදි බව පිළිගෙන එයට අනුව අධ්‍යයනය කරමින් ඒ මූලික බුද්ධ වචනය අධ්‍යයනය කිරීම පණ්ඩිතයන්ගේ ලක්ෂණයක් වෙයි. ඒ වගේම භාෂාව ඉගෙනගත් පමණින් ද මූලික බුද්ධ වචනය වටහාගත නොහැක. භාෂාව දැනගත් පමණින් බුද්ධ වචනය වැටහෙනවා නම් එකල සිටි සියල්ලන් ම සත්‍යය අවබෝධය කරනු ඇත. බුදුරජාණන් වහන්සේට සමීප ව උපස්ථාන කළ කොසොල් රජතුමා මේ සත්‍යය අසලකටවත් නොපැමිණි බව දේශනා තුළ සඳහන් වේ. එතුමා නිතර ම බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් බොහෝ ධර්ම කරුණු ද සාකච්ඡා කර තිබේ. මේ ආකාරයට බොහෝ අය ඒ අයුරින් දැන සිටිය ද සත්‍යය අවබෝධ කර නැත. භාෂාව දැනගත් පමණින් සත්‍යය අවබෝධ කරගත නොහැක. භාෂාව නොදැන ඉස්මතු කරන සත්‍යය තේරුම් ගැනීමට ද නොහැක.

අතීතයේ සිට බොහෝ අය පාලි භාෂාව පිළිබඳ ව විශාරද ව සිටියද මූලික බුද්ධ වචනයට පමණක් යොමු වී අර්ථ වටහා නොගැනීම නිසාත්, විවෘත මනසකින් විමසීමට නොගිය නිසාත් බුද්ධ දර්ශනයට යොමු වීමට නොහැකි විය. බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩ සිටිය කාලයේදී ද එම භාෂාව හොඳින් දැන සිටි යුගයේදී ද මේ ධර්මය තුළින් සත්‍යය දකින අය බොහෝ අඩු බව සද්ධර්මපතිරූපක සූත්‍රය, ආණි සූත්‍රය තුළ පැහැදිලි වී තිබේ. එයට හේතු වූයේ ම මිනිසාගේ නුවණෙහි පිරිහීම ම බව ද එම නිසා විවිධ ධර්ම ප්‍රතිරූපක ඇති වන ආකාරයත් පෙන්වා දී තිබේ. එවිට සත්‍ය ධර්මය අතුරුදන් වී ධර්ම ප්‍රතිරූපකයන් ධර්මය හැටියට පැවතගෙන ආහ. මූලික බුද්ධ වචනය වටහා ගැනීමට නුවණ මද නිසා තමන්ට තේරෙන විදියට ඉදිරිපත් වූ ධර්ම ප්‍රතිරූපකයන් පසුව සැකසී ඇත. බොහෝ අයට එකරුණු වැටහෙන නිසා එය මූලික බුද්ධ දේශනාව බවට රැවටී ගොස් තිබේ. ඒ විදියට ම ලංකාවේ බුදුන් උපන් බව ද අත්තනෝමතික ව ඉදිරිපත් වූ සමහර කෘති හා සෙල්ලිපි ද ඉදිරිපත් විය හැක. මේවා පසුපස යොමු වන්නේ ම මූලික බුද්ධ වචනයට ගරු නොකර, අද සමාජයේ

දැනුමින් උගත් යැයි සම්මත දුෂ්ප්‍රාඥ අයගේ පුහු මතවාද නිසාය. මධ්‍යස්ථ ව කෙනෙකුට කල්පනා කළ හැකි නම්, උගත් යැයි සම්මත විපරිත අදහස් ඇති අයගේ විකෘතීන්ට කන් නොදී මූලික බුද්ධ වචනය ඉගෙන ගැනීමට යොමු විය යුතුය. ඒ සඳහා එම භාෂාව ඉගෙන ගත යුතු වේ. බුදු රජුන් වදාළේ කුමක්ද යන කරුණු අපට දැනගැනීමට එම භාෂාවේ වැදගත්කම වටහා ගන්න. ඉන් පසු සිහියෙන් නුවණින් යුතුව ඒ මූලික බුද්ධ වචනය අධ්‍යනය කරන්න. එවිට ඒ සත්‍යය වටහාගත හැකි වෙනවා. මූලික දේශනාවට අනුකූලව ම එහි අර්ථයන් ඉදිරියේ දී සාකච්ඡා කරමු.

ප්‍රවේශම් වන්න!

ධර්මය වේශයෙන් මාරයා මතු වේ

මගට දේශයේ පැවති භාෂාව වන පාලියෙන් ග්‍රන්ථාරූඪ වී ඇති බුද්ධ වචනය අධ්‍යනය කිරීම සඳහා පාලි භාෂාව කුමක්ද යන වග පැහැදිලි කර ගත යුතුය. එලෙස පැහැදිලි කර නොගත් විට බුද්ධ වචනය යැයි වෙනත් දේ වලට මූලා විය හැක. එම බුද්ධ වචනය, විමුක්තිය සොයන පරිසරයක් වන දඹදිව මධ්‍ය දේශයේ උපන් ප්‍රඥාවන්තයන් සඳහා දේශනා කොට වදාළ දෙයකි. බුදුරජාණන් වහන්සේ ජීවමානව සිටි සමයේ අවසාන භාගය වන විට එලෙස ප්‍රඥාවෙන් යුක්තව විමුක්තිය සොයන අය අඩු වූ බව “සද්ධම්මපතිරූපක” දේශනාවේදී පැහැදිලි වේ. මෙලෙස ක්‍රමානුකූලව ප්‍රඥාව අඩු අය බුද්ධ වචනයට යොමු වූ විට එය තේරුම් ගැනීමට නොහැකි විය. ඒ නිසා ඒ ඒ අයට වැටහෙන අයුරින් බුද්ධ වචනයට විවිධ අර්ථකථනයන් ඉදිරිපත් වී ඇත.

අද සමාජය තුළ බිහි වී තිබෙන නූතන විද්‍යාව නිසා එදාට වඩා අද නුවණැති අය සිටින බවටත් විවිධ අය මත ඉදිරිපත් කරමින් සිටී. එකරුණු ගැනද අවධානය යොමු කර බලමු. නූතන විද්‍යාවේ දියුණුව නිසා අද වන විට විවිධ පහසුකම් සැලසී ඇත. එනම් ගුවන් යානා, ජෙට් යානා මගින් උඩින් ගමන් කළ හැක. දුරකථන - අන්තර්ජාලය මගින් ඇත තිබෙන ශබ්ද ශ්‍රවණය කළ හැක. රූපවාහිනී අන්තර්ජාලය මගින් ඇත තිබෙන රූප - ශබ්ද ආදී දේ ගැන දැන ගත හැකිය. මේ ආකාරයට මිනිසා විසින් භෞතික දේ පාදක කර ගෙන ඒවා දියුණු කරමින් පහසුකම් සලසා ගෙන ඇත. මේ සියල්ලක්ම භෞතික වශයෙන් දියුණුවක් පමණි. එකල විමුක්තිය සෙවූ යුගයේ මිනිසුන් තුළ පැවති හැකියාවන් විමසා බලමු. කිසිම භෞතික වස්තුවකින් තොරව තම සිත දියුණු කර උඩින් ගමන් කළහ. දුර ඇත තිබෙන රූප බැලූහ. ජලයේ

ඇවිද්දෝය. බිත්ති හරහා ගමන් කළහ. පොළවෙහි කිමිදුනහ. අතීත ජීවිත ගත කළ ආකාරය දුටුවෝය. අනුන්ගේ සිත් තුළ හටගත් සිතුවිලි කියවූහ. මේ සියල්ලක්ම තම සිත දියුණු කර ඇති කරගත් ඒවාය. අද නූතන විද්‍යාවෙන් භෞතිකය දියුණු වූවා මිස, මිනිස් සිත දියුණු වී නැත. එපමණක් නොව එකල මිනිස් සිත දියුණු කරමින් ඇතිකරගත් දෑ භෞතික වශයෙන්වත් සොයා ගන්නට නොහැකි වී ඇත. මේ ගැන ඔබම සිතා බලන්න. සැබෑවටම නුවණැත්තෝ, එකල විමුක්තිය සෙවූ දඹදිව මගධ වාසීන්ද, මෙකල විද්‍යාව සොයා ගත් අයද යන වග ඔබටම නිර්ණය කළ හැක.

මේ සියලු කාරණා සලකා බලන විට බුද්ධ වචනයේ ඇති සත්‍ය ස්වභාවය තහවුරු කරගත හැක. එනම් කාලානුරූපව ප්‍රඥාවන්තයන් අඩු වී යන බවය. බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩ සිටි සමයේද පසු කාලීනව මගඵල ලැබූ අය අඩු බව සඳහන් වේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන්පා වසර 2562ක් ඉක්මවා ගිය මෙකල කෙසේ විය හැකිද? එම නිසා ඥානාන්විතව බුද්ධ වචනය අවධානයට යොමු විය යුතුය. එම ගැඹුරු පර්යායන් කීක්ෂණව දකින ප්‍රඥාවන්තයන්ට පමණක් ගෝචර බැවින් බුද්ධ වචනය නොතේරෙන අය බුද්ධ පරිනිර්වාණයේ සිටම තමන්ට තේරෙන ආකාරයට විවිධ විග්‍රහයන් ඉදිරිපත් කළ නිසා ධර්ම ප්‍රතිරූපකයන් මතු විය. එම ධර්ම ප්‍රතිරූපකයන් තම තමන්ගේ නුවණට වැටහෙන නිසා විශාල පිරිසක් ඒවාට යොමු වී සත්‍ය අවබෝධය කළ බවට ධවටුනහ. බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩ සිටි සමයේත් එලෙස ධවටුනු බව “සුනක්ඛත්ත සුත්‍රයේ” සඳහන් වේ. එසේ නම් මෙකල ගැන කවර කථාද? තම ආධ්‍යාත්මය දියුණු කර ගැනීමෙන් එම සත්‍ය ධර්මය දැකිය හැක. තම ආධ්‍යාත්මය නොදියුණු අය එම තත්වයේ සිටම බාහිරින් සරළව වැටහෙන නිසා ඔවුන් මගඵල ලබා ඇති බවට ධවටී ඇත. මේ ඉදිරිපත් කළ විශ්ලේෂණය හොඳින් වටහා ගත් අයෙකුට ධර්ම ප්‍රතිරූපකයන්ට යොමු නොවී මූලික බුද්ධ වචනය හැදෑරීමට යොමු විය හැක.

ප්‍රඥාව අඩුවීමත් සමඟ තම තමන්ගේ රාමුවට ගැලපෙන ආකාරයට ඉදිරිපත් වූ අදහස් බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑමෙන් පසු පොත්පත් වලද, සෙල්ලිපි වලද සඳහන් වී ඇත. එම නිසා සෙල් ලිපි වල හෝ පුස්තකොළ පොත් වල හෝ තිබූ පමණින් මූලික බුද්ධ වචනයැයි පිළිගැනීමට නොයායුතුය. වසර 2500 කට වඩා පැරණි විය හැකි වුවද මූලික බුද්ධ වචනය හා නොගැලපෙන්නේ නම් ඒවා පිළිගත නොහැක. නුවණ අඩු අයගේ අර්ථකථනයන් ධර්මය විලසට මතු වූ වෙනත් දෙයකි. රත්තරන් නොදන්නා කෙනෙකුට රත්තරන් වගේ මතු වූ දෙය රත්තරන් නොවන බව වටහාගත නොහැක. එලෙසම ධර්මය නොදන්නා අයට ධර්මය වගේ මතු වූ දෙය ධර්මය නොවන බව වටහාගත නොහැක. මෙය බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සේක. එලෙස එකිනෙකා ඉදිරිපත් කළ අර්ථයන් පසෙක තබා මූලික බුද්ධ වචනය වන ධර්ම විනය තේරුම් ගනිමු.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑමෙන් තෙමසකට පසුව ධර්මය විකෘති වීම වැළැක්වීම සඳහා මහා කාශ්‍යප මහ රහතන් වහන්සේගේ මූලිකත්වයෙන් පළමු ධර්ම සංගායනාව සිදු කළහ. බුදුරජාණන් වහන්සේට අග්‍ර උපස්ථායකයෙකු සොයන විට ඒ සඳහා ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ ඉදිරිපත් නොවූහ. ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ අග්‍ර උපස්ථායක තනතුරට සුදුසු බව බුදුරජාණන් වහන්සේ පැවසූ විට ඉල්ලීම් කීහිපයකට කැමති වන්නේ නම් පමණක් ඉදිරිපත් වන බව ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ පැවසූහ. “බුදුරජාණන් වහන්සේ සම්බුද්ධත්වයට පත් වූ මොහොතේ සිට මේ දක්වා දෙසූ සියලුම දහම් නැවත තමාට දේශනා කළ යුතු බවත්, තමන් නැති තැනකදී දෙසූ ධර්මය නැවත තමා හට පැවසිය යුතු බවත්” ඉන් එක් ඉල්ලීමකි. එම සියලු ඉල්ලීම් වලට බුදුරජාණන් වහන්සේ එකඟ වූහ. එසේ නම් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ සියලු ධර්මය ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට පවසා ඇති බව මෙයින් වටහා ගත හැකිය. මතක තබාගන්නා අය අතර අග්‍රස්ථානය හිමිවන්නේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට බව බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළහ. එම නිසා සියලු බුද්ධ වචන මතක තබා ගැනීමට

කිසිදු අපහසුතාවයක් තිබිය නොහැක. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සියලු ධර්මයන් මතක තබාගෙන සිටි ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ එම ධර්මය පළමු ධර්ම සංගායනාවේදී ඉදිරිපත් කළහ. උතුම් බුද්ධ වචනය බොහෝ කල් පැවතීම සඳහාත්, අන් අයට මතක තබා ගැනීමේ පහසුව සඳහාත් විවිධ තැන්වල දේශනා කළ ධර්මය යම් පිළිවෙලකට පළමු සංගායනාවේදී ගොනු කළහ.

මහා කාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේගේ ප්‍රධානත්වයෙන් පැවති පළමු සංගායනාවේදී ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ මතක තබාගෙන සිටි ඒ බුද්ධ වචනයන් සංයුක්ත, මජ්ඣිම, අංගුත්තර, දීඝ වශයෙන් කොටස් කළේය. අර්ථ වශයෙන්, කරුණු වශයෙන්, පුද්ගල වශයෙන් ආදී ලෙස දේශනා කළ ධර්මයන් ගොනු කරමින් සංයුක්ත නිකායද, එක බැගින්, දෙක බැගින්, තුන බැගින් ලෙස කරුණු වශයෙන් ඇති දේශනා අංගුත්තර නිකාය වශයෙන්ද, මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ දේශනා මජ්ඣිම නිකාය වශයෙන්ද, ඉතා දීර්ඝ දේශනා දීඝ නිකාය වශයෙන්ද කොටස් කළේය.

01. දීඝ නිකාය

දීර්ඝ ප්‍රමාණ දේශනා ඇති බ්‍රහ්මජාල සූත්‍රය ආදී 34 ක් සූත්‍ර යොදාගෙන සීලක්ඛන්ධ වර්ගය, මහා වර්ගය, පාඨික වර්ගය යනුවෙන් කොටස් තුනකට බෙදා සංග්‍රහ කොට ඊට දීඝ නිකාය යැයි නම් තබන ලදී.

02. මජ්ඣිම නිකාය

මධ්‍යම ප්‍රමාණ දේශනා වූ මූලපරියාය සූත්‍රය ආදී එකසිය පනස් දෙකක් (152) සූත්‍ර, පණණාස තුනකට හා වග්ග පහළොවකට බෙදා සංග්‍රහ කොට මජ්ඣිම නිකාය යැයි නම් තබන ලදී.

03. සංයුක්ත නිකාය

ඕසතරණ ආදී හත්දහස් හත්සිය හැට දෙකක් (7762) සූත්‍ර සංයුක්ත වශයෙන් බෙදා ඊට සංයුක්ත නිකාය යැයි නම් තබන ලදී.

04. අංගුත්තර නිකාය

දහම් කරුණු 1 සිට 11 දක්වා වැඩි යන පරිදි සඳහන් වන වින්තපරියාදාන ආදී නවදහස් පන්සිය පනස් හතක් (9557ක්) සූත්‍ර සංග්‍රහ කොට එයට අංගුත්තර නිකාය යැයි නම් තබන ලදී.

ඒ ආකාරයට කොටස් කළ බුද්ධ වචනයෙන් විවිධ ආචාර්ය පරම්පරා තුළින් කටපාඩමින් රැගෙන ආවේය. ඒ උතුම් දේශනා අදටත් එලෙසම පවතින නිසා මූලින්ම එය ඉගෙන ගත යුතුය. ඒ බුද්ධ වචනය මූලින්ම ඉගෙන ගත් විට එහි ඇති ගාමිහිර බව තීක්ෂණ ප්‍රඥාවට ගෝචර දෙයක් බවත් වටහාගත හැකි වේ. ඒ සියලු බුද්ධ වචනය චතුරාර්ය සත්‍ය තුළට අන්තර්ගත කළ හැකි බවට “මහා හත්ථිපදෝපම” සූත්‍රයේදී දේශනා කර ඇත. එම නිසා ආර්ය සත්‍ය හතර බුද්ධ වචනය තුළ විග්‍රහ කර ඇති ආකාරය ක්‍රමානුකූලව ඉගෙන ගනිමු. ඉදිරි ලිපි පෙළ ඒ සඳහා යොමු වේ.

අපට ලැබුණු දුකත්, හැණවතුන් ප්‍රඥාවෙන් අවබෝධ කරගත යුතු දුකත් එකක්ද?

සෝර සසර සැරිසරන ලෝ සතුන්ට ඉතා දුර්ලභව ලැබෙන්නා වූ මිනිසත් බවත්, සම්මා සම්බුද්ධ ශාසනයත් මුණ ගැසීම උපන් සත්වයන්ට මෙලොව ලැබෙන සුන්දරතම දායාදයයි. හේතුව සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් පහළ වීම යනු ශ්‍රේෂ්ඨ වූ ධර්මයන්ගේ පහළ වීමයි. ජරා - මරණ දුකින් පීඩා විඳින ලෝසතුන්ට දුකත්, දුකට හේතුවත්, දුකින් නිදහස් වීමත්, දුකින් මිදෙන මාර්ගයත් ගැන අසන්නට පවා ලැබෙන්නේ සම්බුද්ධ ශාසනයක පමණි. මේ උතුම් වතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය සුන්ත, ගෙයා, වෙය්‍යාකරණ, ගාථා, උදාන, ඉතිවුත්තක, ජාතක, අඛණ්ඩමිම, වේදල්ල යන නවාංග ශාස්තෘ ශාසනයේ විවිධ පරියායන් ඔස්සේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පෙන්වා වදාරා ඇත. “මහා හත්ථිපදෝපම සූත්‍රයේ” සියලු කුසල ධර්මයන් වතුරාර්ය සත්‍යට ගොනු කළ හැකි බව පවසා තිබේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පළමු ධර්ම දේශනාව ද වතුරාර්ය සත්‍ය ප්‍රකාශිත දේශනයකි.

විමුක්තිය යනු අන් කිසිවක් නොව දුකින් නිදහස් වීමයි. මේ උතුම් ධර්මය ජීවිතයට ගලපා ගැනීමේ හැකියාව ඇත. බුදුරජුන් කෙරෙහි විශ්වාසය තැබූ ප්‍රඥාවන්ත කොණ්ඩඤ්ඤයන් වහන්සේ මෙය ඒකාන්තයෙන්ම අවබෝධ කළහ. ප්‍රඥාවන්තයන් බහුල යුගයන්හී බොහෝ අය ධර්මය අවබෝධ කර සසරින් එතෙර වූහ. එසේ වුවද වර්තමානය වන විට ප්‍රඥාවන්තයින්ගේ අඩු බවත්, සද්ධර්ම ප්‍රතිරූපකයන් මතු වීමත් කියන අන්‍යෝන්‍ය කරුණු නිසා, දුක අවබෝධ කොට සසරින් නිදහස් වීමට නොව, තමාට ඇතිවන කායික, මානසික පීඩාවෙන් පලා යාමට තමා හට තාවකාලික සොම්නසක් උදාකර ගැනීම පිණිස, තමාව රැක ගැනීම පිණිස

ධර්මය ඇසුරු කරන බැවින් දුක අවබෝධ වීම වෙනුවට තාවකාලික තෘප්තියක් පමණක් ලබයි.

මෙලෙස බොහෝ අය තාවකාලික තෘප්තියටම යොමු වේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළේ පින් - පව් විශ්වාස කරන කුසල් - අකුසල්, මෙලොව - පරලොව, මව්ට සැලකීම - පියාට සැලකීම, කර්මය - කර්ම ඵල විශ්වාස කිරීම ආදී මූලික පදනමකින් ධර්මයට පිවිසෙන ලෝකික සම්මා දිට්ඨියෙන් යුතු පුද්ගලයා, තථාගත ධර්මයට මනාකොට සවන් යොමු කොට, ශ්‍රද්ධාවෙන් යුතුව අප්‍රමාදීව නුවණින් විමසීමේදී ලෝකික සම්මාදිට්ඨියේ පිහිටා ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨියට පිවිසීමට පදනම සකස් කරගතයුතු බවයි.

එලෙස ලෝකික සම්මා දිට්ඨියෙන් යුතු තථාගත ශ්‍රාවකයා හට දුක්ඛ දුක්ඛය, විපරිණාම දුක්ඛය, සංඛාර දුක්ඛය ලෙස දුක අවබෝධය පිණිසත්, දුකින් නිදහස් වීම පිණිසත් දුක යනු කුමක්ද යන්න පැහැදිලි කරගනිමු. අපි මූලින් සඳහන් කළ පරිදි තමාට ඇතිවන, නොමැතිනම් පුද්ගලයාට ඇති වන තමාට දැනෙන දේ “දුක්ඛ දුක්ඛය” ලෙස ගැනේ. දම්සක් පැවතුම් සූත්‍රයේදී පස්වග භික්ෂූන්හට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළේ ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් වීම, අප්‍රියයන් හා එකතු වීම, කැමති දෑ නොලැබීම ආදී දුක තමාට ගෝචරවන තමාට දැනෙන “දුක්ඛ දුක්ඛයයි”.

විපරිණාම දුක ලෙස ගැනෙන්නේ අපට ලැබෙන සැප දේ වෙනස් වීමෙන්, සැප දේ තුළ වාසය කිරීමට නොහැකි වීමෙන් ඇතිවන දුකයි. මේ දුක්ඛයන් දෙකම පුද්ගලයකුට ඇතිවන පුද්ගලානුබද්ධ දුක්ඛයන්ය. එනිසයි ලෝකය තුළ ලෝකයට සාපේක්ෂව එය කතා කළ හැකි වන්නේ. ජාති - ජරා - මරණ - ශෝක - පරිදේව - දුක්ඛ දෝමනස්‍ය ආදී සියළු දේ අපට පොදු වූ දුකයි. එනිසාම ඒ ඇති වන දුකින් “මම” ඉවත් වීම හෝ ලැබෙන දුක අයින් කර සැපක් ලබා ගැනීමයි බොහෝ විට සිදු කරන්නේ.

නමුත් සද්ධර්මය ශ්‍රවණය කළ පුද්ගලයා මේ දුක ඇති වන ආකාරය “පිරිසිදු දකින්න එළඹීමක් සමඟ” මගේ දුකෙන් ඉවත්වීම, මගේ දුක අයින් කිරීම, යන කරුණු ඉක්මවා දුක හැදෙන හේතුව එනම් දුක්ඛ සමුදය කියන අරමුණට පැමිණිය යුතු වෙනවා. දුක හට ගන්නා අයුරු ඒ අයුරින්ම දැකීමට වීරිය - සිහිය - නුවණ යොදවන ඔහුට මෙලෙස දුක හට ගන්නා හේතුව සොයන විට එම හේතුව ප්‍රඥාවෙන් දකින තැන තමයි තමාගේ දුක ඉක්මවා “සංඛාර දුක්ඛය” දකින්නේ. නොමැති නම් “යදනිව්වං තං දුක්ඛං” හේතුන්ගෙන් සකස් වූ අනිත්‍ය වූ දෙයක් ඇත්ද ඒක දුකක් බව වැටහෙනවා. මෙකරුණ දම්සක් පැවතුම් සූත්‍රයේදී තථාගතයන් වහන්සේ වදාළේ තමාට හැදෙන දුක මූලින් කියලා “සංඛිත්තෙන පඤ්චපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා” සංකෂිප්ත වශයෙන් කිවහොත් උපාදානස්කන්ධ පහ දුකක් බවයි.

එසේනම් මේ සෑම දුකක්ම ඇතිවීමට පදනම් වී ඇත්තේ දුක් හටගන්නා හේතුව පිරිසිදු නොදැකීමයි. හේතුව නොදැකීමයි. මෙලෙස දුකක් - දුකට හේතුවක් - දුක නැතිවීමක් - මාර්ගයක් අවබෝධ නොකළ කෙනාටයි සාරිපුත්තයන් වහන්සේ දුෂ්ප්‍රාඥ කෙනා කිව්වේ (මහාවෙදල්ල සූත්‍රය). දුෂ්ප්‍රාඥකම නිසාම “දුකෙහි හට ගැනීම නොදැක හටගත්තු දෙයට, “මම” කියලා ගත්තු ගමන් එතැනමයි මූලාව” තිබෙන්නේ. දුෂ්ප්‍රාඥයා “දුක” ගැන අනවබෝධය නිසාත්, හටගන්න ආකාරය නොදකින නිසාත්, “මම” සහ “මට” ඇති වන දුක් ටිකට මුහුණ දෙනවා. නුවණැති කෙනා ලෞකික සම්මා දිට්ඨිය පදනම් කරගෙන විමසනවා කුමක් හේතු කරගෙනද දුක හටගන්නේ, කුමක් ප්‍රත්‍ය කරගෙනද දුක හට ගන්නේ කියලා. එවිට ඔහුගේ නුවණට ගෝචර විය යුත්තේ යමක් අනිත්‍ය නම් එය “දුකයි” ලෙසයි. මෙතැනදී සිහිතබාගත යුතු වැදගත් දෙය නම් අනිත්‍ය යනු “විපරිණාමයි” යන අර්ථය නොවන බවයි. එනම් අනිත්‍ය යනු හේතුවක් මත ගොඩනැගුණු, හේතුප්‍රත්‍යයෙන් හටගත් යන අදහසයි. තථාගතයන් වහන්සේ සංඛාර දුක ලෙස අර්ථ දැක්වූයේ විපරිණාම භාවයට පත්වීම

නොව, හේතු ප්‍රත්‍යයන් ගෙන් හටගත් කියා පුඥා ඇසට ගෝචර දුකයි.

අපේ කල්පනාවෙන් අනිත්‍ය නිසා දුක කියන කරුණ වටහා ගන්න බැහැ. පුඥාව ඇතිවූන තැනදීයි, අනිත්‍ය නිසා දුක කියන කරුණ වැටහෙන්නෙ. උදාහරණයක් ලෙස වීණෝපම සූත්‍රයේදී සඳහන් වෙනවා වීණාවේ හඬ යනු ස්ථිර දෙයක්, තියෙන දෙයක් මගේ දෙයක් නොව, වීණාවයි දණ්ඩෙන් වාදනය කිරීම නිසා හටගත් ඵලයක් බව ඵලෙසටම හේතුව දැනගත් විට ලැබුණු ඵලය ගැන අමුතුවෙන් කළකිරීමක් හෝ බෙදා බැලීමක් හෝ ඵලය අත් හැර පලායාමක් හෝ අවශ්‍ය වන්නේ නැහැ. හේතුව ඇති වෙන්නේ සත්‍ය නොදැකීම නිසා යන කරුණ සාක්ෂාත් වෙනවා. එසේ නම් “අපට ලැබුණ දුක” නොව පුඥාවෙන් අවබෝධ කරගත් දුකයි, දුක්බාර්ය සත්‍ය කියන්නේත්, සංඛාර දුක කියලා පැනවීම කළෙත් එයටයි.

එනම් අපට මෙතැනදී අනිත්‍ය බව තේරුම් ගැනීම සඳහා හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගත් බව නිවැරදිව වටහාගත යුතු වෙනවා. ප්‍රත්‍යයෙන් උපන් බව තේරුම් ගැනීමයි “අනිත්‍ය” කියන්නේ. ඔය කරුණ පිරිසිඳ හොයන කෙනා, “මම, මගේ” කියලා දෙයක් නොව දුකේ හේතුව (සමුදය) හැටියට හේතු සකස් වීම දකිනවා, එතැනම දුක පිළිබඳ මූලාව (දුක්ඛේ, සමුදයේ අඤ්ඤාණං) දුරුවෙලා ආර්ය සත්‍ය ප්‍රකට වෙනවා.

ඔබේ රාමුවට ගැළපුණු පමණින් එය අවබෝධය යැයි නොසිතන්න

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ අති දීර්ඝ සංසාර ගමනක්, නොයෙක් ජීවිතවල සැරිසරමින් පැමිණෙන්නට සිදු වූයේ සතරක් වූ ආර්ය සත්‍ය ධර්මයන් ඒ ආකාරයෙන්ම අවබෝධ නොවීම නිසා බවයි. එම චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධ වීම තුළින් තණ්හාව දුරුවෙලා මේ සංසාරයෙන් නිදහස් වන ආකාරය බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා. සියළු දුක ඉක්මවලා මේ දුක්බිත සෝර සංසාරයෙන් අත මිදෙන්නට කැමති වෙන කෙනා මුලින්ම ඒ උතුම් බුද්ධ වචනය නිරවුල්ව අධ්‍යයනය කළ යුතුයි.

එක් දිනක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ සමඟ වාරිකාවේ වඩින කල්හි ලිච්ඡවී කුමාරවරු ඇත තියෙන ඉලක්කයකයට දක්ෂ විදිහට විදින අයුරු දැක පවසනවා, “ස්වාමීනී, මේ අය හරිම දක්ෂයි” කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා “ ආනන්ද එයද දුෂ්කර? නැතිනම් අශ්ව ලෝමයක් සියයට පලලා ඇතින් එල්ලලා එවැනිම එකකින් විදින එකද දුෂ්කර” කියලා. “එය ඉතාම දුෂ්කරයි” ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ පිළිතුරු දෙනවා. “අපු බො තෙ ආනන්ද දුප්පටිවිජ්ඣානන්තරං පටිවිජ්ඣානන්ති” ආනන්ද, ඊටත් වඩා අවබෝධ කර ගන්නට දුෂ්කරතම දේ තමයි මේ චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය. අවබෝධ කර ගැනීමට බැහැ කියන එක නොවේ. දුෂ්කරතම අමාරුම දේ හැටියටයි පෙන්වූයේ, එයට හේතුව ලෝකෝත්තර මඟ අපි නුවණින් කල්පනා කර ගොඩ නැගෙන ප්‍රඥාවට අයිති දෙයක් නිසයි. නැතහොත් අද සමාජයේ තිබෙන අර්ථකථන ඔස්සේ අපේ මනසට සරළව වැටහෙන දෙයක් නොවේ.

මහා හත්ථිපදෝපම සූත්‍රයේදී හස්ති රාජයෙකුගේ පා සටහනට පොළොවෙහි හැසිරෙන්නාවූ සියලුම සත්වයන්ගේ පා සටහන් දැමිය හැකි සේම චතුරාර්ය සත්‍යයට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සියලුම ධර්මයන් අන්තර්ගත කළ හැකි බව දේශනා කරනවා.

අවිද්‍යාව හැටියට පැහැදිලි කරන්නේ චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධ නොවීමයි. එහෙනම් අවිද්‍යාව දුරු කරන්නට චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධ කරන්නට අවශ්‍යයි. ඒ සඳහා අප මූලින්ම බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ විදිහටම චතුරාර්ය සත්‍ය කුමක්ද කියලා පැහැදිලි කර ගනිමු.

“ඉදං බො පන භික්ඛවෙ දුක්ඛං අරියසච්චං” මහණෙනි, දුක නම් වූ ආර්ය සත්‍ය යනු කුමක්ද? “ජාතිපි දුක්ඛා, ජරාපි දුක්ඛා, ව්‍යාධිපි දුක්ඛො, මරණම්පි දුක්ඛං, අප්පියෙහි සම්පයොගො දුක්ඛො පියෙහි විප්පයොගො දුක්ඛො, යම්පිච්ඡං න ලහති තම්පි දුක්ඛං සංඛිත්තෙන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා”

පළමුවෙන්ම අපි දුක කියන්නේ මොකදද කියලා තේරුම් ගන්නට වෙනවා. ගවම්පති සූත්‍රයේදී දේශනා කරනවා යමෙකුට දුක නම් වූ ආර්ය සත්‍ය, සත්‍ය ආකාරයෙන්ම වැටහෙනවා නම් දුක්ඛ සමුදයක්, දුක්ඛ නිරෝධයක්, දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිණී පටිපදාවක් කියන ආර්ය සත්‍ය හතරම වැටහෙනවා කියලා.

අපි බලමු අපට ඇත්තටම දුක කියන කාරණාව තේරෙනවද කියලා. ජාති දුක, ජරා දුක, මරණ දුක, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම, අප්‍රියයන් හා එක් වීම ආදී දුක සාමාන්‍යයෙන් අපිට තේරෙනවා. ඒ නිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දහම සත්‍ය තුළ පිහිටලා තමන්ට ප්‍රකට වන වැටහෙන තැනින් පටන් ගත යුතු දහමක් වන්නේ. ඊළඟට “යම්පිච්ඡං න ලහති තම්පි දුක්ඛං” කැමති වන දේ නොලැබීම දුකක් හැටියට දේශනා කළා. මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ පැහැදිලි කරනවා ජාතිය උරුම කරගෙන ඉන්න සත්වයා ජාතිය නැතිවෙනවා නම් කැමතියි. නමුත් කැමැති වුණාට ලැබෙන්න

නෑ. ඒ වගේම ජරාව, මරණය ආදිය විස්තර කරනවා. අපට මේකත් වැටහෙනවා.

අවසානයට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා සංඛිත්තේන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා කියලා. දැන් හොඳට හිතලා බලන්න අපට මේක තේරෙනවද කියලා. පංච උපාදානස්කන්ධය කියනකොට රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන වචන ටික අපි දන්නවා. එතකොට මේ වචන ටික තුළ බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙනෙන පු අර්ථය කුමක්ද? මේක හොඳට හොයන්නට ඕනෑ.

මහාපුණ්ණම සූත්‍රයේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා සතර මහා ධාතු හේතු කරගෙන හටගන්නවා රූපය. ස්පර්ශය මුල් කරගෙන හටගන්නවා, වේදනාව, සංඥාව, සංඛාර. නාම-රූප මුල් කරගෙන විඤ්ඤාණය හටගන්නවා. නමුත් මේක දුක්ඛ හැටියට අපිට තේරෙන්නෙ නෑ. ඒක තේරුම් ගන්නට අපි තවත් බුද්ධ දේශනාවක අර්ථකථනයක් ගන්නට වෙනවා.

සංයුත්ත නිකායේ මහා වග්ගයේ ඇති දුක්ඛතා සූත්‍රයේදී දුක් තුනක් විස්තර කරනවා.

01. දුක් වූ දුක (දුක්ඛදුක්ඛතා)
02. විපරිනාම දුක (විපරිණාමදුක්ඛතා)
03. සංඛාර දුක (සඛිඛාරදුක්ඛතා)

මොකක්ද දුක් වූ දුක කියන්නෙ? ජාති, ජරා, මරණය ආදී අකැමැති වූ දුක. අන්න ඒ දුක තමයි අපට මුලින්ම හම්බවෙන්නෙ.

ඊළඟට විපරිනාම දුක කියන්නෙ දැන් අපි කාමයන් එක්ක ඉන්න කොට සැපයක් තියෙනවා. එතැන අපට දුක් වූ දුක නෑ. නමුත් ඒ සැපය වෙනස් වෙනවා. එවිට දුකක් හට ගන්නවා. අපට සමාධිය

ඇති වෙනවා. ඒක නැති වෙලා යද්දී දුකක් හට ගන්නවා. ඒ විපරිනාම දුකක් අපට ප්‍රකටයි.

ඊළඟට සංඛාර දුක හෙවත් සකස් වීම නම් වූ දුක විස්තර කරනවා. මේක අපිට වැටහෙන්නෙ නැති දෙයක්. “සංඛාර” දුක කියන වචනය තුළම අන්තර්ගත වෙනවා “සකස්වීම” කියන එක. සකස් වීම නම් වූ දුක මෙතන විස්තර කරන්නේ එපා වෙන ස්වභාවය හෝ වෙනස්වෙන ස්වභාවය නොවේ. මෙතැන දුක කියන්නේ සකස් වීමටයි.

දැන් හොඳට හිතල බලන්න, අපි දුක් වූ දුකත්, විපරිනාම දුකත් දකින්නේ අපේ රාමුවත් එක්ක කොටු වෙලා. ඒකට කියනවා ශ්‍රද්ධා, රූපි, අනුස්සව, ආකාරපරිච්ඡේද, දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්ති (ඇදහීමෙන්, කැමැත්තට අනුව, පරම්පරාගත කථාවෙන්, අනුව කල්පනා කිරීමෙන්, තමා විසින් ගන්නා ලද දිට්ඨියට ගැළපීමෙන් - කෝසම්බි සුත්‍රය/වංකි සුත්‍රය) තුළ අපේ රාමුවෙන් යුක්ත වීම කියලා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ “සබ්බේ සංඛාරා දුක්ඛාති” මේ සංඛාර දුක දකින්නේ මනා ප්‍රඥාවෙන් යුක්තව බව (යදා පඤ්ඤාය පස්සති) දේශනා කරනවා. ඒක රාමුව ඉක්මවලා දකින දෙයක් හැටියට දේශනා කරනවා. ප්‍රඥාව නැතිව මේ සංඛාර දුක දකින්නට නොහැකියි. ඒ විදිහට ප්‍රඥාවෙන් දැක්කානම් ඒකට කියනවා විමුක්ති මාර්ගය කියලා.

බුද්ධ දේශනා කීපයකම සඳහන් වෙනවා යමෙක් සංඛාර අනිත්‍ය වශයෙන් දකීද, සංඛාර දුක් වශයෙන් දකීද, ධර්මයන් අනාත්ම වශයෙන් දකීද, ඔහුට කියනවා සෝතාපන්නයි කියලා. සෝතාපන්න කෙනා තමයි නිවැරදිවම අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්ෂණය දකින්නේ. එතැනින් මෙහා කෙනාට මේක වැටහුනා නම් වැටහුනේ තමන්ගේ රාමුවෙන්, තමන්ගේ කෝණයෙන් යුක්තවයි. ඒක අවබෝධය නොවේ. අවබෝධය කියන්නේ ඒ රාමුව ඉක්මවන දෙයක්.

එහෙනම් අපි බලමු සංඛාර දුක්ඛය කියන කාරණාව. සංඛාර, සකස්වීම කියන එක අපි භොයන්තට අවශ්‍යයි. මේ සකස්වීම කියන දේ තේරෙන්නේ නැතිව කිසි කෙනෙකුට සංඛාර දුක තේරුම් ගත නොහැකියි. ඒ සඳහා සකස්වීම කියන දේ භොයන්තට වෙනවා.

සංයුත්ත නිකායේ විණෝපම සූත්‍රයේ පංච උපාදානස්කන්ධ මුල් කරගෙන ලස්සන උපමාවකින් විග්‍රහයක් තියෙනවා. රජ කෙනෙකුට විණාවක හඬක් අහන්නට ලැබෙනවා. සේවකයාට කියනවා මට ඒ හඬ අරගෙන එන්න කියලා. සේවකයා, විණාවයි, දණ්ඩයි අරගෙන ඇවිත් රජතුමාට දෙනවා. රජතුමා කියනවා මට හඬ තමයි අවශ්‍ය කියලා. ස්වාමීනී හඬ කියන්නේ ස්ථිර දෙයක් නොවේ. විණාව දණ්ඩෙන් වාදනය කරද්දී හට ගත් දෙයකටයි ශබ්දය කියන්නේ. හේතුවෙන් හට ගත් එලයක්. රජතුමා ශබ්දයට කලකිරුණා. හේතුවටත් කලකිරුණා. විණාව පලලා වීසිකරන්න කියලා පැවසුවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙන් නම් මේ අයුරින්ම පංච උපාදානස්කන්ධය බලන්නට කියලා වදාලා. එවිට අස්මිමානය, “මම” කියලා ගැනීම මුළුමණින්ම දුරු වෙලා යන බව පැහැදිලි කලා.

අප සියලු දෙනාගේ ජීවිත වලටත් නිවැරදි දහම් මඟ විවර කර ගැනීම තුළින් අස්මිමානය දුරු කර ගැනීමට වාසනාව ලැබෙනු ඇත. පංච උපාදානස්කන්ධයේ අස්මිමානය දුරු වූ විට සසර ගමන නවතින ආකාරය බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා. ඒ සඳහා තව දුරටත් මූලික බුද්ධ වචනයම පාදක කරගෙන අපට වැටහෙන තැන සිට පංච උපාදානස්කන්ධය වටහා ගැනීමට උත්සාහ කරමු.

මෙය මෙසේ නොදකිනා තාක් උරුමය දුක්ඛිත සසර ම ය

අපි මේ සසර ගමනේ ගමන් කරද්දී නොයෙක් ජීවිත වල උපත ලබන්නට සිදු වුණා. ඒ උපත ඇති වීමත් සමඟම ලෙඩ වීම, වයසට යෑම, මරණයට පත් වීම, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් වීම, අප්‍රියයන් හා එක් වීම ආදී නොයෙක් දුක් දොම්නස් අපට ලැබුණා. මේ ලෝකේ සියලු දෙනා මේ දුක නොලබා ඉන්න කැමතියි. ඒ සඳහා නොයෙක් ප්‍රතිපදාවන් අනුගමනය කරනවා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දහමින් තොරව මේ දුකින් ස්ථිරව එතෙර වෙත ප්‍රතිපදාවක් කිසිම කෙනෙකුට ලැබෙන්නේ නැහැ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ තයෝධම්ම සූත්‍රයේදී දේශනා කරනවා මේ ලෝකයේ ඉපදීම, වයසට යෑම මරණය ආදිය තිබෙන නිසයි, බුදු කෙනෙකුගේ ධර්මයක් අවශ්‍ය වන්නේ, බුදු කෙනෙකුගේ ධර්මයක් බබළන්නේ කියලා. එසේ නම් සසර ගමනක් උරුම කරගෙන ඉන්න හැම දෙනාටම මෙවැනි දුකක් ලැබෙන නිසා බුදු කෙනෙකුගේ ධර්මය, හැම කාලයකටම අවශ්‍ය වෙනවා.

අද සමාජයේ බොහෝ දෙනෙක් නොපෙනෙන දෙවල් ඔස්සේ දුක් නොලැබීමට ප්‍රාර්ථනා කරනවා. ඒ අයුරින් ප්‍රාර්ථනාවකින් සියලු සැප ලැබෙනවා නම් මේ ලෝකයේ දුක් විඳින කිසිවෙකුත් නොසිටිනු ඇත. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුළ ප්‍රාර්ථනාවකින් නොව තමා තුළ තමාම පුරුදු කළ යුතු ප්‍රතිපදාවක් තුළින් මේ දුකින් නිදහස් වෙන මාර්ගයක් පෙන්වා දෙනවා. ඒ සඳහා අපි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය කරා යොමු වෙන්නට අවශ්‍ය වෙනවා. එවිට මිනිසත් භාවයක් ලබා ගත් අපට එයින් උපරිම ප්‍රයෝජනය ලැබිය හැකි වෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්න ධර්මයට චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය කියලා කියනවා. කවදාවත් වෙනස් නොවන සනාතන

සත්‍යයක්. ඒ තමයි දුක නම් වූ ආර්ය සත්‍යය. දුක්ඛ සමුදය නම් වූ ආර්ය සත්‍යය. දුක්ඛ නිරෝධය නම් වූ ආර්ය සත්‍යය. දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිණී පටිපදා නම් වූ ආර්ය සත්‍යය.

අපේ ජීවිතයට දුකක් එනකොට, ඒ දුක බව අපට වැටහෙනවා. ඒ දුක නැතිකරන්න විවිධාකාර ක්‍රම භෝයනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙන දහම තුළ පැහැදිලි කරනවා, මේ දුක, දුකක් බව තේරුම් අරගෙන, ඒ දුක ලැබුණේ කොහොමද කියලා නුවණින් විමසා බලන්න.

මේ දුක ලැබෙන්නේ වෙන කෙනෙකු නිසා නම් ඔහුට මේ දුක නැති කරන්න පුළුවනි. මේ දුක හැදුනේ ඉබේ නම් ඉබේම නැති වෙලා යාවි. මේ දුක හැදුවේ තමන් නම් තමන්ටම ඒ දුක නැති කර ගන්න පුළුවනි. නමුත් මේ කිසිවක් නිසාවක් නෙවෙයි දුක ඇති වුණේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා මේ දුක හැදුනේ හේතුවල දහමක ක්‍රියාකාරීත්වයක් නිසයි. යම් කිසි හේතු ක්‍රියාකාරීත්වයක් නිසා ගොඩනැගුණු ඵලයක්. අපේ ජීවිතය තුළත් මේ දුක ඇති වුණේ කවර හේතුවක් මතද කියලා භෝයන්නට වෙනවා. ඵච්ච බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ආකාරයට ආශාව නිසා දුක හටගන්නා බව යථාර්ථයක් හැටියට දකින්න ලැබෙනවා.

මේ අයුරින් ආශාව නිසා දුක ඇති වෙන්නේ කොහොමද කියන කාරණාව සංයුත්ත නිකායේ හදුක සූත්‍රයේ ඉතාම ලස්සනට දේශනා කොට තිබෙනවා. හදුක ගාමිණී බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට පැමිණිලා මේ අයුරින් දහම් කරුණක් විමසනවා “ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්ස මට දුකෙහි හටගැනීමත් නැති වීමත් කියා දෙන්න” කියලා. ඵච්ච බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “අතීතයටත් අනාගතයටත් අදාළ නොවන වර්තමානය තුළ දැන් වැටහෙන ධර්මයක් ඔබට කියලා දෙන්නම්” කියලා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා “ගාමිණී, ඔබේ දරුවට ඔබ ගොඩක් ආදරෙයි නේද?” කියලා. “ගොඩක් ආදරෙයි කියලා” පිළිතුර ලැබෙනවා. ඒ වන විට ඔහුගේ දරුවා බොහොම දුර පළාතක අධ්‍යාපන කටයුතු සඳහා නතර කරලයි තිබුනේ. ඒ දරුවට කරදරයක් වුණා කියලා දැනගත්තොත් ඔබට දුකක් ඇති වෙනවද? කියල අහනවා. “අනේ ස්වාමීනි, මගේ ජීවිතය ම පවා එවිට නැතිවිය හැකි තරම් වේදනාවක් ඇති විය හැකියි” කියා ඔහු එවිට පවසනවා.

ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔහුගෙන් විමසනවා, ඔහුගේ ගමේ ජීවත් වන පිරිස අතර සමහර අයට කරදරයක් දුකක් ඇතිවෙද්දී ඔහුට දුකක් දැනෙනව වගේම සමහර පුද්ගලයන්ට කරදරයකට පත් වූ විට ඔහුට අර වගේ දුකක් දැනෙන්නේ නෑ නේද කියලා. ඒක එහෙමයි කියලා ඔහු කියනවා. එවිට එයට හේතුව ඡන්ද රාගය බව උන්වහන්සේ දේශනා කලා.

තවත් ලස්සන කරුණක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉස්මතු කර පෙන්වනවා. ඔබේ භාර්යාවට යම් දුකක්, කරදරයක් ඇති වූ විටත් ඔබට දුකක් හටගන්නවා. ඒ භාර්යාව ඔබ හඳුනාගෙන යම් කාලයක් වෙනවා. නමුත් ඊට කලින් ඇය ජීවත් වුණා. ඒ කාලයේදී ඇයට දුකක්, කරදරයක් වෙද්දී ඔබට දුක හිතුවද කියල අහනවා. එතකොට දුකක් හටගත්තේ නැහැ. එසේ නම් ඇයට කරදරයක් ඇති වුණ නිසා නෙමෙයි දුක හටගත්තේ. ඔබගේ ඡන්ද රාගය, තණ්හාව නිසයි දුක හටගත්තේ.

මේ ආකාරයට තණ්හාව මුල් කරගෙන තමන් කොටු කරගත්ත රාමුව තුළ ඡන්දයෙන්, ආශාවෙන් ඉන්න නිසා සාමාන්‍ය ජීවිතය තුළ වස්තූන් පුද්ගලයන් පාදක කරගෙන දුක හටගන්න ආකාරය වටහාගත හැකියි. නමුත් එය මුලින් ම ලෝකයේ මට්ටමින් හමුවෙන දෙයක්. ඒ තුළින් කෙනෙකුට යථාර්ථය තේරුම් ගත හැකියි. මේ කාරණාව අසද්දී සමහර කෙනෙකුට හිතෙන්න පුළුවනි “මම නම් පුද්ගලයන් කෙරෙහි, භෞතික වස්තූව කෙරෙහි ඡන්ද රාගය අයින් කරල තියෙන නිසා ඒ දේවල් තුළින් දුකක් හටගන්නේ නැහැ” කියල.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා, අපේ ජීවිත තුළ මේ දුක ගොඩනැගෙන ආකාරය. ඉපදෙනකොට ම අපට ආයතන හයක් ලැබුණා. ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස. ඇස ලෝකයට විවර වෙනකොට අප්‍රිය අමනාප රූපයක් දකින්න අපි අකමැති වෙනවා. ප්‍රියමනාප රූපයක් දකින්නටම කැමති වෙනවා. අපි ඒකට ඇදිල යනවා. ඒකට හේතුව අපේ ඇසෙහි හටගන්නා ආශාව. ඉපදුන දවසේ ඉඳලා මරණයට පත්වන තුරු ම තියෙන්නේ ඇස තුළ හටගන්නා ආශාවමයි. එහෙනම් අපට දුකමයි ලැබෙන්නේ. ප්‍රිය දේ ලැබෙනකොට රාගයෙන් ඇලෙනවා. අප්‍රිය දේ ලැබෙනකොට ද්වේෂයෙන් ගැටෙනවා. මේ ආකාරයට ආයතන හය තුළ ම ආශාව නිසා දුක ලැබෙන හේතුව සකස් වෙලා තියෙනවා.

උපන් මොහොතේ සිට මරණයට පත් වෙන මොහොත දක්වා ම අපි ජීවත් වෙනවා කියල කියන්නේ මේ ආයතන හය තුළ ම ආශාවෙන් දුක සකස් කරනවා. දුකට හේතුව තියාගෙන අපි දුකින් නිදහස් වීම හොයනවා. මේ ආශාව නැතිව සිටින්නේ රහතන් වහන්සේ පමණයි. ආශාව දුරු කරපු තැනදියි අපට දුක නොලැබෙන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒකට පෙන්වා දෙනවා ජීවිතයේ ඇත්ත දකින්න කියලා. අපි මේ විදිහට ආශාවෙන් ඇලී, ගැටී වාසය කරන්නේ තමන්ගේ ජීවිතයේ සත්‍යය හොයන්නේ නැතිකම නිසාමයි. ජීවිතයේ සත්‍යය හොයනවා නම් ක්‍රමානුකූල ව මේ ආශාව දුරු කරන්න පුළුවන්කමක් ලැබෙනවා.

මේ ජීවිතයේ සත්‍යය කියන්නේ අනිත්‍ය බව, දුක් බව, අනාත්ම බවයි. දැන් හොඳට හිතල බලන්න, අපි අතීතයේ ප්‍රිය රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පහස ආදී කාමයන් එක්ක එකතු වෙලා සතුටු වුණා. අකමැති දේට ගැටුණා. දුකට හේතු සකස් කලා. අපි හිතුවා ඒවා සත්‍යයි කියලා. දැන් වර්තමානයේත් අපි නිත්‍යයි කියලා හිතාගෙන ඇලෙනවා. ගැටෙනවා. අනාගතයේ ප්‍රියමනාප දේ සතුට ලබන්න ප්‍රාර්ථනා කරනවා. අකමැති දේ ලැබෙන්න එපා කියලා හිතනවා. මේ නිත්‍යයි කියලා ගත්ත හැඟීම නිසයි, මෝහය නිසයි, මේ විදිහට රාග,

ද්වේෂ, මෝහ කියන කාරණා නිතර ම සකස් වෙන නිසා තමයි අපට මේ දුක උරුම වෙලා තියෙන්නේ.

අනිත්‍ය කියන කාරණාව තේරුම් ගන්නට සරල කාරණාවක් පැහැදිලි කර ගනිමු. අපට අකමැති හඬක් ඇහෙනවා. එම හඬට ගැටීමෙන් මහා පීඩනයකින් අකුසල කර්ම රැස් කරගෙන මෙලොවත්, පරලොවත් දුකසේ ඉන්නවා. ඒ ආකාරයටමයි කැමති දේට රාගයෙන් ඇලිලා කර්ම රැස් කරලා නැවත දුකකට යොමු වන්නේ. නමුත් මේ සියල්ල ම නැතිවෙලා යනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා අනිත්‍ය කියන්නේ අපට මානසික සංකල්පයක් විතරයි. නිරුද්ධ වෙච්ච දේ ගැන කල්පනා කිරීමක් විතරයි. අනාගතය කියන්නේ හට නොගත්ත දෙයක් විතරයි. ඒ ගැන සිතීම සිතිවිල්ලක් විතරයි. එහෙනම් ජීවිතය ගැන සොයන්නට තිබෙන්නේ වර්තමානය තුළයි.

මේ මොහොතේ ඇසට රූපයක් පෙනෙනකොට දැන් ගෝචර වන ස්වභාවයත් එක්ක අනිත්‍ය ස්වභාවය දකින්නට වෙනවා. මේ අයුරින් ආයතන හය තුළ සිදුවන ක්‍රියාකාරීත්වය ප්‍රඥාවෙන් දකින්නට පුළුවනි. මේකට කියනවා හේතුඵල දහම කියලා. ප්‍රත්‍යයෙන් උපන් බව. ඒක ලෝකයට ගෝචර නොවන දෙයක්. මේ හේතුඵල දහම නොදැනීමට අනිත්‍ය බව නොදැකීම කියලා කියනවා. හමුවන්නේ ස්ථිර බවක්මයි. ස්ථිරව තියෙන දෙයකට ඇලෙනවා, නැත්නම් ගැටෙනවා. මේක හේතු නිසා තියෙනවා, හේතු නැති වූ විට නැතිවෙනවා කියලා දැක්කා නම් ඇලෙන එකත්, ගැටෙන එකත් අදාළ නැති වෙනවා. මේ දැන් සකස්වීම හොයන කොට හේතුවෙන් ඉපදන ඵලයක් තමයි ප්‍රඥාවට හම්බුවෙන්නේ.

මෙන්න මේ න්‍යාය ප්‍රඥාවෙන් දකින විට ආයතන හය තුළ ඇලීමක් ගැටීමක් දුරු වෙලා යනවා. රාගය, ද්වේශය දුරු වෙලා යනවා. ඒ විදිහට රාගය, ද්වේශය, මෝහය දුරු වන ප්‍රතිපදාවට යොමු වූ විට දුක උපදින හේතුව දුරුවෙලා යනවා. මේ ධර්මයේ ගැඹුරට යනකොට අනිත්‍ය නිසා දුකයි කියන කාරණාව ප්‍රඥාවට වැටහෙනවා. එතෙක් අපට දුකයි කියලා හමු වෙන්නේ විදින දෙයක්

විතරයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේක පෙන්වා දෙනවා සංඛාර දුක කියලා. සකස් වෙන දුක කියලා. මෙන්න මේ කාරණාවත් එක්ක ප්‍රඥාවෙන් දකින කොට "මම" කියලා ගන්න එකේ වැරද්ද හමුවෙනවා.

මේ ආකාරයෙන් තමන්ගේ ජීවිතය ගැන හොයන වැඩ පිළිවෙළක් පුරුදු කිරීමෙන් මිස ප්‍රාර්ථනා කළාට මේ දුක කොහෙත්ම නැති කළ නොහැකියි. සත්‍ය දකිමින් ලෝකයේ වාසය කරන විට සෙලවීමක් නැතිව මේ ලෝකේ අල්ලගන්නේ නැතිව, ශාන්තව ආධ්‍යාත්මය තුළ සියලු දුක ඉක්මවා වාසය කළ හැකියි. අන්න එයා තමයි ජාති ජරා මරණ ආදී දුක ඉක්ම වූ කෙනා වන රහතන් වහන්සේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ අපේ ජීවිතයේ සත්‍ය ස්වභාවය දකින ආකාරය පැහැදිලිව දේශනා කළා. ජාති ජරා මරණ ආදී දුකින් එතෙර වන්නට අවශ්‍ය මාර්ගය පෙන්වා දුන්නා. නුවණ තියෙන කෙනා මේක දකින තැනදී මේ බොරු වැඩ පිළිවෙළ එක්ක එකතු වී ඉන්න අකමැති වෙනවා. සත්‍ය දකින මග ගමන් කරනවා. ඒ කෙනාම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයා බවට පත් වෙනවා. හිත රැක ගන්න වැඩ පිළිවෙළට යොමු වෙනවා. ආධ්‍යාත්මය තුළ පෝෂණය වෙනවා.

ඒ නිසා දුර්ලභ බුදු සසුන තුළ මිනිසන් බව ලැබූ මේ ජීවිතයේ දහමේ හැසිරෙන්නට අප්‍රමාදී විය යුතුය. අප්‍රමාදීව සත්‍ය දැකීමෙන් මේ දුක විඳින සසරින් එතෙර වෙන සැබෑම රැකවරණය ලබන්නට හැකි වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළ ජීවිතයේ සත්‍ය හොයන්න මුලින්ම ධර්මය ඉගෙන ගත යුතු වෙනවා. ධර්මය මුළාවෙන් ඇතිවී තිබෙන ප්‍රතිරූපක ඉවත් කර ගැනීමටත් ප්‍රතිපදාව පුරුදු කිරීමටත් අවශ්‍ය වන්නේ පිරිසිදු බුද්ධ වචනයම ඉගෙනගෙන යෝනිසෝ මනසිකාරය කිරීමයි.

මෙතෙක් ඉදිරිපත් කළ සියලු විග්‍රහයන් දහමට යොමුවන්නේ කෙසේදැයි පැහැදිලි කර ගැනීම සඳහාය.

දහම යටකර 'දහම වගේ දෙය' මතු වීමට පෙර

මෙලොව පහළ වූ ශ්‍රේෂ්ඨතම ශාස්තෘන් වහන්සේගේ ධර්මය ඇහෙන යුගයක, මිනිසන් බව ලද අයෙකුට ශ්‍රද්ධාවෙන් යුතුව, අප්‍රමාදීව, තථාගත ධර්මය විමසා, ස්වකීය රාමුව ඉක්මවා ජීවිත අවබෝධය ලැබීම පිණිස බාහිරින් ලැබෙන කල්‍යාණ මිත්‍ර සේවනයක්, සද්ධර්ම ශ්‍රවණයක් යන අංග දෙක තරම් වටිනා දෙයක් මෙලොව නැත්තේය. එනමුත් ප්‍රඥාවන්තයින් බහුල නොවූ මෙවන් යුගයක සද්ධර්මය වැනි දේවල් (සද්ධම්ම ප්‍රතිරූපකයන්) සද්ධර්මය ලෙසින් මතුවන නිසා, බුදුරජාණන් වහන්සේ සැබැවින්ම කුමක් වදාළේ ද යන්න නුවණින් තෝරා ගැනීමට නොහැකි වුවහොත් මෙලොව ලද උතුම්ම ලාභය අහිමි වනු ඇත. ඒ අනුව අපිට කියෙන ලොකුම බාධාවක් වන්නේ ධර්මයේ නාමයෙන් වෙනත් දෑ මතු වීමයි. තථාගතයන් වහන්සේ වැඩ සිටින කාලයේ පවා “භවයෙන් භවයට යන විඤ්ඤාණය” ගැන සාති හික්ෂුවටත්, “රහතන් වහන්සේ මරණින් මතු නැත” කියා යමක නම් හික්ෂුවටත් ඇති වූණ දෘෂ්ටි බුදුන් ජීවමාන කාලයේ සද්ධර්ම ප්‍රතිරූපකයන්ට නිදසුන්ය.

සද්ධර්ම ප්‍රතිරූපකයන්ට මුළා වී, වැරදි මාර්ග වල යන්නට ප්‍රධාන හේතුව වූයේ අදාළ පුද්ගලයන්ගේ ප්‍රඥාව මද කම හේතුවෙන්, ස්වකීය රාමුවට ගැළපෙන දේ සැබෑ ධර්මය ලෙසින් යම් තැනක විග්‍රහ වෙද්දී එය නිවැරදි දහම ලෙසින් පිළිගැනීමයි. එය, ගොඩබිමේ සිටි ගෙම්බෙක් වතුරට ගිහින් මාළුවෙකුට ගෙවල් ගැන කීමේදී, මාළුවාගේ රාමුවට අනුව ගෙවල් යනු ගල් මල් වැනි දෙයක් ලෙසින් සිතීම වැනිය. ගස් වැල් ගැන ඇසෙන විට ඒවා පාසි වැනි යැයි සිතීම ය. මන්ද මාළුවාගේ රාමුවට අනුවයි ගළපාගන්නේ. නමුත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළේ ධර්මය ස්වකීය රාමුව ඉක්මවා ප්‍රඥාවෙන් දත යුතු දෙයක් ලෙසිනි. එය ශ්‍රද්ධා (අදහා ගැනීම), රූපි

(කැමැත්ත), අනුස්ථව (ඇසීම), ආකාර පරිච්ඡේද (තමන්ගේ මතයට අනුව සිතීම), දිවයින නිජ්ඣානකධනිති (තමන්ගේ මතයට ගලපා ගැනීම) යන කරුණු පහ ඉක්මවා ප්‍රඥාවෙන් අවබෝධ කළ යුතු බවකි.

අංගුත්තර නිකාය, පඤ්චක නිපාතයේ ථේර කියන සූත්‍රයේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා භික්ෂුන් වහන්සේලා දෙනමක් ගැන. එක් භික්ෂුවක් ප්‍රඥාවන්තයි. අනෙක් භික්ෂුව දුශ්ප්‍රාඥයි. දුශ්ප්‍රාඥ භික්ෂුව ථේර වෙන්නත් පුළුවන් මධ්‍යම වෙන්නත් පුළුවන්, නවක හෝ ප්‍රසිද්ධ, අප්‍රසිද්ධ වෙන්නත් පුළුවන්. ඒ භික්ෂුව බුදුරජාණන්ගේ ධර්මය ඉගෙන ගෙන මතක තබා ගෙන කල්පනා කොට යමක් වටහාගෙන (තමන්ගේ රාමුවට) වැටහුන දේ ධර්මයට ගලපලා අන් අයට දේශනා කරයි. තථාගතයන් වහන්සේ වදාලේ එම භික්ෂුව බොහෝ ජනයාට දෙවි මිනිසුන්ට අහිත පිණිස පිළිපත් කෙනෙක් ලෙසිනි. එලෙසටම ප්‍රඥාවන්ත භික්ෂුවක් ධර්මය අසා, දරාගෙන, කල්පනා කර, ධර්මයටත් ගලපා, (සූත්‍රයේ බහා බලා, විනයයේ සසඳා බලා) අන් අයට දේශනා කරයි. ඒ භික්ෂුවට ධර්මය වැටහුණේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ අයුරටම ය. ඒ භික්ෂුව වනාහි බොහෝ අයට හිත පිණිස පිළිපත් කෙනා ලෙසයි වදාලේ. එසේ නම් ථේර සූත්‍රයට අනුව, ධර්මය කියන කෙනා තුළින් මතුවන්නේ තථාගත ධර්මයද, සද්ධර්ම ප්‍රතිරූපකයක්ද කියන කරුණ තීරණය වන්නේ ඒ දේශකයාගේ ප්‍රඥාව, දුෂ්ප්‍රාඥ බව මතයි.

සද්ධර්ම ප්‍රතිරූපක ගැන විග්‍රහවෙන ඉතා වටිනා දේශනාවක් සංයුක්ත නිකාය තුළ සඳහන් “සද්ධම්ම පතිරූපක” නමින් සඳහන් වෙනවා. එම සූත්‍රයේදී මහාකස්සපයන් වහන්සේ තථාගතයන් වහන්සේ වෙත එළඹ මෙසේ විමසනවා. “භාග්‍යවතුන් වහන්ස, පෙර ඉතා අල්ප වූ ශික්ෂා පද ඇති කල්හි පවා බොහෝ භික්ෂුන් අරහත්වයට පත් වීමට හේතු ප්‍රත්‍යය කවරේද? නමුත් අද ශික්ෂා පද බොහෝ වුවත් භික්ෂුන් වහන්සේලා ස්වල්ප දෙනෙක් පමණක්

අරහත්වයට පත් වීමට හේතු ප්‍රත්‍යය කවරේද?” එවිට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාලේ “මේ මිනිසුන් ප්‍රඥාවෙන් පිරිහී, හීන වී යන විට ධර්මය අතුරුදන් වී යනවා. එකල්හි ශික්ෂා පද බොහෝ තිබුණත් ඉතා ස්වල්පයක් වූ හික්ෂුන් වහන්සේලා පිරිසක් පමණක් අරහත්වයට පත්වෙන්නේ” යනුවෙනි.

බුදු සසුනේ ශික්ෂාව පනවන්නට හේතුව සහ නිදානය වන කරුණු විනය පිටකයේ සඳහන් වී තිබේ. යම් හික්ෂුවක් අතින් වැරද්දක් වූ විට ශික්ෂා පද පැනවීම කර තිබෙනවා. එනම් ශික්ෂාව වැඩිවීමට හේතුව වන්නේ කරන වැරදි වැඩි වීමයි. විමුක්තිය පිණිස හේතු නොවන දෑ හෙවත් වැරදි වැඩි වීමට හේතු වන්නේ ප්‍රඥාව අඩු වීමයි. ප්‍රඥාව අඩු අය අතින් වැරදි වැඩිපුර සිදු වන බැවින් ඔවුන්ට සත්‍ය අවබෝධය පිණිස පරිසරය ආරක්ෂා කර දෙන ‘කල්‍යාණ වැට’ ලෙසින් තථාගතයන් වහන්සේ ශික්ෂාව පනවා තිබේ. එනමුත් ශික්ෂාව වැඩි වූ පමණින් ප්‍රඥාව වැඩි වෙන්නේ නැත. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දේශනාවේදී මෙසේ සඳහන් කරයි “කාශ්‍යප, සද්ධර්ම ප්‍රතිරූපකයක් නූපදිනතාක්ම සද්ධර්මය අතුරුදහන් වන්නේ නැහැ, සද්ධර්ම ප්‍රතිරූපකයක් මතු වූ දාට සද්ධර්මය අතුරුදහන් වෙනවා. හරියට මේ වගේ, නියම රත්තරන් පමණක් ලෝකයේ තිබෙන කොට රත්තරන් අතුරුදන් වන්නේ නෑ. හැබැයි රත්තරන් වගේ දෙයක් (ඉමිටේෂන්) ලෝකයේ මතු වුවහොත් සැබෑ රත්තරන් හඳුනාගන්න බැරුව යනවා වගේ”.

මෙලෙස ධර්මයේ නාමයෙන් නොයෙකුත් මතවාද - දෘෂ්ටි නිසා නිර්මල දහම අතුරුදන් වීම ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ “ආණී සුත්‍රයේ” දී ලස්සන උපමාවකින් වදාළා. එනම් වාදනය කරන විට ඉතා මිහිරි හඬක් නිකුත් වන බෙරයක් තිබෙනවා, ඒකට කියන්නේ “මිහිඟු” බෙරය කියලා. ටික කලකින් මේ බෙරයේ හිලක් හැදෙනවා ඒක වහන්න ඇණයක් ගහනවා, ඔය විදියට හිල් හැදෙන හැදෙන ගාණට ඇණ ගහනවා, ටික කාලයකින් ඇණ බෙරයක්. එයින් නිකුත් වෙන හඬක් කලින් මිහිඟු බෙරයේ හඬ නොවෙයි. මිහිඟු

බෙරයේ ඇණ ගසන්නට කලින් තිබූ හඬ නොඇසූ කෙනෙක් නම්, ඇණ බෙරයේ ශබ්දය ගැන හිතන්නේ මිහිඟු බෙරයේ හඬ කියලා. ඔය වගේමයි, ධර්මය නම් වූ මිහිඟු බෙරයට නොයෙකුත් දෘෂ්ටි මතවාද කියන ඇණ වලින් පිරුණාම, ධර්මය අතුරුදන් වී ඉතිරි වෙන්නේ දෘෂ්ටි මතවාද ගොඩක් පමණයි. එය සැබෑ ධර්මය හඳුනාගත නොහැකිව, විමසීමකින් තොරව, දෘෂ්ටි මතවාද ගොඩක් “ධර්මය” ලෙසින් පිළිගැනීමයි.

අද ලිපියට ප්‍රධාන වශයෙන් පදනම් කරගත් සද්ධර්ම ප්‍රතිරූපක සූත්‍රයේ තව දුරටත් සඳහන් වන පරිදි පඨවි, ආපෝ, තේජෝ , වායෝ යන සතර මහා ධාතුන්ගෙන් ධර්මය අතුරුදන් කෙරෙන්නේ නැත. මේ ධර්මය අතුරුදන් කරනුයේ හික්ෂු - හික්ෂුණී, උපාසක-උපාසිකා කියන සිව්වණක් පිරිසටම අදාළ දෘෂ්ටි මතවාද පිරුණු හිස් මිනිසුන් විසින් යැයි එහි සඳහන් වේ. බඩු බර වැඩි වූ විට නැව ගිලී යන අයුරින් දෘෂ්ටි - මතවාද වැඩි වූ විට ශාසනය අතුරුදන් වේ යැයි එහි සඳහන්ය. එවැනි දේට රුකුල් දෙන හිස් මිනිසුන් තුළ තිබෙන ධර්මය අතුරුදන් වෙන්න හේතු වෙන, කරුණු පහක් ද බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙති. එනම් ශාස්තෘන් වහන්සේ ගැන, ශ්‍රී සද්ධර්මය ගැන, ශ්‍රාවක සංඝයා ගැන ගෞරවය නැතිව වාසය කරනවා නම්, ශික්ෂාවටත්, සමාධියටත් ගෞරව නොකරයි නම්, ශාසනය අතුරුදන් වන බවයි. එනිසා සසුන ස්ථාපිත වන මේ කරුණු පහ ගැන ශ්‍රාවකයෙක් ගෞරවයෙන් වාසය කළ යුතුයි.

සද්ධර්ම ප්‍රතිරූපකයන්ට හසු නොවී සැබෑ දහම තෝරාගැනීමේ දී පදනමක් තිබේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අග්‍ර උපස්ථායක ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ යනු ධර්ම භාණ්ඩාගාරිකයන් වහන්සේය. බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට පොරොන්දුවක් දී තිබුණි. ඒ, සම්බුද්ධත්වයට පත් වූ දා පටන් ඇති තැන, නැති තැන යම් ධර්මයක් දේශනා කළාද එම ධර්මය ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට නැවත දේශනා කරන බවට. ආනන්ද ස්වාමීන්

වහන්සේගේ ඉල්ලීමකට අනුව ලබා දුන් එම පොරොන්දුව මත පිහිටා ඒ සියලු ධර්මයන් ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ උදෙසා නැවත දේශනා කරනු ලැබුවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සියලු ධර්මස්කන්ධ ඒ ආකාරයටම දරාගෙන සිටි ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ පළමු ධර්ම සංගායනාවේ දී, “ඒවං මේ සුතං.....” මා විසින් ඇසුවේ මේ ආකාරයටයි’ යන්න ප්‍රකාශ කර සිටියහ. පළමු ධර්ම සංගායනාවේ දී සංගායනා කළ දීඝ නිකාය, මජ්ඣිම නිකාය, අංගුත්තර නිකාය, සංයුත්ත නිකාය ආදී සූත්‍ර පිටකයට අයත් පොත් වහන්සේලා, තුළ ඒ අයුරින්ම ධර්ම ස්කන්ධයන් දැක ගත හැකිය. සූත්‍ර පිටකයට අයත් පොත් වහන්සේලා තුළ අදටත් ජීවමානව වැඩ සිටින අප තථාගත ධර්මය ඉස්මතු කරගෙන, සද්ධර්ම ප්‍රතිරූපකයන්ට හසු නොවී, ප්‍රඥාවන්තයන් හට නැණපහන් දල්වා ගැනීමට අදටත් හැකියාව ඇත.

පංච උපාදානස්කන්ධය උඩු යටිකුරු කර බලන්න

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේගේ උත්තරීතර දහම, තමා තුළින් ප්‍රායෝගිකව අත්දැකීම පිණිස යොමුවිය යුතු ප්‍රතිපදාව අරමුණු කරගනිමින් ඉදිරිපත් වන්නා වූ මෙම ලිපි පෙළෙහි, පසුගිය ලිපි තුළදී, නිවැරදි බුද්ධ වචනය සහිත මූලාශ්‍ර පිළිබඳවත්, එම දහම තමා තුළින් ප්‍රඥාවෙන් අවබෝධ කළ යුක්තක් බවටත්, නිවැරදි බුද්ධ භාෂිතය තුළටම යොමුවූ පුද්ගලයාට තමා තුළින් දහම ප්‍රත්‍යක්ෂව අත්දැකිය හැක්කක් බවටත්, ලෝකික සම්මා දිට්ඨියෙන් යුක්තව මාර්ගයට අවතීර්ණ වූ පුද්ගලයා අත්විඳින්නා වූ දුක සහ ප්‍රඥාවට ගෝචර දුක හෙවත් සංඛාර දුක්ඛය, පංච උපාදානස්කන්ධය තුළින් පිරිසිදු දැකීම පිළිබඳවත් සාකච්ඡා කෙරුණි. ඉදිරි ලිපි වලදී ආර්ය සත්‍යය පාදක කරගනිමින් තව දුරටත් ප්‍රායෝගිකව තමා තුළින් පංච උපාදානස්කන්ධය සහ ත්‍රිලක්ෂණය වටහා ගැනීම පිළිබඳව සාකච්ඡා කරමු.

තමන්ගේ ජීවිතයේ සත්‍ය තේරුම් ගැනීමට අවශ්‍යය කෙනාට, ජීවිතයෙහි සත්‍ය පෙන්වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ උතුම් දහම් කාරණා ඉගෙනීම සිදුකළ යුතු වේ. අපේ ජීවිතයට බුදු කෙනෙකුගේ දහම අවශ්‍ය වන්නේ අපේ ජීවිත තුළ ජරා, මරණ ආදී දුක්ඛයන් අපට ප්‍රශ්නයක්ව, අර්බුදයක්ව තිබෙන බැවිනි. එයින් නිදහස්වීම පිණිස මාර්ගයක් අවශ්‍ය බැවිනි. ඒ සඳහා වන නිවැරදි මාර්ගය අපට පෙන්වා දෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් විසින් ම පමණි. එසේනම් මේ දුකින් නිදහස්වීමේ මාර්ගය අපට, අප තුළින් උපද්දවා ගැනීමට හැකියාව ලැබෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දහම තුළින්ම පමණි. එබැවින් මේ ධර්මය නිවැරදිව ඉගෙන ගැනීම පිණිස අප විසින් අපේ ජීවිතයේ මූලික තැනක් දීම අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම කළ යුතුවේ. ඒ හරහා අපි අපේ ජීවිත පැවැත්ම පිළිබඳව

අවබෝධයම ලබන්නෙමු. අපේ ජීවිතය තේරුම් ගැනීමට අපි ආර්ය සත්‍ය හතර පිළිබඳ අවබෝධයක් කරා යා යුතු ම වේ.

ආර්ය සත්‍ය හතර පිළිබඳ අවබෝධයක් කරා යාම යනු, දුක කියන සත්‍ය කුමක්දැයි හොඳින් වටහා ගැනීම පිණිස, මේ දුක පිරිසිඳ සෙවීමයි. දුක පිරිසිඳ සොයන පුද්ගලයාට දුක හැදෙන හේතුව හා පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයන් පිළිබඳව දැනගැනීමට හැකියාව උදාවේ. “දුක හැදෙන හේතුව” දුරුවීමෙන් ම, දුක්ඛ නිරෝධය සාක්ෂාත් වන බව අවබෝධ වේ. ඒ සඳහා භාවිතා වූ ප්‍රතිපදාව දුකින් නිදහස්වීමේ මාර්ගය බව අවබෝධ වේ. අපගේ ජීවිතය තුළ අප විසින් අත්දැකිය යුතු වන්නේ මේ ආර්ය සත්‍ය හතර වේ.

එබැවින් දුකෙන් නිදහස්වීමේ නිවැරදි මාර්ගය අපට පෙන්වා දුන් බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව පිහිටුවා ගෙන, ඒ මාර්ගයට අවතීර්ණ වන පුද්ගලයා විසින් පළමුව කළ යුත්තේ උන්වහන්සේ අනුශාසනා කළ පරිද්දෙන් මෙම දුක පිරිසිඳ සෙවීමයි. එහිදී තමාට ගෝචර වන දුකෙන් ප්‍රතිපදාවට අවතීර්ණ විය යුතුය. ජීවිත පැවැත්ම තුළදී අපට ගෝචර වන දුක්ඛයන් වන්නේ, ලෙඩවීම, වයසට යාම, සෝ සුසුම් හෙළීම, මානසික ආතතිය, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම, අප්‍රියයන් හා එක්වීම යනාදියයි.

මේ සෑම දුකක්ම අපට ගෝචර වන්නේ ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස ඔස්සේ වේ. මෙම ආයතන හයෙන් පරිබාහිරව කිසිම අවස්ථාවක අපට දුකක් ලැබෙන්නේ නැත. එබැවින් මෙම ආයතන හය හරහා අපට දුක ලැබෙන්නේ කෙසේදැයි විමසිය යුතුවේ. සාමාන්‍ය පෘතග්ජන ස්වභාවය වන්නේ, ලස්සන රූපයන්ට, මිහිරි ශබ්දයන්ට, මිහිරි රසයන්ට, මිහිරි ගන්ධයන්ට, සුඛ සහගත පහසට ඇලීයාමයි. කිසිම අයෙක් අමිහිරි දේ ලැබීමට කැමැති නැත. කායික මානසික දුක්, සුසුම් හෙළීම, ජරා, මරණ ආදී දේ අපට දුකක් වන්නේ අපි කැමති දේ අපිට නැතිවීමත්, අපි අකැමැති, අමිහිරි දේ අපිට ලැබීමත් සමඟ ය.

මේ ලෝකයේ මුළු මහත් දුකම හටගනු ලැබෙන්නේ ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස කියන මේ හය හරහා වේ. අපි බලාපොරොත්තු වෙන විදියට යමක් නොලැබෙන විට අපට අසහනයක්, ආතතියක් ඇතිවේ. අප උත්සාහ කරන්නේ කුමන හෝ ආකාරයකින් මේ දුක එහෙම නැත්නම් අකැමැති දේ අයින් කරන්නටයි. නමුත් ඒ ආකාරයට මේ දුක අයින් කළ නොහැකි ය. එහෙම ක්‍රමයක් තිබුණා නම් මේ ලෝකයේ දුක් විඳින පුද්ගලයන් සිටිය නොහැක. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ උගන්වන්නේ එසේ දුක අයින් කරන ක්‍රමයක් නොවේ. උන්වහන්සේ පෙන්වන්නේ දුක පිරිසිදු හොයන ක්‍රමයකි. මුලින්ම දුක කියන්නේ මොකක්ද කියන එක හොඳට තේරුම් ගත යුතුවේ. එසේ තේරුම් ගන්නා අවස්ථාවේදී දුකේ හේතුව, දුක හැඳෙන හැටි අවබෝධ වේ. දැන් මේ දුක හොයාගෙන යනකොට අපිට තේරෙන්න ඕනෑ මේ දුක කියන කාරණාව අප කරා එන්නේ හොඳ දේ වෙනස් වෙන කොටත්, නරක දේ ලැබෙන කොටත් මේ ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස හරහා බව.

අපි තවදුරටත් මේ දුක ගැන හොයන්න පෙළඹෙන්න අවශ්‍යයි. එහෙනම් අපි බලන්න ඕනෑ හොඳ දේ කියලා, නරක දේ කියලා අපිට ඇසින්, කනින්, නාසයෙන්, දිවෙන්, කයෙන්, මනෙන් මොනවද ලැබෙන්නේ කියලා. (මුළාවත් එක්ක ලැබෙන දුක පිළිබඳව අපි පසුවට සාකච්ඡා කරමු).

මේ ඇසින්, කනින්, නාසයෙන්, දිවෙන්, කයෙන්, මනසෙන් සකස්වෙන දේට කියනවා, 'පංච උපාදානස්කන්ධය' කියලා. ඇහෙන් රූපයක් දකිනකොට සකස්වෙන ක්‍රියාවලියට කියනවා පංච උපාදානස්කන්ධය කියලා. කනෙන් ශබ්දය ඇහෙන කොට අපට ප්‍රකටවෙන ස්වභාවය, නාසයට ගඳ සුවඳ දැනෙනකොට, දිවට රස දැනෙනකොට, කයට පහස දැනෙනකොට, මනසට

අරමුණු එනකොට මේ ප්‍රකටවෙන දෙයට බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙන නිර්වචනය තමයි පංච උපාදානස්කන්ධය.

අප විසින් ප්‍රිය හෝ අප්‍රිය වශයෙන් බෙදාගනු ලබන්නේ මේ ප්‍රකටවන දෙයයි. අපිට දුක එන්නේ හොඳ දේ තියාගන්නත්, නරක දේ අයින් කරන්නත් නොහැකි වූ විටයි. ඒ දේ කරන්නේ අපේ කැමැත්ත අනුවයි. අපිට ප්‍රිය නිසා අපි තියාගන්නත්, අප්‍රිය නිසා අයින් කරන්නත් උත්සාහ ගන්නවා. ප්‍රිය දේ අයින් වෙනකොට අපිට දුක එනවා. අප්‍රිය දේ ලැබෙන කොට අපිට දුක එනවා. මේ නිසා අප දුක උරුම කරගෙන සිටිනවා. එහෙනම් මේ ප්‍රිය හෝ අප්‍රිය හෝ කියලා මෙවැනි දෙයක් ලැබෙන්නේ, අපට ගෝචර වෙන්නේ කොහොමද කියන එක දැන් තේරුම් ගත යුතු වෙනවා.

පහාරාද සූත්‍රයේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ, උන්වහන්සේගේ ධර්මය සමාන කරන්නේ මහා සාගරයටයි. කෙනක් මහා සාගරයට යාමට පෙර, පළමුව වෙරළට ගිහිල්ලා ක්‍රමානුකූලව මුහුදට බැසිය යුතුයි. ඒ බහින තැන, වෙරළ ආසන්නයේ සාගරය ගැඹුරු නැත. කෙනෙක් ක්‍රමානුකූලව වෙරළ හරහා මුහුදට නොබැස එකවරටම මහා සාගරයට බැස්සොත්, ගිලී මැරෙන්න සිදුවේ. ඒ ආකාරයටම මේ තථාගත ධර්ම මාර්ගයටද ක්‍රමානුකූලව අවතීර්ණ වූ විට එහි ගැඹුර හෝ සංකීර්ණ බව කෙනකුට ප්‍රශ්නයක් වන්නේ නැත. එම නිසා අපි මේ දුක, “අපට ප්‍රකට වූ තැනින්” පටන්ගෙන බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළ ක්‍රමයට, පිරිසිදු හොයාගෙන යනකොට, මේ ධර්මයේ ගැඹුරුම තැන, ධර්මයේ යථාර්ථය කරාම අපට ගමන් කිරීමට හැකියාව උදාවේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇසින් රූපයක් දකිනකොට සිදුවන ක්‍රියාව, කනින් ශබ්දයක් අහනකොට සිදුවන ක්‍රියාව, නාසයෙන් ආඝ්‍රාණය කරනවිට සිදුවන ක්‍රියාව කුමක්ද කියා දේශනා කළ සේක. අප තේරුම් ගැනීමට වැයම් කළ යුත්තේ ඒ කාරණාවයි. ඒ ආකාරයට තේරුම් ගැනීමට යන මාර්ගයේදී, අප යොමුවන්නේ මේ ධර්මය විමසන පැත්තටයි. මේ අවස්ථාව යනු ධර්මයේ සඳහන් වන

කළ්‍යාණ මිත්‍ර සේවනය, සද්ධර්ම ශ්‍රවණය හරහා යෝනිසෝමනසිකාරයට යොමුවන අවස්ථාවයි. මේ සඳහා අපිට “දැන් - තේරෙන” රාමුවට වඩා ටිකක් එහාට යන්න සිදුවේ. එනම් මේ පංච උපාදානස්කන්ධය හෙවත් ඇසෙන් රූප දකිනවා කියන දේට බුදුරජාණන් වහන්සේ දුන් ව්‍යවහාරය තේරුම් ගත යුතුවේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාවක් වන උදාසි සුත්‍රයේදී, ධර්මය අවබෝධ කළ උදාසි ස්වාමීන් වහන්සේ පහත ආකාර ප්‍රකාශනයක් කර ඇත. “මම බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිබඳව ඒකාන්තගත ශ්‍රද්ධාවකින් යුතුව උන්වහන්සේ දේශනා කළ දේ පිළිගෙන, මේ පංච උපාදානස්කන්ධය උඩුයටිකුරු කරමින් බැලුවෙමි”.

එහෙත්ම අපටත් මේ පංච උපාදානස්කන්ධය පිළිබඳව උඩුයටිකුරු කරමින් විමස විමසා බලන්න සිදුවේ. එහෙම නැතුව අපට මේක තේරුම් ගත නොහැකි වේ. මේ පංච උපාදානස්කන්ධය සොයනවා යනු, අපි අපේ ජීවිතයේ දුක පිරිසිදු හොයන්න යනකොට දුක කියන කාරණාව අපට ගෝචර තැන සෙවීමයි. එසේ නම් අපි ඉදිරි ලිපිවලින් තවදුරටත් මේ පංච උපාදානස්කන්ධය පිළිබඳව සාකච්ඡා කරමු.

දකින විදුරුවද? දැකපු විදුරුවද?

තයෝධම්ම සූත්‍රයේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනු ලබන්නේ, මේ ලෝකයේ කාරණා තුනක් ප්‍රකට වන්නේ නැතිනම්, බුදුරජාණන් වහන්සේ නමකගේ පහළවීම හෝ බුදුරජාණන් වහන්සේ නමකගේ ධර්මයෙහි අවශ්‍යතාවයක් ලෝක සත්වයාට ඇති නොවන බවයි. ජාතිය හෙවත් ඉපදීම, ජරාව හෙවත් ලෙඩවීම හෝ වයසට යාම හා මරණය කියන කාරණා තුනයි.

මේ ඉපදීම, ලෙඩවීම, වයසට යාම, මරණය, සෝ සුසුම් හෙළීම, මානසික ආතතිය යනාදී දුක් අපේ ලෝකයට ගෝචර වන්නේ ඇස, කන, නාසය, දිව, කය හා මනස යන ආයතනයන් ඔස්සේ වේ. අපි සෑම සියලු දෙනාම මේ ආයතන හය හරහා ගොඩනැගුණු ලෝකයෙන්, දුකෙන් පලායෑමට, එම දුක ඉක්මවා යාමට උත්සාහ කළ ද එය අසාර්ථක වැයමක් වන්නේ, එය පුද්ගලයෙක් තමාගේ හෙවණැල්ලෙන් නිදහස්වීමට දුවන්නා සේ, හේතුව තමා ළඟ තබාගෙන ඉන් ඉවත්වීමට කරන වැයමක් වන හෙයිනි.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයෙහි පෙන්වා දෙනු ලබන්නේ මේ ලෝකය ගොඩනැගෙන ආකාරයයි. ලෝකය ගොඩනැගෙන හේතුව අවබෝධ කරගත් පුද්ගලයාට ලෝකයෙන් පලා යෑමට විශේෂයෙන් අවශ්‍යතාවයක් ඇතිවන්නේ නැත. ලෝකය හෙවත් දුක හටගන්නා හේතුව දැකීමත් සමඟ එම හේතුව දුරුකිරීමෙන්ම මේ ලෝකය ගොඩනැගෙන්නේ නැතිබව එයාට අවබෝධ වන බැවිනි.

නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දුකින් නිදහස් වීම පිණිස දේශනා කළ ධර්ම මාර්ගයෙහි ගමන් කර, දුකින් නිදහස්වීමට හැකියාව ලැබෙනුයේද ප්‍රඥාවන්තව සත්‍ය ධර්මය හදාරමින්, නුවණින් විමසීමේ කාර්යයට පිළිපත් පුද්ගලයාට පමණි. මේ

අයුරින් තමාට ගෝවර වන්නා වූ සමාජනීතික ලෝකයේ දුක පිරිසිදු සෙවීමට මාර්ගයට අවතීර්ණ වූ පුද්ගලයා ක්‍රමයෙන් ලෝකෝත්තර මාර්ගයට අවතීර්ණ වන අතර එහිදී ඔහු දුක වශයෙන් අත්දකින්නේ 'සකස්වෙන දුකක්' මිසක් 'තියෙන දුකක්' නොවේ.

යාන සූත්‍රයේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ, ආර්ය ශ්‍රාවකයා මේ ආකාරයට ධර්මය විමසන බව දේශනා කරනු ලබයි. "මම විතරක් නොවෙයි මේ ජරාව උරුමකරගෙන ඉන්නේ. යම්තාක් මේ ලෝකයේ සත්වයෙක් කියන ස්වභාවයකට පැමිණුනු කෙනෙක් ඇත්ද, මේ සියලු දෙනාම ජරාව උරුමකරගෙනයි ඉන්නේ". මේ ආකාරයට මෙනෙහි කරන ආර්ය ශ්‍රාවකයාට නිවන් මාර්ගය උපදින බවත්, ඔහු ඒ මාර්ගය භාවිතා කරනකොට, බහුල වශයෙන් පුරුදු කරන කොට සංයෝජන ප්‍රතීත වී, ආසුව දුරුවෙන බවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කර ඇත. මෙම කාරණාව අපි හොඳින් තේරුම් ගත යුතුය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ආර්ය ශ්‍රාවකයාට දුන් නිර්වචනය නිවැරදිව තේරුම් නොගන්නා පුද්ගලයන්, මේ ආකාරයට මෙනෙහි කරන 'ඕනෑම පුද්ගලයකුගේ' සංයෝජන දුරුවීමත්, ආශ්‍රව ක්ෂය වීමත් සිදුවන බවට තීරණය කරනු ලබයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ සෑම අවස්ථාවකදීම "ආර්ය ශ්‍රාවකයා" යන නිර්වචනය භාවිතා කරන්නේ, සෝතාපන්න මාර්ගයේ සහ ඉන් ඉදිරියෙහි ඉන්නා ශ්‍රාවකයාටයි.

මූලිකවම ආයතන හය හරහා තමාට ගෝවරවන්නා වූ දුකින් නිදහස්වීම පිණිස බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය කරා පැමිණෙන පුද්ගලයාට උන්වහන්සේ පළමුව, දාන කතා, සීල කතා, සග්ග කතා, කාමයන්ගේ ආදීනව, නෙක්ඛම්මයේ ආනිසංස කතාවෙන් සංග්‍රහ කිරීමෙන් අනතුරුව, සාමුක්කංසික දේශනය හෙවත් චතුරාර්ය සත්‍යය දේශනය හරහා ආත්ම දෘෂ්ටිය බිඳියන ආකාරයේ දේශනයක් පවත්වති.

එසේ නම් අපද වැයම් කළ යුත්තේ මෙම සාමූහික සේවනය තුළ අන්තර්ගත වතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය තේරුම් ගැනීමටයි. එහිදී අපි පළමුවෙන්ම යොමුවිය යුත්තේ දුක්ඛ සත්‍ය තේරුම් ගැනීමටයි. දුක්ඛ සත්‍ය විවරණයේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ අවසානයට පවසන 'සංඛිත්තෙන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා' හෙවත් 'හකුළුවා පැවසුවොත් පංච උපාදානක්ඛන්ධය සකස්වීමයි දුක්' යන්න තේරුම් ගැනීම පිණිස උත්සාහවත් විය යුතුය. සැබෑවටම සත්‍යය ඥානය ඇතිවීම පිණිස අපි අපේ ජීවිතය තුළින් 'පංච උපාදානස්කන්ධ දුක්' තේරුම් ගත යුතුම වේ. 'දුක් සත්‍යයි' කියන ඥානය අප තුළ හටනොගන්නේ මෙම උපාදානස්කන්ධ පහ නම් වූ දුක් හටගන්නේ තණ්හාවෙන් කියා ප්‍රඥාවෙන් නොදක්නාකම නිසාම වේ.

ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මන කියන ආයතන හයෙන් තොරව, කිසිම අවස්ථාවක අපට ලෝකය සකස් නොවන බව අපට ප්‍රත්‍යක්ෂ වූ කාරණාවකි. එබැවින් අපි රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඤ්ඤාණ යන උපාදානස්කන්ධ පහ අපේ ජීවිතය තුළින් හටගන්නා ආකාරය හොඳින් තේරුම් ගැනීම අවශ්‍යය වේ.

පුද්ගලයකු තමා ඉදිරියේ ඇති විදුරුවක් දකින අවස්ථාවක් සලකා බැලීමේදී, අදාළ පුද්ගලයා විදුරුව දැකීමත් සමගම මෙම ස්කන්ධ පහෙහි සකස්වීම හෙවත් පංච උපාදානස්කන්ධය හටගැනීම සිදුවේ. මෙවන් අවස්ථාවක් අරභයා බොහෝ දෙනා පංච උපාදානස්කන්ධය විමසන වැරදි ආකාරය පිළිබඳව පළමුව අවධානය යොමු කරමු.

සාමාන්‍යයෙන් අප සියළු දෙනාම කරන්නේ, මේ පංච උපාදානස්කන්ධය හට ගැනීමෙන් පසුව, ඒ 'දැකපු විදුරුව' පංච උපාදානස්කන්ධයට ගැලපීමට යාමයි. රූපය යනු විදුරුවයි. හඳුනා ගත්තේ විදුරුවයි. විදුරුව ගැනයි සිතුවිලි ආදී වශයෙන් 'දැකපු දේ' විදුරුව වශයෙන් භාර ගැනීමෙන් පසුව ඒ භාරගත් දෙයට රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඤ්ඤාණ කියන සියල්ලම ගැලපීම

සිදුකරයි. මේ ආකාරයට සිතුවිලි හරහා ගැලපීමෙන් එය පංච උපාදානස්කන්ධය වශයෙන් තේරුම් ගැනීම නිවැරදියැයි උපකල්පනය කරයි.

නමුත් ධර්මය පරිශීලනය කරන්නන් වශයෙන් ඔබ සියලු දෙනාටම, “දැක්මක්” හටගැනීම පිණිස, එසේ නොමැතිනම් “ඇහෙන් රූපයක් දැකීම” පිණිස කරුණු තුනක් එකතු වීමට අවශ්‍ය බවට දැනුමක් පමනක් ඇත. එම කරුණු තුන වන්නේ, ඇසයි, රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි. ඇසයි, රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතුවූ අවස්ථාවයි “දැක්මක්” වශයෙන් හඳුන්වන්නේ. ඇහැයි, රූපයයි, විඤ්ඤාණය කියන තුන එකතුවූ අවස්ථාවයි “දැක්කා” කියන්නේ. මෙයයි පංච උපාදානස්කන්ධයේ හටගැනීම.

නමුත් පෘථග්ජන පුද්ගලයා, මේ කරුණු තුනෙහි එකතුවීම නොදකින නිසා, එසේ දැකීමට අවශ්‍යය ප්‍රඥාව නොමැති නිසා “ඇහැට රූපයක් දැක්කා” යනුවෙන් වැරදි දෘෂ්ටියකට බැසගනී. යම් කෙනෙක් ඇහැට රූපය දැක්කා කියා භාරගනු ලබන්නේම, මෙම ඇසයි, රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි කියන තුනෙහි එකතුවීමෙන් ‘දැක්මක්’ හටගත්තා කියන කාරණාව නොදකින නිසාම වේ. සිදුවන සත්‍යය ප්‍රඥාවෙන් නොදකින බැවින්, බාහිර රූපය ‘තියෙනවා’, රූපය “මමයි දැක්කේ” කියලා ගැනීම සාමාන්‍ය පෘථග්ජන ස්වභාවයයි. නමුත් සත්‍ය ධර්මතාව වන්නේ, රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඤ්ඤාණ කියන ස්කන්ධ පහ හේතූන්ගෙන් හටගෙන ඒ හේතූන් නැතිවීමෙන් නැතිවී යාමයි.

වර්තමාන ප්‍රත්‍යක්ෂයේ දහම නොදකින බැවින්, මේ හටගත් ස්කන්ධ පහ යනු ඇසයි, රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතුවීමෙන් හටගත් දෙයක් ලෙස දකින්නේ නැත. ඇසයි, රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතුවීමෙන් හටගත් දැක්මක් ලෙස නොදකින නිසාම, “විදුරුව දැක්කා”යි භාරගනී. නමුත් සත්‍ය වශයෙන්ම මේ ස්කන්ධ පහ හටගන්නේ, ඇසයි, රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතුවීම නම් හේතුව නිසා වේ.

නමුත් අපි මේ හටගත් ඵලය (විදුරුව), මෙය හේතුව ලෙස වැරදියට ගළපා ගැනීමක් සිදුකරයි. ඒ ඔස්සේ මේ ස්කන්ධ පහ හටගැනීමට “විදුරුව” හේතු වූ බව සලකයි. නමුත් අපි විදුරුව දෙස බලා, ඉන් පරිබාහිර වස්තුවක් (වටාපත) දෙස බලන අවස්ථාවේදී, විදුරුව දැකීමට හේතු වූ ස්කන්ධ පහම නිරුද්ධ වී ඇත. විදුරුව දකින අවස්ථාවේදී, ඇහැය, රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතුවීමෙන් විදුරුව නම් වූ අත්දැකීම් හටගනී. ඉන්පසුව වටාපත දකින අවස්ථාවේදී, වටාපතත් එක්ක වටාපත නම් වූ අත්දැකීම් හටගනී. ඒ හට ගත්තා වූ ස්කන්ධ පහ යනු, අත්දැකීම් ලෝකය ගොඩ නගා ගැනීමයි. ඒ ගොඩනැගුණු ලෝකය, අදාළ හේතු නැතිවීමෙන් නැතිවී යයි. මෙම ධර්ම මාර්ගයේදී අප විසින් දැකීමට අවශ්‍යය වන්නේ මෙම “හටගැනීමයි”. මෙම හටගැනීම නොදකින නිසා ‘හේතුව’ ලෙස අප සලකන්නේ ඵලයයි. ස්කන්ධ පහම ඵලය නම් වූ අත්දැකීමට ගැලපීම සිදුකරයි. ඒ අයුරින් ගළපා මේ හේතුව මට කරදරයක්, දුකක් වශයෙන් සලකා ඉන් ගැලවීමට උත්සාහ කරයි. නමුත් ඒ ප්‍රතිපදාවෙන් කිසිම දිනක “ආත්ම දෘෂ්ටියෙන්” ගැලවීමේ අවස්ථාවක් නම් උදානොවනු ඇත. මක්නිසාද යත් ඒ දැකීම තුළ “මමත්”, “මගේ බාහිරයත්” යන දෙකම පැනවී ඇති බැවිනි.

එසේ නම් මෙම ආර්ය පර්යේෂණය තුළින් තමා යැයි ගොඩනගා ගත් සලායතනික ලෝකයේ සත්‍ය දැකීමට මෙම ධර්ම විචරණයත් ඔබ සියලු දෙනාට උපකාර වේවායි පතනවා. අපි ඉදිරියේදී තවදුරටත්, පංච උපාදානස්කන්ධය පිරිසිදු දැකිය හැක්කේ කෙසේ දැයි විමසා බලමු.

තුන්කල් කා දමන පංච උපාදානස්කන්ධය

රූප වේදනා සංඥා සංඛාර විඤ්ඤාණ කියන උපාදානස්කන්ධ පහ පිළිබඳව මූලිකව තේරුම් ගැනීම සඳහා සූත්‍රයක් ඇසුරෙන් විග්‍රහ කර ගනිමු. රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන පංච උපාදානස්කන්ධය ඇති දෙයක් නොව, ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස යන ආයතන තුළින් ලෝකය ගොඩනැගෙන විට හටගන්නා දෙයක් බව වටහා ගත යුතු වෙනවා. මෙම කාරණාව බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සංයුත්ත නිකාය තුන්වන පොත් වහන්සේ තුළ අඩංගු ඛජ්ජනීය සූත්‍රය ඇසුරෙන් පැහැදිලි කර ගනිමු.

ඛජ්ජනීය සූත්‍ර දේශනාවේ මූලින්ම පැහැදිලි කරනවා කෙනෙකුට අතීතය ගැන සිහිකරනවා නම් සිහි කරන්න තියෙන්නේ පංච උපාදානස්කන්ධයක්මයි කියලා. ඉන්පසු එම සූත්‍රයේ පංච උපාදානස්කන්ධයන් එකිනෙක ගෙන මූලිකව ගෝචර වෙන තැනින් තේරුම් ගත හැකිවන පරිදි විග්‍රහ කර තිබෙනවා.

මූලින්ම රූපය ගැන පෙන්වා දී තිබෙන්නේ රූප්පනය වනවා යන අදහසින්. සීතලෙන්, උණුසුමෙන්, බඩගින්නෙන්, පිපාසයෙන්, මැසි මදුරුවන්ගෙන් රූප්පනය වන නිසා රූපය කියා ව්‍යවහාර කරනවා. රූප්පනය යනුවෙන් අදහස් කරන්නේ වෙනස්වන, නැසී යන, අන්‍ය ස්වභාවයට පත්වන ස්වභාවයයි. උදාහරණයක් ලෙස කයට සීතලක් දැනුනහම කයේ තිබුණු ස්වභාවය අන්‍ය ස්වභාවයකට පත් වී යනවා. මේ තුළින් තේරුම් ගත යුත්තේ රූපය යන කාරණාව ඇති දෙයක් වත් නැති දෙයක් වත් නොව, හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගන්නා වෙනස්වන ස්වභාවයක් බවයි. එසේ නොමැතිව රූපය යනු කය ලෙස අපට වැටහෙන ආකාරයට ගැනීම නිවැරදි වන්නේ නැහැ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ගේ දේශනා තුළින් ඉස්මතු කර පෙන්වන පරිදි රූපය යන කාරණාව වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඤ්ඤාණ වලින් තොරව ප්‍රකටවීමක් ලැබෙන්නේ නැහැ. උදාහරණයක් ලෙස අප ඉදිරියේ වැඩ ඉන්නා පිළිම වහන්සේ නමක් දකිනවිට බුදුපිළිමය යන රූපය ප්‍රකට වන්නේ ඊට අදාළ වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඤ්ඤාණ තුළිනි. බුදුපිළිමයට ඇති අවධානය වෙනස් වී වෙනත් දේව රූපයකට අවධානය යොමුවන විට මුලින් තිබූ වේදනා, සංඥා, සංස්කාර ආදිය වෙනස් වී දේව රූපය ප්‍රකට වීම පිණිස වේදනා, සංඥා ආදිය හටගැනීම සිදුවෙනවා. එනම් දේව රූපය දකින විට බුදුපිළිමයට අදාළ රූපය අන්‍ය ස්වභාවයකට පත්වෙනවා. ඒ ආකාරයට ප්‍රකට වන රූපයේ වෙනස්වීම රූප්පනය ලෙස තේරුම් ගත යුතුයි.

මහා පුණ්ණමා සූත්‍රයේ දී සඳහන් වන ආකාරයට රූපස්කන්ධය පැනවීමට හේතුවන්නේ පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන සතර මහා ධාතුන්ය. වේදනා, සංඥා, සංස්කාර යන ස්කන්ධයන් ට පැනවීමට හේතුව වශයෙන් ස්පර්ශයත්, විඤ්ඤාණස්කන්ධය පැනවීමට හේතුව වශයෙන් නාම රූපයත් ලෙස පෙන්වා දී තිබෙනවා. නාම රූපය යනු විඤ්ඤාණය පැනවීමට හේතුවන දේ මිස විඤ්ඤාණය නොවේ. ඒ ආකාරයට සතර මහා ධාතු යනු රූපය පැනවීමට හේතු වන දේ මිස රූපය නොවේ. සතරමහා ධාතු යනු තද ගතිය (පඨවි), වැගිරෙන ගතිය (ආපෝ), හමායන ගතිය (වායෝ), උණුසුම් හා සීතල ගතිය (තේජෝ) යන කාරණායි. මේ ස්වභාවයන් හතරම ප්‍රකට විය යුත්තේ කයට දැනෙන පහසකින් පමණයි. නමුත් ඇසින් රූපයක් දකින විට අපට තද ගතිය ප්‍රකට වෙනවා. එනම් රූපය, උපාදානයෙන් හටගත් ස්වභාවය ඒ තුළින් වටහාගත හැකියි. උපාදානයෙන් හට ගන්නා ස්වභාවය නොදකින නිසා අපට සිතෙන්නේ සතරමහා ධාතූන් ලෝකයේ පවතින බවයි. ලෝකයේ ඇති රූපය බෙද බෙදා බැලීමෙන් අපට තාවකාලිකව රාග, ද්වේශ දුරු කරගෙන ලෝකයට නොඇලී, නොගැටී ඉන්න

පුළුවනි. නමුත් උපාදානයෙන් හටගත් ස්වභාවය දකිනතාක් ලෝකයෙන් එතෙර වීමක් සිදුවන්නේ නැහැ.

ඒ වගේම අපට ගෝචර වන රූපය ගැන කල්පනා කිරීමේදී ඒ ඒ අවස්ථාවේ සාපේක්ෂ බවක් දැක ගත හැකියි. උදාහරණයක් වශයෙන් අපේ අත, කයේ පිහිටා තිබෙන කයට අයිති දෙයක් වුවත් ඇස ගැන කල්පනා කිරීමේදී, අත යනු ඇසට පෙනෙන බාහිර රූපයකි. ඒ වගේම අපේ කට, කයට අයිති දෙයක් වුවත් කථා කරන විට කටහඬ යනු කණට ඇසෙන බාහිර ශබ්දයකි. එම සාපේක්ෂ බව නොදකින නිසාම අපි වටහා ගන්නේ ඒවා මේ ලෝකයේ ඒකාන්තයෙන්ම පවතින දේ ලෙසයි.

ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා වේදනාව යනු විඳිනවා යන අර්ථය බව. විඳින්නේ සැප, දුක සහ දුක් සැප රහිත බව යනුවෙන් අපට ගෝචර වන තැනින් පෙන්වා දෙනවා. කැමති දේ ලැබෙන විට සැප වේදනාවක්, අකමැති දේ ලැබෙන විට දුක් වේදනාවක් අනෙක් අවස්ථාවල දුක් සැප රහිත වේදනාවක් වශයෙනුයි වේදනා හට ගන්නේ. ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මනස යන ආයතන හය තුළින් ලෝකය හා එකතු වන විට ඔය විඳීම් තුනෙන් එහා ගිය දෙයක ගෝචර වීමක් සිදු වන්නේ නැහැ. නමුත් සැප දුක් ආදිය පවතින්නේ “මට” සාපේක්ෂව, “මට” ප්‍රකට වන කාරණාව පදනම් කරගෙනයි.

ඉන්පසු සංඥාව ගැන මූලිකව ප්‍රකට වන කාරණාව අනුව “හඳුනා ගන්නවා” යන අර්ථයෙන් සංඥාව බවත්, “හඳුනා ගන්නා දේ” ලෙස නිල් පාට, කහ පාට, සුදු පාට ආදී වර්ණයන් දක්වනවා. වර්ණයන් ඇසට පමණක් ප්‍රකට වන ස්වභාවයන් වුවත් මෙම විග්‍රහය ඔස්සේ අපට අනෙකුත් ආයතන හරහා ගෝචර වන කාරණාව තුළින් සංඥාව පහසුවෙන් තේරුම් ගැනීමේ හැකියාව පවතිනවා.

සංස්කාර ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙන්නේ සංඛතය, නැවත නැවත සකස් කරනවා (අභිසංස්කරණය) යන අර්ථයයි.

හේතු නිසා සකස් වන පංච උපාදානස්කන්ධමයී සංඛ්‍යාය යනුවෙන් හඳුන්වන්නේ. උදාහරණයක් ලෙස බුදුපිළිම වහන්සේ නමක් දකින විට, මේ බුදුපිළිමයක්, මේ මගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ ආදී ලෙස නොයෙකුත් චේතනාවන් හටගැනීම සිදුවෙනවා. ඒ ඔස්සේ නැවත නැවතත් රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඤ්ඤාණ ඇතිවෙනවා. මේ ආකාර සංස්කාර ක්‍රියාවලියක් නැතිනම් අපිට බුදුපිළිම වහන්සේ ලෙස ප්‍රකට රූපයක්වත් ගෝචරවීම සිදුවන්නේ නැහැ.

ඊළඟට විඤ්ඤාණ ගැන දේශනා කරන්නේ විශේෂයෙන් දැනගන්නවා යන අර්ථයයි. එතැනදී අපට ප්‍රකටවන කාරණාව ලෙස දිවට දැනෙන ඇඹුල් රස, ලුණු රස, තිත්ත රස, කටුක රස ආදිය පෙන්වා දෙනවා. රස දැනෙන්නේ දිවට පමණක් වුවත් දැනගන්නවා කියන කාරණාව ඒ ඒ රසය ඔස්සේ පහසුවෙන් තේරුම්ගත හැකියි. හඳුනාගැනීම හා දැනගැනීම එකම කාරණාවක් නොවන අතර හඳුනාගන්නා දේ දැනගැනීමයි විඤ්ඤාණය වන්නේ. දිවයි රසයයි දිවේ විඤ්ඤාණයයි එකතුවීමෙනුයි රසය හටගන්නේ. තිත්ත රස ආදී සංඥා දැනගැනීම විඤ්ඤාණය ලෙස තේරුම් ගත යුතුයි. එසේ නොමැතිව දැනගන්න රසයක් ඇතිබව සිතීම වැරදියි.

ආර්ය ශ්‍රාවකයා මේ විදියට පංච උපාදානස්කන්ධය ගැන බලන විට එයාට වැටහෙන්නේ මේ පංච උපාදානස්කන්ධය මගින් මාව අතීතයෙන් කාලා දැම්මා, වර්තමානයේත්, අනාගතයෙන් කාලා දානවා යනුවෙන්. කාලා දානවා යනුවෙන් අදහස් කළේ මාව සසර දුකට ඇදල දමනවා කියන කාරණාවයි. එබඳු ආර්ය ශ්‍රාවකයා තුළ පංච උපාදානස්කන්ධයන් පිළිබඳ අපේක්ෂාවන් හටගන්නේ නැහැ. ඔහු තුළ අවබෝධයෙන් යුතුවම කළකිරීම හටගන්නවා. ඒ වගේම ඔහු මේ පංච උපාදානස්කන්ධය තුළින් අනිත්‍ය බව, දුක් බව හා අනාත්ම බව අත්දකින ආකාරය මේ සූත්‍රය තුළ සඳහන් වනවා. අතීත, අනාගත, වර්තමාන, දුර, ළඟ, හීන, ප්‍රණීත, සියුම්, ගොරෝසු,

ආධ්‍යාත්මික, බාහිර යම් පංච උපාදානස්කන්ධයක් වේද, එය හටගන්නා බව දැකීම තුළින් මම නොවේ, මගේ නොවේ, මගේ ආත්මය නොවේ යනුවෙන් ප්‍රඥාවෙන් දැකිය යුතු බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. එසේ දකින ආර්ය ශ්‍රාවකයා (සේඛ පුද්ගලයා) පංච උපාදානස්කන්ධයන් රැස් නොකරන සහ පංච උපාදානස්කන්ධයන් විසුරුවන ස්වභාවයෙන් යුක්ත බවත්, දල්වන්නේ නැතිව නිවීම පිණිස යොමුවන ස්වභාවයෙන් යුක්ත බවත් පෙන්වා දෙනවා. එබඳු කෙනා උපාදාන නොවීමෙන් සත්‍ය දැකීමෙන් සකස් නොවීමට යොමුවෙන කෙනෙක් බවට පත්වෙනවා.

රහතන්වහන්සේ පංච උපාදානස්කන්ධයන් කෙරෙහි කළකිරීමෙන් යුක්තව රැස්කරන්නේත් නැති, විසුරුවන්නේත් නැති, දල්වන්නේ නැති, නිවන්නේත් නැති, කැටිකරන්නේත් නැති, ඉවත්කරන්නේත් නැති ස්වාභාවයට පත්වෙනවා කියලා බුදුරජාණන්වහන්සේ විසින් මේ සූත්‍රය තුළින් පෙන්වා දෙනවා.

කැබෙන බිඳෙන අනිත්‍යයෙන් එහා ඇති සැබෑ අනිත්‍යය දැකීමට

සබ්බෙ සංඛාරා අනිච්චාති - යදා පඤ්ඤාය පස්සති
අථ නිබ්බින්නදති දුක්ඛෙ - එස මග්ගො විසුද්ධියා

ඉහත මාතෘකා කළ ගාථාවට අනුව පංච උපාදානස්කන්ධ නම් වූ සංස්කාර දුක පිරිසිඳ සොයන්නේ කෙසේද යන්න විමසා බලමු.

“සබ්බෙ සංඛාරා අනිච්චාති”.
සියලු සංස්කාරයෝ අනිත්‍යය.

එසේ නම් බුද්ධ වචනයට අනුව අනිත්‍යය යනු කුමක්ද? අනිත්‍ය හමු විය යුත්තේ කොතැනදී ද? බුද්ධ වචනයට අනුව “සංඛාරයි” අනිත්‍ය වෙන්නේ. එසේ නම් අනිත්‍ය හමු විය යුත්තේ සංස්කරණයේදී ය . වෙන කොතැනදීවත් නොවේ.

“යදා පඤ්ඤාය පස්සති”

සංස්කාර අනිත්‍යයි කියල දකින්නේ කුමකින් ද? එය දකින්නේ ප්‍රඥාවෙනි. මනසින් කරන විතර්කයක් නොවේ.

“අථ නිබ්බින්නදති දුක්ඛෙ” එතකොට යි දුකට කළකිරෙන්නේ.

“එස මග්ගො විසුද්ධියා” එයයි විමුක්තියට මග

වර්තමානයේ දී “අනිත්‍ය” පිළිබඳව විවිධ අර්ථ ඉදිරිපත් වෙනවා. අපි අද අනිත්‍යයක් තේරුම් අරගෙන ඒක වැරදියි කියල තවත් අරුත් දෙනවා. අපට තේරෙන අනිත්‍ය කුමක්ද යන්න පිළිබඳව පහත උදාහරණ තුළින් විමසමු.

වතුර බීම සඳහා පරිහරණය කරන වීදුරුවක් ගැන සිතන්න. මේ වීදුරුව බිඳෙනවා නේද? එතකොට අපි දන්නවා ඒක අනිත්‍ය වුනා කියලා. ඒ අනිත්‍ය බව හමු වුනේ කුමකටද? ඇහැට නේද? නමුත් බුදුරජාණන්වහන්සේ අනිත්‍ය බව දකින්න කියන්නේ කුමකින් ද? “ ප්‍රඥාවෙන්” නේද?

ගොඩනැගිල්ලක් ගැන සිතන්න. මේ ගොඩනැගිල්ල තව ටික කාලයක් යනකොට විනාශ වෙලා යනවා. අපේ කය කුණු වෙලා විනාශ වෙලා යනවා. එතකොට අපි හිතුවේ මොකක්ද? අනිත්‍ය වෙලා යනවා කියල නේද? ඒ අනිත්‍ය හමු වුනේ කුමකටද? මනසට නේද?

බුදුරජාණන් වහන්සේ අනිත්‍යය දකින්න කියන්නේ “ප්‍රඥාවෙන්”. මෙව්වර කාලයක් අනිත්‍යයි අනිත්‍යයි කියල හිතාගෙන අපි මොනවා හෝ අනිත්‍යක් සෙව්වාට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් අනිත්‍ය කෙසේ දකින්නද?

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ සංස්කාර යෙහි අනිත්‍ය දකින්න. දකින්න කිව්වේ ප්‍රඥා වක්ෂුභයෙන්. එසේනම් දැන් අනිත්‍ය තේරුම් ගන්න කලින් අපට කොච්චර නම් දෙයක් තේරුම් ගන්න තියෙනවද?

නමුත් අපි අනිත්‍ය දැක්කේ මොකෙන්ද? ඇහෙන්, කනින්, නාසයෙන්, නැත්නම් මනසින් කල්පනා කරලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ එහෙම වදාළේ නැහැ.

බුදුන් වහන්සේ වදාළ ආකාරයට අනිත්‍ය දැකිය යුත්තේ සංස්කාර තුළින් නම්, අනිත්‍ය තේරුම් ගන්න කලින් සංස්කාරය කුමක්ද කියා තේරුම් ගත යුතු වෙනවා. එසේ නැතුව අනිත්‍ය කියල කොපමණ විග්‍රහ කළත් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ආකාරයට අනිත්‍ය දැකගන්න ලැබෙන්නේ නැහැ.

අනිත්‍ය දැකිය යුත්තේ සංස්කාරයකි. සංස්කාරය කියන්නේ කුමක්ද, සංස්කාරයේ හටගැනීම සහ සංස්කාරයේ විනාශය කුමක්ද කියලා තේරුම් ගත්ත තැනදී ප්‍රඥාව ඇති වෙනවා. එතැනදීයි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ අනිත්‍ය ප්‍රඥාවටයි හමුවන්නේ.

එසේනම් අපට කොපමණ නම් දෙයක් හොයන්න වෙනවද? සංස්කාර කියන්නේ මොකක්ද කියලා ප්‍රථමයෙන්ම තේරුම් ගත යුතු වෙනවා. ප්‍රතිපදාවක් ලෙස, සංස්කාරය කියන්නේ කුමක්ද, සංස්කාරයේ හටගැනීම සහ සංස්කාරයේ විනාශය කුමක්ද කියා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ධර්මයට අනුව විමසීමේදී ප්‍රඥාව වැඩෙනවා. එවිටයි ප්‍රඥාවෙන් සංස්කාරයේ අනිත්‍ය දකින්න පුළුවන් කමක් ලැබෙන්නේ.

මේ පිළිබඳව තවත් පැහැදිලි කර ගැනීම සඳහා අපේ ප්‍රායෝගික ජීවිතයෙන් උදාහරණයක් ගෙන බලමු. ඇස් දෙක ඇරගෙන ගැඹුරු කල්පනාවක ඉන්න අවස්ථාවක ඉස්සරහින් කවුරුහරි යනවා. මේ ඔබේ ඇස් ඉදිරියෙන් ගිය කෙනා නොපෙනුන අවස්ථාවල අත්දැකීමක් ඔබට නැද්ද?

එසේනම් ඔබ මේ අවස්ථාව පිළිබඳව නූතන විද්‍යාවත් එක්ක කල්පනා කරලා බලන්න. ඇහැ ඇරගෙන ඉන්නවා, ආලෝකයත් තියෙනවා, ඉස්සරහින් රූපයකුත් තියෙනවා, එසේ නම් ප්‍රතිබිම්බය ඇහේ වැදුනට පස්සේ විද්‍යාවට අනුව පෙනෙන්න ඕනෑ. නමුත් ඔබේ පුද්ගලික අත්දැකීමට අනුව නොපෙනිව්ව අවස්ථා නැද්ද?

තවත් උදාහරණයක් ගෙන බලමු. ඔබ රූපවාහිනිය බලමින් කෑම කනවා, රූපවාහිනියටයි අවධානය, එම අවස්ථාවේ දී ඔබ විසින් අනුභව කළ කෑමේ රස නොතේරුණු අවස්ථා තියෙනවා නේද?

විද්‍යාවත් සමඟ මෙම අවස්ථාව ගලපා බලමු. විද්‍යාවට අනුව දිවේ තියෙනවා රස ගැටෙන කොටස්, ඒ කොටසේ රසය ගැටෙනවා,

දැන් රස තේරෙන්න ඕනෑ. නමුත් රස තේරෙන්නේ නැති බව ඔබටම හමුවෙලා ඇති.

නූතන විද්‍යාවට එහා ගිය දෙයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්නා. විද්‍යාවෙන් හොයා ගන්න දේ අයිති භෞතික ලෝකයට විතරයි. එහෙම නම් අපිට හිතන්න ලොකු පැත්තක් මේ තුළ තියෙනවා. මේ තුළින් සංස්කාරය, සකස්වීම පිළිබඳව දළ අදහසක් ඇතිවෙන්න ඇති.

පහත උදාහරණය තුළින් සංස්කාරය පිළිබඳව තව දුරටත් තේරුම් ගන්න උත්සාහ කරමු.

ඔබේ හෝ මගේ හෝ කයට පිළිකාවක් හැදෙනවා. නමුත් පිළිකාවක් හැදිල කියල දන්නෙ නැහැ. මැරුණට පස්සේ වෛද්‍යවරයා කියනවා පිළිකාවක් හැදිලායි මරණයට පත්වුණේ කියලා. පිළිකාව හැදුන අවස්ථාවේ සිට මැරෙන මොහොත දක්වාම “මා තුළ” පිළිකාවක් ඇති වී තිබෙනවද? නැහැ නේද? මට පිළිකාවක් ඇති වූවා නම් ප්‍රතිකාර කරනවා නේද? එසේ නම් “මට” පිළිකාවක් හැදුනේ නැහැ.

“සංස්කාරය” කයට, බාහිර දේකට හමුවන්නක් නොවේ. සංස්කාරය හමුවෙන්නේ අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගන්නා වූ ක්‍රියාවලියකට.

පිළිකාව හැදුන තැනදී පරීක්ෂණයකින් හෝ වේදනාවකින් හෝ දැනගන්නා පිළිකාවක් කියල. ඒ අවස්ථාවේදී කරන්නේ මොකක්ද? ප්‍රතිකාර ගන්න මහන්සි වෙනවා නේද? අන්න “මට” පිළිකාවක් හැදුන අවස්ථාව.

කලින් අවස්ථා වේ “මට” පිළිකාවක් හැදිලා තිබුණේ නැහැ. මැරුණට පස්සේ වෛද්‍යවරයා තමයි කියන්නේ පිළිකාවක්

හැදිලායි මරණයට පත්වුණේ කියලා. පිළිකාව කියන කාරණාව යම්කිසි තැනකදී ආයතනයක් හරහා ගෝචර උනාද, එතැනදී යි “මට” පිළිකාවක් හැදෙන්නේ.

ඉහත සියලු උදාහරණ ආශ්‍රයෙන් සංස්කාර ගැන තවත් පැහැදිලි කර ගනිමු.

රූපවාහිනියටම නම් යම් මොහොතක ඔබේ දැඩි අවධානය යොමු වන්නේ, ඒ මොහොතේ ඔබට දිවක් තියනවද කියල හැඟීමකුත් නැහැ, රසයක් තියෙනවද කියල හැඟීමකුත් නැහැ. එතකොට ඒ රසය කියන කාරණාව හමු වෙලා නැහැ. මෙන්ම මේ රසය සකස් වෙන ආකාරය දැකීමට කියනවා සංස්කාරය කියල.

රසය ඇති වුනේ කොහොමද? නූතන විද්‍යාවට අනුව බලන විට රසය තිබුණේ කැම තුළ. ඒ රසය දැනුනේ කොහේටද? දිවේ අදාළ කොටසට. කැම තුළ තිබුණ රස අපි රූපවාහිනිය බලමින් සිටින අවස්ථාවේදී දිවේ අදාළ කොටසට තේරුණේ නැත්තෙ ඇයි? එහෙම නම් රසය දැනෙන්න දිවට අවධානය යොමුවෙන්නට ඕනෑ. ඒකට කියනවා දිවේ විඤ්ඤාණය කියල. කරුණු තුනක් එක් වෙන්නට ඕනෑ. දිවත්, රසයත්, දිවේ විඤ්ඤාණයත් යන කරුණු එක් වෙන තැනයි රසය දැනෙන්නේ. එක විටම දිවට අවධානය යොමුවුන තැනදී “ආ මේ රසනේ” කියලා රසය දැනෙනවා. කලිනුත් දිවේ ගැටුනා. නමුත් රස තේරුණේ නැහැ. අන්න සකස් වෙන ආකාරය හමුවෙන අවස්ථාව. එතකොට සකස් වීමක් නේද හමුවෙන්නේ? නැත්නම් කලිනුත් එයාට සකස් වීමක් හමුවෙන්න ඕනෑ නේ. කලින් හමු වුනේ නැහැ. පිළිකාව කයේ තියෙන තැනදී පිළිකාව බව මට ආයතනයක් හරහා හමු වුනා නම්, අන්න එතැනදී යි මේ සකස්වීම හමුවෙන්නේ.

ඇස කියන කාරණාව කතා කරන්න පුළුවන් රූපයක් එක්ක පමණයි. ඇහැට ශබ්ද අහන්න බැහැ. කනට පුළුවන්ද රූප දකින්න.

රූප දකින්න කියන කාරණාව හමුවෙන්නේ ඇහැට නේද? පහසක් තේරෙන්නේ ඇහැටද කයටද? ඔබ ඇහැට ඇඟිල්ලෙන් අනින්න. ඔබේ ඇසට ඔබ ඇඟිල්ලෙන් ඇන්නොත් ඔබට පහසක් තේරෙනවද? රූපයක් පේනවද? පහසක් නේද තේරෙන්නේ? නමුත් අපි ඇස කියල ව්‍යවහාරයක් දෙනවා. ඇහැ කියන ව්‍යවහාරය අපට හමුවෙන තැනදී, ඇස, රූපය සහ ඇසේ විඤ්ඤාණය යන මේ තුනම එකතු වෙන තැනදී තමයි පේන්නේ. මේ වීදුරුව පේනවා කියල හමුවෙන්නේ ඇහැත්, රූපයත්, විඤ්ඤාණයත් කියන මේ තුනම එකතු වෙන තැනදීයි.

නමුත් අපට තේරෙන්නේ තිබුණු රූපයෙන් පෙනුනේ කියලා. ඉතින් තිබුණු රූපය පෙනුනා නම් ඇයි විඤ්ඤාණය පහළ වෙනකම් නොපෙනුනේ.

බුද්ධ දේශනාවක මේ සම්බන්ධයෙන් ලස්සන උදාහරණයක් තියෙනවා. රජ කෙනෙකුට විණාවක හඬක් අහන්න ලැබෙනවා. එතකොට රජතුමා සේවකයන්ට කියනවා මට අර හඬ අරගෙන එන්න කියලා. සේවකයෝ ගිහින් විණාවයි දණ්ඩයි අරගෙන එනවා. අරගෙන ආවට පස්සේ රජතුමා කියනවා කෝ අර හඬ කියලා. ඒ අවස්ථාවේදී සේවකයෝ කියනවා රජතුමනි හඬ කියන්නේ විණාව දණ්ඩෙන් වාදනය කරද්දී හට ගන්නා දෙයක්; තියෙන දෙයක් නෙමෙයි. විණාවේ හඬ නෑ. දණ්ඩෙන් හඬ නැහැ. හඬ කියන්නේ හේතුවෙන් හටගත්ත දෙයක්.

එතකොට හඬ හමු වෙන්නේ සකස් වීමක් එක්ක නේද? සකස්වීමක් එක්ක හටගත්ත හඬ තියෙන දෙයක් ද? ස්ථිර දෙයක් ද? ඇයි ස්ථිර නැත්තේ? ඒක හේතු නිසානේ තියෙන්නේ. හේතු නැති තැන හඬක් කතා කරන්න බැහැ.

අපට පේනවා කියන්නේ මොකක්ද? ඇස රූප විඤ්ඤාණය තුන එකතු වූ නිසයි පෙනෙන්නේ. නමුත් අපට හිතෙන්නේ තිබුණු රූප පෙනුනා කියලා. අපි හිතනවා අර හඬ තිබුණේ විණාවේ කියලා.

හඬ වීණාවේ තිබුණා නම් වාදනය කරන්නේ නැතුව ඉදිත්දීත් ඇහෙන්න ඕනෑ. හඬ වීණාවේ තිබුණේ නැහැ. හඬ දැක්වේ තිබුණේ නැහැ. හඬ මොකකවත් තිබෙන එකක් නොවෙයි. හඬක් හමුවෙන්නේ හට ගැනීමක් එක්ක.

අපට ජේනවා කියන්නේ ඇස රූප විඤ්ඤාණය කියන මෙන්න මේ තුන එකතු වන තැනටයි. ජේන දෙයක් නැතිවෙන හැටි අනිත්‍යයි කියල දැක්කේත් ඇසෙන් නේද? අපි හිතන්නේ, අපි මෙපමණ කාලයක් දන්නේ, අපිට තේරෙන්නේ අනිත්‍ය කියනකොට තියෙන දෙයක් නැතිවෙන්න ඕනෑ කියන අදහසයි. එසේ නම් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන අර්ථය නෙවෙයි අපි තේරුම් අරගෙන තියෙන්නේ.

අනිත්‍ය කියන වචනේ නිවැරදි අර්ථය 'ස්ථිර නෑ' කියන එකයි. අපි ස්ථිර නැත්තේ ඇයි කියන කාරණාව වටහාගන්නේ තියෙන දෙයක් නැති වෙනවා කියන තැනින්. ගොඩනැගිල්ලක් අනිත්‍යයි කියන්න අපේ ඇහැට පෙනෙන්න කුඩු වෙන්න ඕනෑ. නැත්නම් මනසින් කොටස් කරලා, කුඩු කරලා බලලා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නල දුන්නේ, ස්ථිර නැහැ කියන්නේ ඇහැට දකින එකක් කුඩු වෙන එකකටවත්, මනසින් හිතන එකකටවත් නෙවෙයි. පදනමක් පෙන්වා දෙනවා, ස්ථිර නැත්තේ, යම් හේතුවක් නිසා නම් තියෙන්නේ, තව දෙයක් ආධාරයෙන් නම් තියෙන්නේ, ඒ නිසායි ස්ථිර නැහැ කියන්නේ. ඇසයි, රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතු වූ නිසායි පෙනෙන්නේ. මෙන්න මේ හේතු එකතු වූ නිසායි දැක්කේ කියන ක්‍රියාවලියට සංස්කාරය කියලා කියන්නේ .

මෙම පැහැදිලි කිරීමත් සමඟම කෙනෙකුට හිතෙන්නට පුළුවන් මේ ආධාර වෙච්ච හේතූන් ස්ථිරද කියලා. නමුත් දිගින් දිගට ධර්මයට අනුව සංස්කාරය විමසාගෙන යාමේදී, අවිද්‍යාව හෙවත් "හේතූන්ගෙන් සකස් වුණා කියා නොදැනීම" නමැති අනුවණ කම මූල හේතුව ලෙස හමුවිය යුතුයි. මේ පිළිබඳව ඉදිරියේදී තවත් පැහැදිලි කරමු.

උතුම් අරහත්වය උදෙසා ප්‍රායෝගික ප්‍රතිපදාව කුමක්ද?

සකස්වීම නම් වූ සංස්කාර දුක හෙවත් පංච උපාදානස්කන්ධ දුක හටගන්නේ අවිද්‍යාව එසේත් නැතිනම් “හේතුන්ගෙන් සකස් වුණා කියා නොදැනීම” නැමැති අනුවණ කම යන මූල හේතුව නිසා බව පසුගිය ලිපියෙන් සාකච්ඡා කළා. මෙම ලිපියෙන් තවදුරටත් සංස්කාර දුක හෙවත් පංච උපාදානස්කන්ධයේ සකස්වීම විමසීමේදී අවිද්‍යාව මූල හේතුව බව අවබෝධ වීම තුළින් පංච උපාදානස්කන්ධය සකස් නොවන්නේ කෙසේදැයි විස්තර කර ගනිමු. ඒ සඳහා තවදුරටත් පංච උපාදානස්කන්ධ නම් වූ දුක ගැන දැනගැනීමට අවශ්‍ය වෙනවා. විද්‍යාවෙන් යුක්තව පිරිසිදු සත්‍යය, ප්‍රඥාවෙන් දත යුතු ආකාරය ඉදිරිපත් කළ උතුම් බුද්ධ වචන ඇසුරින් පංච උපාදානස්කන්ධ ගැන සොයන්නට යොමු වෙමු.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ගෝමයපිණ්ඩුපම සූත්‍රයේදී ගොම පිඩක් අරගෙන දේශනා කරනවා “මහණෙනි, මේ ගොම පිඩ තරම්වත් හරයක් මේ පංච උපාදානස්කන්ධයේ තියෙනවා නම්, මේ බඹසර වාසය කිරීමේ තේරුමක් නොමැත” කියලා.

පේණපිණ්ඩුපම සූත්‍රයේදී එක් එක් උපාදානස්කන්ධය ගෙන උපමා මගින් හරයක් නැති ආකාරය පැහැදිලි කර දෙනවා.

ගංඟාවක හටගන්නා පේණපිඩු ගෙන, ඇස් ඇති පුරුෂයෙක් ඒ පේණපිඩු නුවණින් නැවත නැවත පරීක්ෂා කිරීමේදී ඔහුට පේණපිඩ හිස්වූවක්ම, ශුන්‍යවූවක්ම, හරයක් නැතිබව වැටහෙන්නේ යම්සේද, ඒ ආකාරයෙන්ම එකොළොස් ආකාර රූපය, එනම් ආධ්‍යාත්මික, බාහිර, රළු, සියුම්, හීන, ප්‍රණීත, දුර, ළඟ, අතීත, වර්තමාන, අනාගත මේ කිනම් ආකාරයක රූපයක් වුවද නුවණින් නැවත නැවත පරීක්ෂා කිරීමේදී රූපය හිස්වූවක්ම, ශුන්‍යවූවක්ම, හරයක් නැති බවම වැටහෙන්නේය.

මේ ආකාරයටම වේදනාව දියබුබුළකටත්, සංඥාව මිරිඟුවකටත්, සංස්කාරයෝ කෙසෙල් කඳකටත්, විඤ්ඤාණය මායාකාරයෙකුටත් උපමා කර දක්වනවා.

මෙම උපමා නුවණින් යුක්තව සියුම්ව පරීක්ෂා කිරීමේදී පංච උපාදානස්කන්ධය හිස්, හරසුන්, රැවටිලිකාර ස්වභාවයක් ඇති, කිසිසේත්ම වටිනාකමක් දිය නොහැකි දෙයක් බව ඉතා හොඳින් පැහැදිලි වේ.

නමුත් අපිට පංච උපාදානස්කන්ධය හරයක් නෑ කියලා වැටහී තියෙන්නේ, ඇති දෙයක් බෙද බෙදා බැලීම තුළිනුයි. පුද්ගලයෙකුට ගොඩනැගුන දේ “තමන්ට” හරයක් නෑ කියලා නිරීක්ෂණය කරමින් මෙතැන “මම” කියල දෙයක් නෑ කියලා නිගමනය කරනවා. අපි ඒ තුළින් ලෝකයට කළකිරෙනවා. ඒ විදිහට පුංචි හෝ දේවල් වලට බෙද බෙදා බැලුවත් තියෙන ලෝකයකට කළකිරෙනවා පමණයි. යම් කෙනෙක් ආයතන හරහා පංච උපාදානස්කන්ධය හටගත්ත ආකාරය දැක්කා නම්, බෙද බෙදා බැලීමක් අවශ්‍ය වෙන්නේ නෑ. හේතු නැතිවුන විට ඒ ඵලය නැති වෙලා යන බවත්, අනිත්‍යය දැකීම තුළින් “මම” කියල දෙයක් ගැනීමේ වැරද්ද හෙවත් අනාත්මය සාක්ෂාත් වෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ පංච උපාදානස්කන්ධය ගොම පිඩක් තරම්වත් වටිනාකමක් නැතැයි කියා දේශනා කළ ද, අපිට ඕනෑ තරම් වටිනා දේ, හරවත් දේ ලෙස ලෝකයේ ලැබෙනවා. එසේ වන්නේ කෙසේදැයි විමසා බලමු.

මහාහත්ථිපදෝපම සූත්‍රයේදී අභ්‍යන්තර ආයතනයත්, බාහිර ආයතනයත් සහ ඊට අදාළ විඤ්ඤාණයාගේත් පහළවීම පංච උපාදානස්කන්ධයේ සකස්වීම ලෙස දක්වයි. මෙම පංච උපාදානස්කන්ධ අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍යයෙන් යුක්තව පටිච්චසමුප්පාදයෙන් හටගනී. එසේ හේතූන්ගෙන් සකස්වන බව නොදැකීම නිසා

උපාදානස්කන්ධයන් කෙරෙහි ඇති තණ්හාව දුක ඇතිවීමේ හේතුව ලෙස දක්වයි.

එම සූත්‍රයේ ම “යමෙක් පටිච්ච සමුප්පාදය දකීද, හෙතෙම ධර්මය දකියි. යමෙක් ධර්මය දකීද, හෙතෙම පටිච්ච සමුප්පාදය දකියි” ලෙසද දක්වයි.

එසේනම් පටිච්ච සමුප්පාදය දැක ධර්මය දැකීම සඳහා පටිච්ච සමුප්පාදයේ මූල හේතුව වන අවිද්‍යාව කුමක්දැයි පැහැදිලි කරගනිමු. බොහෝ සූත්‍ර වල අවිද්‍යාව විග්‍රහ වන්නේ “දුක්ඛෙ අඤ්ඤාණං, දුක්ඛසමුදයෙ අඤ්ඤාණං, දුක්ඛනිරෝධෙ අඤ්ඤාණං, දුක්ඛනිරෝධගාමිනියා පටිපදාය අඤ්ඤාණං” ලෙසයි. එනම් වතුරාර්ය සත්‍යය නොදැකීමයි.

දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යය විස්තර කිරීමේදී ජාති, ජරා, ව්‍යාධි ආදී ප්‍රකට දුක් විස්තර කර, අවසානයේ සියල්ල කැටි කොට පංච උපාදානස්කන්ධ දුක ලෙස දක්වයි. මෙතෙක් විස්තර කරන ලද්දේ, සකස්වීම නැමැති පංච උපාදානස්කන්ධ දුකයි.

තිත්ථායතන සූත්‍රයේදී, දුක්ඛ සමුදය ආර්ය සත්‍යය හෙවත් ඉහත දුක් ඇතිවීමට හේතුව ලෙස දොළොස් ආකාර පටිච්චසමුප්පාදය ලෙසද, දුක්ඛ නිරෝධ ආර්ය සත්‍යය ලෙස අවිද්‍යාව ඉතිරි නැතිව නිරෝධයෙන් සංස්කාර නිරෝධ වීම ආදී ලෙස දොළොස් ආකාර පටිච්ච සමුප්පාදයේ නිරෝධය දක්වයි. දුක්ඛ නිරෝධගාමිණී පටිපදා ආර්ය සත්‍යය ලෙස දක්වන්නේ සම්මා දිට්ඨිය පූර්වංගම වූ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි.

මෙම විග්‍රහයෙන් ඉතාමත් හොඳින් පැහැදිලි වෙනවා, දුක්ඛ සත්‍යය හෙවත් පංච උපාදානස්කන්ධය පිරිසිදු දැකීමටත්, දුක්ඛ සමුදය සත්‍යය වන පටිච්චසමුප්පාදය ප්‍රභාණය කිරීමටත්, දුක්ඛ නිරෝධ සත්‍යය වන පටිච්චසමුප්පාදය ඉතිරි නැතිව නිරෝධ වීමෙන් විද්‍යා විමුක්ති සාක්ෂාත් කිරීමටත් වැඩිය යුතු මාර්ගය වන්නේ සම්මා දිට්ඨිය පූර්වංගම වූ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය බව.

මෙය තවදුරටත් පැහැදිලි වන අවස්ථාවක් වන්නේ පසුගිය ලිපියේ විග්‍රහ කළ “සබ්බෙ සංඛාරා අනිච්චාති” ගාථාවේ සංස්කාර දුක හෙවත් පංච උපාදානස්කන්ධ දුක ප්‍රඥාවෙන් දැකගත යුත්තක් බවට පැහැදිලි කරයි. එසේනම් මෙසේ ප්‍රඥාවෙන් සංස්කාර දුක්ඛය දැක ගැනීම සඳහා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ප්‍රතිපදාව කෙබඳුදැයි විමසා බලමු.

රූපය කුමක්ද, රූපයේ හටගැනීම සහ වැයවීම කුමක්ද, වේදනාව කුමක්ද, වේදනාවේ හටගැනීම සහ වැයවීම කුමක්ද, සංඥාව කුමක්ද, සංඥාවේ හටගැනීම සහ වැයවීම කුමක්ද, සංස්කාරය කුමක්ද, සංස්කාරයේ හටගැනීම සහ වැයවීම කුමක්ද, විඤ්ඤාණය කුමක්ද, විඤ්ඤාණයේ හටගැනීම සහ වැයවීම කුමක්ද ආදී ලෙස පංච උපාදානස්කන්ධය කුමක්ද සහ එහි හටගැනීම සහ වැයවීම කුමක්දැයි, දැනගැනීමෙන් සහ දැකගැනීමෙන්, සම්මා දිට්ඨිය පූර්වංගම වූ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ඇතුළු සතර සතිපට්ඨානය, සතර සමායක් ප්‍රධාන වීර්ය, සතර සාද්ධිපාද, පඤ්චේන්ද්‍රිය, පඤ්චබල, සජ්ත බොජ්ඣංග යන සත්තිස් බෝධි පාක්ෂික ධර්මයන්ම වැඩෙන බවත්, එය ආශ්‍රවක්ෂය වන මාර්ගය බවත් වාසිජට්ටෝපම සූත්‍රය, උපනිස සූත්‍රය ආදී සූත්‍ර බොහොමයක දැක්වේ.

පංච උපාදානස්කන්ධය සතර ආකාරයකින් අවබෝධ කරනතුරු සම්මා සම්බුද්ධත්වයට පත්වූ බවට ප්‍රතිඥා නොදුන් බව බුදුරජාණන් වහන්සේ උපාදාන පරිපච්ඡත සූත්‍රයේ දේශනා කර ඇත. පංච උපාදානස්කන්ධය සතර ආකාරයකින් අවබෝධ කිරීම ලෙස විග්‍රහ වන්නේ රූපය කුමක්ද, රූපයේ සමුදය කුමක්ද, රූපයේ නිරෝධය කුමක්ද, රූප නිරෝධ ගාමිණී ප්‍රතිපදාව කුමක්ද ලෙස පංච උපාදානස්කන්ධය, චතුරාර්ය සත්‍යයන්ගෙන් විමසා අවබෝධ කිරීමයි.

සත්තච්චාන සූත්‍රයේදී, පංච උපාදානස්කන්ධය සත් ආකාරයකින් දැකීමට පිළිපත් කෙනා සුපටිපත්ත සහ ධර්ම විනයෙහි පිහිටි ලබන කෙනා ලෙසත්, දැකීම සම්පූර්ණ කර මිදුනා වූ කෙනා මේ ශාසනයේ සියලු කටයුතු අවසන් කළ උත්තම පුරුෂයා හෙවත් රහතන් වහන්සේ

ලෙසත් හඳුන්වයි. මෙහි පංච උපාදානස්කන්ධයෙහි සත් ආකාර දක්ෂතාවය ලෙස දැක්වෙන්නේ, රූපය දැනී, රූපයේ හේතුව දැනී, රූප නිරෝධය දැනී, රූප නිරෝධ ගාමිණී ප්‍රතිපදාව දැනී, රූපයාගේ ආස්වාදය දැනී, රූපයාගේ ආදීනව දැනී, රූපයාගේ නිස්සරණය දැනී ආදී ලෙස පංච උපාදානස්කන්ධය, එහි හේතුව, නිරෝධය, නිරෝධ ගාමිණී ප්‍රතිපදාව, ආස්වාදය, ආදීනවය, නිස්සරණය දැනීමයි.

එසේනම් ඉහත විග්‍රහයෙන් පැහැදිලි විය යුතුයි, සකස්වීම හෙවත් පංච උපාදානස්කන්ධ දූක කුමක්ද කියා සහ එහි මූල හේතුව අවිද්‍යාව වන්නේ කෙසේද කියාත්. තවද පංච උපාදානස්කන්ධය සහ චතුරාර්ය සත්‍යය අතර ඇති සම්බන්ධය තේරුම් ගැනීම මගින් දුක්ඛ සත්‍යය හෙවත් පංච උපාදානස්කන්ධ දූක “පිරිසිදු දැකිය යුත්තක්” බවත්, දුක්ඛ සමුදය සත්‍යය වන පටිච්චසමුප්පාදය “ප්‍රභාණය කළ යුත්තක්” බවත්, දුක්ඛ නිරෝධ සත්‍යය වන පටිච්චසමුප්පාදය ඉතිරි නැතිව නිරෝධ වීමෙන් විද්‍යා විමුක්ති “සාක්ෂාත් කළ යුත්තක්” බවත් සහ ඒ සඳහා සම්මා දිට්ඨිය පූර්වංගම වූ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය “වැඩිය යුත්තක්” බවත් නිරවුල් විය යුතුයි.

උදායි ස්වාමීන් වහන්සේ ශ්‍රද්ධාවෙන් යුක්තව ශාසනයේ පැවිදි වී, බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් පංච උපාදානස්කන්ධ කුමක්ද, එහි හටගැනීම සහ වැයවීම කුමක්ද පිළිබඳව ධර්මය අසාගෙන, ජනයාගෙන් තොර හිස් තැනකට ගොස්, පංච උපාදානස්කන්ධය උඩු යටිකුරු කරමින් බැලූ බවත්, එයින් උතුම් අරහත්වයට පත්වූ බවත් උදායි සූත්‍රයේ සඳහන් වේ.

එසේනම් මේ සියල්ලක් සඳහාම ප්‍රායෝගික ප්‍රතිපදාව ලෙස කළ යුතු වන්නේ වෙන දෙයක් නොව පංච උපාදානස්කන්ධයේ හටගැනීම සහ වැයවීම කුමක්දැයි නුවණින් විමසමින් අවබෝධ කරගැනීමයි. ඒ සඳහා මෙතෙක් පංච උපාදානස්කන්ධය පිළිබඳව සිදුකළ විග්‍රහයන් සේම ඉදිරි ලිපි කුලින් තවදුරටත් කෙරෙන විග්‍රහයන් උපයෝගී කරගනින්නවා.

“මම” කියල කෙනෙක් හෑ කියල බෙද බෙදා බැලුවත් ආත්ම දූෂ්ටිය දුරු නොවෙන්නේ ඇයි?

සුත්ත නිපාතයේ අජිත සූත්‍රයේ දී, අජිත, තථාගතයන් වහන්සේගෙන් විමසනවා මේ ලෝකය වැහිලා තිබෙන්නේ මොකෙන්ද කියලා? මේක පෙනෙන්නේ නැත්තේ ඇයි? මේ සත්වයාගේ ජීවිතවල තැවරිලා තියෙන දේ මොකද්ද? මේ ලෝකයට තියන මහා භය මොකක්ද? කියලා එවිට තථාගතයන් වහන්සේගේ පිළිතුර වූයේ අවිද්‍යාවෙන් තමා මේ ලෝකය වැහිලා තියෙන්නේ, මසුරුකම ඉච්ඡාව වැඩිකමත්, ප්‍රමාදයත් නිසයි මේ බව ප්‍රකට වෙන්නේ නැත්තේ, කාම - භව - විභව තණ්හාවෙනුයි මේ ජීවිතය තැවරිලා තියෙන්නේ. මේ ලෝකයට තිබෙන මහා භය තමයි දුක කියන්නේ කියලා. ඉතින් මෙන්න මේ දුක නම් වූ ලෝකය හටගන්න හේතුව දැක්ක නම් සම්පූර්ණයෙන්ම භය දුරු වෙලා යාවී.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළ ආකාරයට මේ දුක හැදෙන්නේ (පංච උපාදානස්කන්ධය) පටිච්ච සමුප්පාදයේ අංග දොළොසක ක්‍රියාකාරීත්වය මතයි. පුද්ගලයෙකු ගොඩනැගුනට පසුව කාමයන් මුල්කරගෙන කාම තණ්හාව හටගන්නවා. එය පැවැත්මට ඇති ආසාව භව තණ්හාවත්, එය නොපැවැත්මට ඇති ආසාව විභව තණ්හාවත් හටගන්නවා.

අපිට ඇසින් රූපයක් දකිනකොටම සතුටින් පිළිගන්නවා. ඒ තණ්හාවට කියනවා රූප තණ්හාව කියලා. කණ තුළ ශබ්ද තණ්හාව හටගන්නවා. එලෙස නාසය, දිව, කය, මනස, තුළත් තණ්හාව හටගන්නවා. මෙලෙස සතුටින් පිළිගන්න තණ්හාවම උපාදානයයි. මේ ආකාරයට අපේ ජීවිත තුළ උපාදානස්කන්ධ හටගන්න ආකාරය අත්දකින්න නොහැකි වූණේ, මේ දේ දකින්න සිහියත්,

වීරයන්, ප්‍රඥාවන් නොමැති නිසයි. කිංමූලක සූත්‍රයේදී තථාගතයන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “ඡන්දමූලකා සබ්බෙ ධම්මා” සියලු ධර්මයන් හටගන්නේ කැමැත්ත මුල් කර ගෙනයි. “මනසිකාරසම්භවා සබ්බෙ ධම්මා” සියලු ධර්මයන් හටගන්නේ එහි අවධානය මුල් කර ගෙනයි, සෑම ධර්මයක්ම හටගන්නේ ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යයෙනුයි. එපමණක් නොවේ එම සූත්‍රයේම දේශනා කරනවා, සියලු ධර්මයක් ප්‍රකට වන්නේ වේදනාවටයි.

තවදුරටත් විග්‍රහ කරනවා නම් යම් කෙනෙක් ආයතන මුල්කරගෙන ස්කන්ධ පහෙහි හටගැනීම ප්‍රඥාවෙන් දැක්කා නම් ඒ මොහොතේ හේතු-ඵල සකස්වීම දැකීම අනිත්‍ය දැකීමක් කියලා. මොකද අනිත්‍ය අත්දකින්නේ නැතිව එයාට දුක අත්දකින්න ලැබෙන්නෙ නෑ. අපි දුක කියන්නෙ දුක් වේදනාවට එහෙම නැත්නම් එපා වෙච්ච දේකට. නමුත් “දුක” කියන්නේ හටගත් උපාදානස්කන්ධයටයි. එලෙසම අප අනාත්මය කියන්නෙ හටගත් දේ තුළ “මම” “මගේ” කියලා ක්‍රියාකාරීත්වයක් නොමැති බව ගැනීමයි.

නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන අනාත්මය ප්‍රඥාවෙන් දක යුත්තක්. “යදනිච්චං තං දුක්ඛං” යමක් අනිත්‍ය නම් ඒක දුකයි කියලා. එලෙස ආයතන හය ඔස්සේ හේතු නිසා නම්, හේතුවක් මත නම්, ඵල හටගන්නේ, තමන්ට ඕනෑ විදිහට පවත්වන්න නොහැකියි. අන්න ඒ අනාත්ම ස්වභාවය නිසයි තමන්ට ඕනෑ විදිහට පවත්වන්න නොහැකි වෙන්නේ.

අනත්ත ලක්ඛණ සූත්‍රයේදී දේශනා කරනවා “මහණෙනි, රූපය අනාත්මයි, අනාත්ම නිසා මේ රූපය මෙසේ වේවා මෙසේ නොවේවා කියා පැවැත්විය නොහැකියි” කියලා. අනාත්ම වූ හේතුවක් මත ගොඩනැගුණු ධර්මතාවයක් තියෙන්නේ. මම කියලා පුද්ගල ක්‍රියාකාරීත්වය යෙදෙන්නේ නෑ. මෙන්න මේ විදිහට “මම” කියන දෙයින් හිස් නිසා ඒ අනාත්ම ස්වභාවයන් එක්කයි ශුන්‍යතා සමාධියේ පිහිටන්නේ. මෙලෙස හේතු - ඵල න්‍යාය නුවණින්

විමසමින් දකින කෙනාට ස්කන්ධ පහ දුකක් කියලා ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙනවා. එය මුල් කරගෙන හටගත්ත ජාතිය - ජරාව - මරණය සියල්ල දුකක් කියලා ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙනවා. එතනම රාග - ද්වේෂ - මෝහ ආදී එකොළොස් ගින්නම හටගන්නේ කියලා ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙනවා.

එලෙස දුක හට ගන්නේ හේතු නිසයි. මේක තණ්හාවෙන් පවත්වනවා. යම් වස්තුවක් මුල්කරගෙන කාම තණ්හාව හටගන්නවා. ඒක පවත්වන්න කැමතියි ඒ නිසාම දුක ගොඩ නැගුණා. මේ හැම දුකක්ම ගොඩ නැගුනේ කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා නිසා කියලා නුවණින් දැනගන්නවා. මේ හේතුවක් මත, හේතු නිසා ගොඩ නැගුණු ස්කන්ධ පහ සකස් වෙන්නෙ නෑ. ඒකමයි නිවීම කියලා ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙනවා. මේ විදිහට ආර්ය න්‍යාය නුවණින් විමසමින් ප්‍රඥාවෙන් දකින වැඩපිළිවෙලයි මාර්ගය කියලා නුවණින්ම දැනගන්නවා. ධාන සූත්‍රය තුළදී ආර්ය ශ්‍රාවකයා වයසට යාම, ලෙඩවීම, මරණය, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම ගැන හිතනකොට, මේ කරුණු මුල් කරගෙන පුද්ගලයා ගොඩ නැගුන අයුරින් නුවණින් විමසීම මුල් කරගෙන මාර්ගය උපදින බව එලෙස දේශනා කොට තිබෙනවා.

තවදුරටත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “සො තං මග්ගං ආසෙවත, භාවෙති, බහුලිකරොති” ඒ ඉපදුන මාර්ගය සේවනය කරනකොට බහුල වශයෙන් පුරුදු කරන කොට “තස්ස තං මග්ගං ආසෙවතො භාවයතො බහුලිකරොතො සංයෝජනා පභියන්ති” සම්පූර්ණයෙන්ම සංයෝජන දුරුවෙලා ආශ්‍රව ක්ෂය වෙලා යනවා කියලා. එසේ නම් අපේ ජීවිත වල මූලිකවම පුරුදු කර ගත යුතු කාරණාව තමයි මේ ලෝකය තුළ වයසට යාම, ලෙඩ වීම, මරණය, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම, කර්මය මුල් කරගෙන කාය - වචි - මනෝ දුශ්චරිතයෙන් වෙන් විය යුතුයි. එසේ වෙන් වූ පමණින්ම අපට දුකින් නිදහස් වෙන්න බැහැ. අපට ගොඩනැගුණ ලෝකයෙන් පලා යන්න හැදුවත්, “මම” කියලා කෙනෙක් නෑ කියලා බෙද බෙදා බැලුවත් ආත්ම දෘෂ්ටිය දුරුවෙන්නෙ නෑ.

සමිද්ධි සූත්‍රයේදී සාරිපුත්ත මහරහතන් වහන්සේගෙන් සමිද්ධි ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් අහනවා පුද්ගලයාගේ සංකල්ප විතර්ක වල ආරම්භණය (හටගැනීම) මොකද්ද කියලා. පිළිතුරු දෙනවා, “නාමරූපාරම්භණා”. සංකල්ප විතර්ක හටගන්නේ නාමරූප මූල්කරගෙනයි. එනම් ඇසෙන් රූපයක් දැකීම උපාදානස්කන්ධ පහේ සකස්වීමයි. එතකොට ඒක හටගන්නේ අපි පඨවි කියලා පතවපු නිසයි. ඒ දේ හටගන්නේ නාමරූප මූල් කරගෙනයි. එම සූත්‍රයේම ඊළඟට අහනවා සංකල්ප, විතර්ක වල නානත්වය මොකක්ද කියලා. කලින් සඳහන් කළ විදිහට එක වස්තුවක් මූල් කරගෙන එක සංකල්පයක්, තවත් වස්තුවක් මූල් කරගෙන වෙන සංකල්පයක් හට ගන්නවා. මෙලෙස ධාතු නානත්වයක් තියෙනවා. ධාතු ක්‍රියාකාරීත්වයේ වෙනස් වීමක් එක්ක තමයි නාමරූප වෙනස්කම අපට ගෝචර වෙන්නේ. මෙන්ම මේ ක්‍රියාකාරීත්වය වර්තමානය තුළ දකින කෙනාට තමයි ආර්ය වූ න්‍යාය තේරුම් ගන්නට ලැබෙන්නේ.

ආර්ය න්‍යාය කියන්නේ “ඉති ඉමස්මිං සති ඉදං හොති, ඉමස්සුප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජති, ඉති ඉමස්මිං අසති ඉදං න හොති, ඉමස්ස නිරොධා ඉදං නිරුජ්ඣති”. ඒ කියන්නේ මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙනවා, මෙය ඉපදීමෙන් මෙය උපදිනවා, මෙය නිරුද්ධ වීමෙන් මෙය නිරුද්ධ වෙනවා කියන එක. එනම් අවිද්‍යාව ඇති කල්හි සංස්කාර ඇත. අවිද්‍යාව උපදිනකොට සංස්කාර උපදියි. අවිද්‍යාව නැති කල්හි සංස්කාර නැත. අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වීමෙන් සංස්කාර නිරුද්ධ වේ. මේ අයුරින් පටිච්ච සමුප්පාදයේ අංග සියල්ලම ආර්ය න්‍යායට අනුව විමසීමෙන් තමයි අපට මාර්ගය උපදින්නේ. එසේ නම් පංච උපාදානස්කන්ධය නොහොත් දුක හැදෙන්නට පටිච්ච සමුප්පාදයේ අංග සියල්ලම හේතු ප්‍රත්‍යා වන බැවින් ඉදිරි ලිපි වලදී තවදුරටත් අප එය විග්‍රහ කර ගනිමු.

අඥානකම දුරුවී විද්‍යාව මතුවන වැඩපිළිවෙළයි මේ

මේ ලෝකයේ මහත්ම භය වන “දුක” උරුම කරගත්, තණ්හාවෙන් තැවරුණු ජීවිත සහිත අවිද්‍යාවෙන් වැසුණු ලෝක සත්වයන් හට මේ පංච උපාදානස්කන්ධ නම් වූ දුක සකස් වෙන්නේ පටිච්ච සමුප්පාදයෙන් බවත් එහි අංග සියල්ලම හේතු ප්‍රත්‍යයන් බවත් පසු ගිය ලිපියක සදහන් කළා. දුක්ඛෙ අඤ්ඤාණං, දුක්ඛසමුදයෙ අඤ්ඤාණං, දුක්ඛනිරෝධෙ අඤ්ඤාණං, දුක්ඛනිරෝධගාමිනියා පටිපදාය අඤ්ඤාණං, ලෙස දේශනාවේ සදහන් ආකාරයට මේ ආර්ය සත්‍ය හතර පිළිබඳ අඥානකමයි අවිද්‍යාව වන්නේ. යමෙක් සසුන් වැඩපිළිවෙළ පුරුදු කරමින් දුක පිරිසිඳ දැකීමෙන් දුක්ක සමුදය ප්‍රභාණය කර, නිරෝධය සාක්ෂාත් වෙනවා නම් එහි මාර්ගය තමයි වැඩෙන්නේ. එසේ නම් මේ අවිද්‍යාවට හේතුවක් හොයන්න අවශ්‍ය වෙන්නේ නැහැ. පටිච්චසමුප්පාද වැඩ පිළිවෙළ ඔස්සේ අවිද්‍යාව කියන කරුණ වැටහෙන්නේ විද්‍යාවත් එක්කමයි. දුක, සමුදය, නිරෝධය, මාර්ගය ගැන සත්‍ය ඤාණය, කෘත්‍ය ඤාණය, කෘත ඤාණය හැටියට අවිද්‍යාව පූර්ණ වශයෙන් හමුවෙන විට විද්‍යාව සාක්ෂාත් වෙලා තිබෙන්නේ.

එය මෙලෙස තේරුම් ගනිමු. අපට ජරා - මරණ සොයන විට ජරා-මරණයට හේතුව හැටියට ජාතිය හමුවෙනවා (ඉමස්මිං සති ඉදං හොති) එහෙනම් ජාතිය නැති වීමෙන් තමයි ජරා - මරණ නැතිවෙන්නේ, ජාතිය නැතිවෙන හේතුවක් අපිට මෙතැනදී හොයන්න වෙනවා. මොකද ජරා - මරණ නැති වෙන්නේ ජාතිය නැති වීමෙන් නිසා. ජාතියට හේතුව හැටියට භවය හමුවෙනවා. එහෙනම් භවය ඇති වීමෙන් ජාතිය ඇතිවෙනවා. භවය නැතිවීමෙන් ජාතිය නැතිවෙනවා. භවයටත් හේතුව සෙවිය යුතුයි. භවයට හේතුව හැටියට උපාදානය මුණගැසෙනවා. උපාදාන නොමැති වීමෙන් භවය නැතිවෙනවා. ඔය විදිහට පටිච්ච

සමුප්පාදයේ අංග සියල්ලම සොයාගෙන යන විට විඤ්ඤාණය හමුවන තැනදී විඤ්ඤාණයේ හේතුව හැටියට සංඛාර හමුවෙනවා.

සංඛාර නිරෝධ වීමෙන් විඤ්ඤාණය නිරෝධ වෙනවා, එසේ නම් විඤ්ඤාණය නිරෝධවීමට සංඛාර නිරෝධ විය යුතු වෙනවා. සංඛාර වල හේතුව සොයනවිට හේතුව අවිද්‍යාව යි. අවිද්‍යාව නම් වූ හේතුවෙන් කමයි, සංඛාර නම් වූ ඵලය හටගන්නේ. ඵලෙස විමසීමෙන් දුක්ඛේ අඤ්ඤාණ කම දුරු වී විද්‍යාව සාක්ෂාත් වී අවිද්‍යාව දුරු වෙනවා.

අවිද්‍යාව පිළිබඳව තවදුරටත් අප විග්‍රහ කර ගනිමු. අවිජ්ජා සූත්‍රයේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා, “මහණෙනි මින් පෙර අවිද්‍යාව නොවීය, එයින් පසුව අවිද්‍යාව පහළ වූයේ යැයි අවිද්‍යාවේ පටන් ගත් කෙළවරක් නොපෙනෙයි. අවිද්‍යාව හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත් දෙයක් බව පැනවේ” යනුවෙනුයි. “අවිජ්ජම්පහං භික්ඛවෙ සාභාරං වදාමි නො අනාභාරං” මහණෙනි, මේ අවිද්‍යාව පැනවීමට හේතු ප්‍රත්‍ය තියෙනවා. අවිද්‍යාවේ හේතු ප්‍රත්‍ය නැති නම් අවිද්‍යාව දුරුවෙනවා. “පඤ්ච නිවරණා තිස්ස වචනීයං” හෙවත් අවිද්‍යාවගේ ආභාරය පංච නිවරණයෝයයි කිව යුතුය. හැබැයි මෙතැනදී දැනගත යුතු වැදගත් කරුණ නම් පංච නිවරණ නොමැති තැන අවිද්‍යාව දුරු වෙනවා කියා දෘෂ්ඨියකට පැමිණෙන්න පුළුවනි. මෙතැනදී එය විග්‍රහ කරල පෙන්වන්නෙ ආර්ය මාර්ගය කියන කරුණත් සමඟයි. පංචනිවරණ වලට හේතුව හැටියට කාය - වචී - මනෝ කියන ත්‍රිවිධ දුශ්චරිත පෙන්වා දෙනවා. “කො වාභාරො තිණ්ණං දුච්චරිතානං? ඉන්ද්‍රියාසංවරො” ත්‍රිවිධ දුශ්චරිතයට හේතුව ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මන යන ඉන්ද්‍රිය අසංවර භාවයයි. “කො වාභාරො ඉන්ද්‍රියාසංවරස්ස? අසතාසම්පජ්ඤ්ඤ” ඉන්ද්‍රිය අසංවරයට හේතුව සිහි නුවණ නැති කමයි. සිහි නුවණ නැති කමට හේතුව අයෝනිසෝ මනසිකාරය ලෙස මේ දේශනාවේදී පෙන්වා දෙනවා. අයෝනිසෝ මනසිකාරයට හේතුව ශ්‍රද්ධාව නොමැතිකමත්, ශ්‍රද්ධාව

නොමැතිකමට හේතුව අසද්ධර්මයත්, අසද්ධර්මයට හේතුව අසත්පුරුෂ සේවනයත් බව පෙන්වා දෙනවා. එසේනම් අසද්ධර්මය යනු බුද්ධ වචනයට පරිබාහිර වූ සියලු දේවල් බව සිහි තබා ගත යුතු වෙනවා.

තථාගතයන් වහන්සේ දේශනා කරපු කාරණාව ඉස්මතු නොවෙනවා නම්, එතැන සද්ධර්මය නොපවතියි, ඉන් ශ්‍රද්ධාවට ඉඩක් නොලැබෙන නිසා යෝනිසෝමනසිකාරය ඉපදෙන්නේ නෑ, තමන්ගේ රාමුවට ගැලපෙන තමන්ට වැටහෙන, දෘෂ්ටියට ගලපා ගත් දේ බුද්ධභාෂිතය ලෙස විස්තර කිරීම තුළින් යෝනිසෝ මනසිකාරය කළයුතු ආකාරයට බුද්ධ වචනය නොඇසෙන නිසා ප්‍රතිපදාවක් සමඟ ඉදිරියට වැඩෙන අංගද නොවැඩෙයි. අවිජ්ජා සූත්‍රයේදීම තථාගතයන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා අවිද්‍යාව ප්‍රභාණය වෙන්න නම් අවිද්‍යාව දුරු විය යුතුයි. අවිද්‍යාව දුරුවීමට නම් මෙන්න මේ ප්‍රතිපදාවයි තියෙන්නේ අවිද්‍යාව දුරුවුණාම විද්‍යාව ඇති වෙනවා. විද්‍යාව ඇති වෙන්න නම් සප්ත බොජ්ඣංගයන් වැඩිය යුතුයි.

එසේනම් පංචනිවරණ විස්තර කළේ බොජ්ඣංගයන්ට සාපේක්ෂවයි. බොජ්ඣංග වැඩීමේනුයි අවිද්‍යාව දුරුවෙන්නේ. සාමාන්‍ය කෙනාගේ පංචනිවරණ දුරුවීම නොවෙයි මේ දේශනාවේදී දේශනා කළේ. විද්‍යා විමුක්ති ඇති වීමට හේතුව සප්ත බොජ්ඣංග හැටියටයි දේශනා කරන්නේ. ඊළඟට සප්ත බොජ්ඣංග ඇතිවීමට හේතුව සතිපට්ඨානය බව විස්තර කරනවා. එසේ නම් යමෙක් ත්‍රිවිධ සුවර්තයේ යුතුවූ පමණින් සතිපට්ඨානය නොවැඩුණොත් විමුක්තිය කරා යොමු නොවෙයි. තථාගතයන් වහන්සේ තව දුරටත් පැහැදිලි කරනවා සතිසම්පජ්ඣයට, යෝනිසෝ මනසිකාරය හේතු වන බව, එහෙත්ම සතිසම්පජ්ඣය, ත්‍රිවිධ සුවර්තය, ඉන්ද්‍රිය සංවරය, සතර සතිපට්ඨානය, සප්තබොජ්ඣංග කියන සියලු කරුණු ඇති වීමට ප්‍රධාන සාධකය වනුයේ යෝනිසෝමනසිකාරයයි.

සංයුක්ත නිකායේ යෝනිසෝ සූත්‍රයේදී සඳහන් වෙනවා, සූර්යා උදාවීමට පෙර පූර්ව නිමිත්ත අරුණෝදයයි. ඒ වගේම මාර්ගය ඇතිවීමට තිබෙන පූර්ව නිමිත්ත යෝනිසෝ මනසිකාරයයි.

ඒ පූර්ව නිමිත්ත ලෙස යෝනිසෝ මනසිකාරය ඉපදුන කෙනාට ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය බලාපොරොත්තු වෙන්න කියලා දේශනා කරනවා. එනම් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය පිණිස පවතින එකම දේ යෝනිසෝ මනසිකාරයයි. තථාගත ශ්‍රී සද්ධර්මය පුරුදු කරන ආකාරය නිරවුල් කරගැනීම සඳහා ධර්මශ්‍රවණය, ධර්ම සාකච්ඡාව ප්‍රත්‍ය ලෙස ලැබෙද්දී යෝනිසෝමනසිකාරය තුළිනුයි දහම ප්‍රායෝගිකව පුරුදු කළ හැකි වන්නේ. සැබෑ බුද්ධ වචනය තුළ නුවණින් විමසීම මුල්කරගෙන යෝනිසෝ මනසිකාරය ඇති කරගත යුතුය. යෝනිසෝ මනසිකාරය ඇතිවන තැනදී ඒ කෙනා වැරදි වැඩපිළිවෙළකට යොමු නොවී ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාවටයි යොමුවන්නේ.

ඒ නිසා ඒ කෙනාට නුවණින් යුතු සිහියක් සමඟ ආයතන භය ඔස්සේ ඇත්ත දකින වැඩපිළිවෙළක් සමඟ ඉන්ද්‍රිය සංවරභාවය ඇතිවෙයි. යෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් වටහාගත් දේ ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාවට යොමුවෙනවා. ඉන්ද්‍රිය සංවරයත් සමඟ සත්‍ය දකින විට සිත කය වචනය වැරදි වැඩ පිළිවෙළකට යොමු නොවෙයි. යෝනිසෝ මනසිකාරයත් එක්කමයි සතර සතිපට්ඨානය පුරුදු කරන්න තියෙන්නේ. එවිට බොජ්ඣංග ධර්ම වැඩෙනවා. මේ සියල්ලම අවිද්‍යාව දුරු වීම පිණිසමයි. කෙනෙකුට යෝනිසෝ මනසිකාරය ඇති කර ගැනීමට හැකි වුණා කියන්නෙ සම්මා දිට්ඨියට පූර්ව නිමිත්තයි. යමෙකු පංච උපාදානස්තකන්ධයේ සත්‍ය දැකීමට නම් ධර්මයට යොමුවීමට මූලික අංගය වන ශ්‍රද්ධාව පාදක කරගත් යෝනිසෝ මනසිකාරය උපදවා ගත යුතුයි. ඒ තුළ තමා තථාගතයන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් සම්පූර්ණ මාර්ගයම තියෙන්නෙ. යෝනිසෝ මනසිකාරය පදනම් කරගෙන ප්‍රතිපදාව තුළ විමුක්තිය කරා යොමු වීමට ඉදිරි ලිපි වලින් සාකච්ඡා කරමු.

සක්කාය දිට්ඨියේ බැමි කැඩිය හැකි එකම ක්‍රමය

පංච උපාදානස්කන්ධය සහ සක්කාය දිට්ඨිය පිළිබඳව විග්‍රහ වන සංයුක්ත නිකාය තුන්වන පොත් වහන්සේ තුළ සඳහන් වන පුප්ඵ වග්ගයේ ඇති නදී සූත්‍රය ඇසුරින් පංච උපාදානස්කන්ධය තව දුරටත් විස්තර කරගනිමු.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාරණවා, මහණෙනි, පර්වතයකට යම්කිසි ආකාරයකට ජලය වැටුණු විට පර්වතයෙන් පහළට ජලය ගලාගෙන යනවා. ඒ වැටුණු ජලය ගංගාවට එක්වෙලා දුර ගමනක් ගොස් සාගරය කරා ගමන් කරනවා. ඒක තමයි ජලයේ ස්වභාවය. මේ ආකාරයට දුර ගමනක් යන ජල පහරකට වේගවත් සැඩ පහරක් තියෙනවා. ඒක ගංගාවක් බවට පත් වෙනවා. මෙන්ම මේ ගංගාවේ ඉවුරු දෙපස තියෙනවා හයිය නැති ඇල්ලුව ගමන් කැඩෙන පරඩැල් වගේ ශාක එනම් වැලුක් තණ, කුස තණ, බබුස් තණ ආදී වශයෙන් ඉතා දුබල වැල් වර්ග, ගස් වර්ග තියෙනවා. මේ නදියේ සැඩ පහරට මනුෂ්‍යයෙක් වැටිලා ගහගෙන යනවා. ඒ මනුෂ්‍යයා උත්සාහ කරන්නේ ඒ සැඩ පහරේ ගසා ගෙන යාමෙන් වැළකීම සඳහා ගං ඉවුරේ ඇති අතට අහුවෙන ගහක් හෝ වැලක් අල්ල ගන්න. ඔහුට අතට හසු වන්නේ ගං ඉවුරේ ඇති අපි පෙර සඳහන් කළ දුබල ගස් සහ වැල්. ඒ ගස්වල එල්ලිලා ඔහුට ගොඩට එන්න බැහැ, මොකද ඒවා දුබල නිසා. මේ ආකාරයට ඔහු ඒවා පිහිටට පිළිසරණට අල්ලා ගත්තට ඔහුට එමඟින් පිළිසරණක් ගන්න බැහැ. ඔහු සැඩ පහරේ ගසාගෙන යනවා. තව තවත් ඔහුව සැඩ පහරටමයි යොමු වෙන්නේ. තවත් එයාට ගොඩට එන්න බැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ උපමාව ධර්මයට ගළපා පෙන්වන්නේ පහත ආකාරයටයි.

“එවමෙව බො, හික්බවෙ, අස්සුතවා පුපුච්ඡනො අරියානං අදස්සාවී අරියධම්මස්ස අකොවිදො අරියධම්මෙ අවිනීතො, සප්පුරිසානං අදස්සාවී සප්පුරිසධම්මස්ස අකොවිදො සප්පුරිසධම්මෙ අවිනීතො”

මහණෙනි, අන්ත ඒ වගේම තමයි ආර්ය ධර්මය අහපු නැති ආර්ය ධර්මයෙහි හික්මෙන්නේ නැති ආර්ය ධර්මයෙහි දක්ෂ නැති සත්පුරිස ධර්මයෙහි දක්ෂ නැති , හික්මෙන්නේ නැති අග්‍රැතවත් පෘථග්ඡනයාත්.

ධර්මය දන්නේ නැති ධර්මය අහපු නැති යයි සඳහන් කළ විට අපට හිතෙන්න පුළුවන් අපි වචන ටික දන්නා බව, ධර්මය ඇසූ බවක් කියල. නමුත් වචන ටික ඇසුව පමණින්, වචන දැනගත් පමණින්, එය නිවැරදි ධර්මයක් ඇසුවා වන්නේ නැහැ. එම වචන වල අර්ථයයි දැනගත යුතු වන්නේ.

හිතන්න යම් කිසි කෙනෙක් භාෂාවක් ඉගෙනගෙන කට පාඩම් කළා කියලා, එයා ඉගෙන ගත්තේ භාෂාවක වචන ටිකක්. එයාට එහි අර්ථය වැටහිලා නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ විග්‍රහ කරලා පෙන්වන්නේ අර්ථයක්. ඒ අර්ථය අපට වෙන ආකාරයකට හමුවෙන්නේ නැහැ. ඒ අර්ථය අපට හමුවෙන්නේ ඒ අර්ථයත් එක්ක නුවණ වර්ධනය කළොත් පමණයි. අප තුළ නුවණ වර්ධනය වීම පිණිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ධර්මය ඉස්මතු කරලා පෙන්වන්නේ. මේ ආකාරයට දහම නොඇසූ ධර්මය නොදන්නා අග්‍රැතවත් පෘථග්ඡනයා එනම් සක්කාය දිට්ඨියෙන් යුක්ත කෙනා රූපය මම කියල ගන්නවා. රූපය තුළ මම ඉන්නවා ආදී වශයෙන් ගෙන මේ සක්කාය දිට්ඨිය වටෙම කරකැවෙනවා. ඒ වගේම වේදනාව, සංඥාව, සංස්කාරය, විඤ්ඤාණය කියන මේ පංච උපාදානස්කන්ධය “මම” කියා අග්‍රැතවත් පෘථග්ඡනයා ගන්නවා.

සංයුක්ත නිකාය තුන්වන පොත් වහන්සේ තුළ අන්තර්ගත ගද්දුලබ්දධ සූත්‍රයේදී මේ පංච උපාදානස්කන්ධය “මම” කියා

ගැනීම පිළිබඳව උපමාවක් ඇසුරින් මෙසේ පැහැදිලි කරනවා. බල්ලෙක් දම්වැලකින් කණුවක ගැටගහනවා බල්ලාට සිටිය හැකි සීමාව වන්නේ කණුවක් දම්වැලෙහි ඇති දිගත් අතර පමණයි. වෙන කොහෙවත් ඉන්න හැකියාවක් නැහැ.

අන්න ඒ වගෙයි කියනවා “මම” කියන බන්ධනයත් එක්ක, එනම් සක්කාය දිට්ඨියත් එක්ක ගැටගැහුණ ලෝකයාට සක්කාය දිට්ඨියෙන් එහා ලෝකයකට යන්න බැහැ. සක්කාය දිට්ඨියෙන් එහාට යන්න පුළුවන් එකම ක්‍රමය නම් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයට අනුව අපගේ ආධ්‍යාත්මය තුළ නුවණ සහ ප්‍රඥාව වැඩීම තුළින්ම පමණයි.

නදී සුත්‍රයේදී පෙන්වනවා ගංඟාවේ ගහගෙන යන මනුෂ්‍යයා, එනම් සැඬ පහරට හසුවෙලා යන මනුෂ්‍යයාත් අන්න ඒ වගේ. මේ සසර සැරිසරන කෙනාටත්, මේ සැඬ පහරේ ගහගෙන යන කෙනාගේ හැඟීමමයි. එයාගේ හැඟීමත් තියෙන්නේ කුමක් හෝ අතට හසුවන දෙයක එල්ලෙන්න. එතැනින් එහා දෙයක් නැහැ. එල්ලෙන්න එල්ලෙන්න ඒක කැඩෙනවා, ඒක අර්ථ ශූන්‍යයි. තවත් අගාධයකටමයි යන්නේ. මේ සංසාරයේ සැරිසරනවා කියල කියන්නේ රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාරය, විඤ්ඤාණය කියන මේ ධර්ම පහේ එල්ලිලාමයි ඉන්නේ.

මේ පංච උපාදානස්කන්ධයේ අර්ථ ශූන්‍ය බව හසුවෙලා නැහැ. ඒ නිසා ම මේ සංසාරයේ ගමන් කරන තැනදී ඒකේ එල්ලෙනවා. සැඬ පහරට වැටුණ නම් සැඬ පහර තුළ සිටිනවා නම් අනිවාර්යයෙන්ම එයාගේ හැඟීම හැම වෙලාවේම කුමක හෝ එල්ලෙන එකයි. ඔබ අහල ඇති වතුරේ ගිලෙන කෙනාගේ ස්වභාවය කුමක හෝ එල්ලෙන එක. සසර සැරි සරන කෙනාගේ ජීවිතයේ ස්වභාවයත් පංච උපාදානස්කන්ධයම ‘මම’ කියල ගනිමින් ඒකෙම එල්ලීමයි.

සසර ගමන් කරන්නේ කොතැනදීද? ඇයි සසර ගමන් කරන්නේ? කුමක්ද හේතුව?

“අවිජ්ජානීවරණානං සත්තානං තණ්හාසංයොජනානං සන්ධාවතං සංසරතං...”

අවිද්‍යාවෙන් වැහිලා තණ්හාවෙන් බැඳීලා සිටීමෙහි සසර ගමන් කිරීමට හේතුව. එහෙනම් අවිද්‍යාවෙන් වැහිලා තණ්හාවෙන් බැඳීම ඇති තාක්කල්ම තියෙන්නේ “සසර” මයි.

ඒ සසර යනතාක්කල්ම තියෙන්නේ මොකක්ද? පංච උපාදානස්කන්ධයක එල්ලීම නේද? සැඬ පහරට වැටුණු කෙනා බඩුස් තණ ආදී ඉතාම දුර්වල ලාමක වැල් වල එල්ලෙනවා වගේ සසර ගමන් කරන තාක්කල් මේ උපාදානස්කන්ධයන්ගේ එල්ලීමෙහි ඉන්නේ.

එහෙම නම් අවිද්‍යාව දුරු වෙන තාක්කල්ම අප මේ පංච උපාදානස්කන්ධය තුළම එල්ලීලායි ඉන්නේ. සක්කාය දිට්ඨිය දුරුවෙන තැනදී යි දකින්නේ පංච උපාදානස්කන්ධය “මම” කියල ගැනීම වැරදියි කියලා.

නමුත් පංච උපාදානස්කන්ධ සකස් නොවී තියෙන්නේ නැහැ. අස්මිමානය, ‘වෙමිසි’ කියන මඤ්ඤනාව දුරු වෙලා තියෙන්නේ නැහැ. බේමක සුත්‍රයේ දී මේ පිළිබඳව ලස්සනට පැහැදිලි කරනවා. පංච උපාදානස්කන්ධය කෙරෙහි ආත්ම දෘෂ්ටිය දුරු වුණාට, සක්කාය දිට්ඨිය දුරු වුණාට, මම කියල ගත්තේ නැති වුණාට, “වෙමිසි” කියල ගත්ත “ඇති බව” ගත්ත මඤ්ඤනාව, අස්මි මානය තියෙනවා. එතකම් ම පැවැත්ම තියෙනවා. එතකම් ම සසර යනවා.

එසේ නම් අපට මුලින්ම තේරුම් ගන්න තියෙන කාරණාව තමයි සක්කාය දිට්ඨිය දුරුවෙන්නට නම්, මේ අර්ථ ශූන්‍ය පංච උපාදානස්කන්ධය “මම” කියල ගැනීමේ වැරද්ද හමුවෙන්න ඕනෑ නේද? පංච උපාදානස්කන්ධයේ වැරද්ද හමු වුනු තැනදී “මම”

කියල ගැනීම වැරදියි කියල හමු වෙනවා. ඒ සඳහායි බුදුරජාණන් වහන්සේ අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්ෂණය දේශනා කරන්නේ.

පේණපිණ්ඩුපම සූත්‍රයේදීත් පංච උපාදානස්කන්ධය පිළිබඳව පහත ආකාරයට විස්තර වෙනවා.

රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන ස්කන්ධ පහේම අර්ථ ශූන්‍ය බව උදාහරණ පහකින් විස්තර කරනවා.

අර්ථ ශූන්‍ය බව පමණක්ම නොවේ, මුළා කරවන බවත් අර්ථ ශූන්‍ය බව පෙන්වන්නේ නැති බවත්, අර්ථයක් බව බාහිරට පෙනෙන බවත්, නමුත් සැබෑව නම් අර්ථ ශූන්‍ය බවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ලස්සන උදාහරණ පහකින් විග්‍රහ කරලා පෙන්වනවා.

රූපය පෙන්වනවා පෙණ පිඬක් ලෙසට, පෙණ පිඬක් කියන්නේ මොකක්ද? හරයක් නැති දෙයක් නේද? ඒ වගේම පෙණ පිඬ යම් හේතු කාරණා නිසා නේද ගොඩ නැගිලා තියෙන්නේ? අර්ථ ශූන්‍යයයි නමුත් බාහිරට පෙනෙන්නේ තියෙන දෙයක් ලෙසට. මෙන්න මේ ආකාරයට රූපය පෙණ පිඬක් ලෙස නොදැක්කොත් රූපයට හසු වෙනවා.

වේදනාවට උදාහරණයක් දෙනවා දිය බුබුලක් ලෙසට, දිය බුබුලක් කියන කාරණාව පෙන්වන තැනදී අපට පෙනෙන්න තියෙනවා වතුර වගේ උඩට, නමුත් දිය බුබුලේ ඇතුළත හිස්. එය හට ගන්නේ හේතු නිසා, අර්ථ ශූන්‍යය දෙයක්.

සංඥාවට උදාහරණයක් දෙනවා මිරිඟුවක් ලෙසට. මිරිඟුවක් කියන්නේ මොකක්ද? වතුර වගේ ජේනවා. අඳුර ගන්න දේ ඇත්ත වගේ ජේනවා, නමුත් ඇත්ත නෙවෙයි. නමුත් ඇත්ත නොවන බව අපි සත්‍ය වශයෙන් දකින්නට ඕනෑ. ළඟට ගියහම තමයි අපට ඒ දේ හරසුන් බව පෙනෙන්නේ .

සංස්කාරයට මොකක්ද කියන්නේ? කෙසෙල් ගසක අරටුවක් හොයනවා වගේ. කෙසෙල් ගසක අරටුවක් තියෙනවද? අරටුවක් නැහැ, නමුත් අරටුවක් හොයනවා. චේතනාව ඒ වගේ. සකස්වීම ඒ වගේ. සකස් වීම ඒ වගේ බව ඔබ දැක්ක නම් ඔබ චේතනාවෙන් හරයක් හොයයිද?

විඤ්ඤාණය මායාවක් ලෙසට පෙන්වනවා. මායාවක් පෙන්වන තැනදී, ඇත්ත වගේ පිළිබිඹු වන තැනදී අපි මායාවක් කියල දැක්කේ නැති නම් අපිට හමුවෙන්නේ ඇත්තයි කියල. මේ උපමා පහ තුළම බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දීල තියෙනවා අර්ථ ශූන්‍ය බව, එල්බ ගැනීමේ තියෙන, නැතිනම් ඒ හා එකතු වීමේ ඇති වැරද්ද. “මම” කියල යෙදීමේ වැරද්ද ඒ උදාහරණ පහ තුළම දීල තියෙනවා.

හොඳට හිතල බලන්න, අපට ඇහැට රූපයක් පෙනෙන කොට අප රූපය හඳුනාගන්නා විටම කල්පනා කිරීමකින් තොරව හමු වුනේ මිරිඟුවක් කියලද? හිතුවට වැඩක් නැහැ. හිතීමෙන් අපට යෝනිසෝ මනසිකාරය තුලින්, ප්‍රඥාවයි වැඩෙන්න ඕනෑ. දැන් මේ උදාහරණ පහේ අර්ථය හරියට හමු උනා නම් අපි එයාට කියනවා දහම් ඇස ඇති වෙච්ච කෙනා කියල.

දැන් අපට ඇසට රූපයක් පෙනෙන කොට මනසින් කල්පනා කරනවා මේක මෙන්න මේ හේතු නිසා හට ගත්තේ මේක අර්ථ ශූන්‍යයි කියල. ඒක හිතීමක් විතරයි. දැකීමක් නෙවෙයි. මොකද හිතනකොට මනසට ආවේත් සංඥාවක්.

මනසට සංඥාවක් ආවා, “ඇහැට පෙනෙන රූපය අර්ථ ශූන්‍යයි” කියලා. නමුත් හිතන සිතුවිල්ල ඇත්තයි කියල ගත්ත. ඒ හඳුනාගත් සංඥාව ඇත්තයි කියලා, ඒක හරවත් කියලා, අරගෙනයි අපි ඇහැට පෙනිච්ච රූපය අර්ථ ශූන්‍යයි කියල ගන්නේ. ඒ දේ හොඳට හිතල බලන්න. කණට ඇහෙන ශබ්දයත් අර්ථ ශූන්‍යයි. මේක මිරිඟුවක් වගේයයි කියල මේකේ අල්ල ගන්න දෙයක් නෑ කියලා කල්පනා

කරනවා. නමුත් කල්පනා කරද්දී මනසට පැමිණි අරමුණ අර්ථවත් ඒක මිරිඟුවක් නෙමෙයි ඒ සංඥාව සත්‍ය, නිත්‍ය ලෙස අල්ලාගෙන ඉන්නවා. ඒ සංඥාවටයි හමු උනේ කණට ඇහෙන ශබ්දය අර්ථ ශූන්‍යයි කියල.

එසේ නම් මේ දැක්ම මානසිකව සංකල්පයකින් ගන්න එකක් නෙමෙයි. ඔන්න ඔය දේට අපි කියනවා මේක විවක්ෂණය කිරීමක් විතරයි කියලා. විවක්ෂණයට අදාළ ධර්මය හමු වෙන්නට ඕනෑ.

අපට යම්කිසි වින්දනයක් විදින කොට කයට පහසක් නැත්නම් කුමක් හෝ වින්දනයක් දැනෙනකොට කල්පනා කරනවා මේක දිය බුබුලක් වගෙයි, මිරිඟුවක් වගෙයි මේක අර්ථ ශූන්‍යයි කියල. හැබැයි අපි නොදැන වින්දනයක් අල්ලා ගත්තා, මනසයි අරමුණයි විඤ්ඤාණයයි එකතු වීමෙන්. ඒ වින්දනය නිත්‍යයි, ඒ වින්දනය සැප සහගතයි කියල අල්ලාගෙනයි අර විදිහට කල්පනා කරන්නේ.

බලන්න අපි පංච උපාදානස්කන්ධයට සුක්ෂමව අහු වෙන හැටි. අපි හිතනවා පංච උපාදානස්කන්ධය “මම” කියල ගත්තේ නෑ කියල. නමුත් එක පැත්තක් “මම” කියලා ගත්තේ නෑ කියල කල්පනා කරන්නේ තව එකක් අල්ලාගෙන. අන්න ඒ නිසා තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙන්නේ සසර පැවැත්ම ඇති කෙනා පංච උපාදානස්කන්ධයේ එල්බ ගත්තේ මේ වතුරට වැටුණු කෙනා මොකක හරි එල්ලෙන්න හදනවා වගේ කියල.

අපි එකක් කල්පනා කරනවා තව එකක එල්බගෙන. අපට ඒක තේරෙන්නේ නෑ. ලෝකය ගැන කල්පනා කරනවා, බෙද බෙදා, කොටස් කරලා වෙන් කරලා කල්පනා කරලා බලනකොට ඒ කල්පනා කරන එක ඇත්තයි කියලයි අරගන්නෙ. ඒ පමණක් නෙමෙයි අල්ල ගත්ත විඤ්ඤාණයේ ක්‍රියාකාරිත්වය මැජික් එකක් කියල වැටහිලා නෑ. ඇහැට රූපයක් පේනකොට මේක මායාවක් කියල ගන්නවා. නමුත් මනසට ආව අරමුණ විඤ්ඤාණයෙන්

දැනගැනීම මැජික් එකක් කියල හමුවුණේ නෑ. ඒ කල්පනා කිරීම මැජික් එකක් කියල හමුවුණේ නෑ.

එහෙමනම් බලන්න අපි කොහෙන් ගත්තත් කැරකිලා ගිහින් තියෙන්නේ පංච උපාදානස්කන්ධය “මම” කියල ගැනීමකටමයි. එක පැත්තකින් නෑ කියල හිතනවා තව පැත්තකින් ඇතැයි කියල අරගෙන. ඕකයි ස්වභාවය. ඒ නිසා මේ අර්ථ ශූන්‍ය බව අප තුළ ප්‍රඥාවේ යම් වර්ධනයක් නොවී දකින්න බෑ.

එසේ නම් ඉදිරියේදී පංච උපාදානස්කන්ධය පිරිසිදු දැකීම පිළිබඳව තව දුරටත් විග්‍රහ කර ගනිමු.

ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් රූපය හටගන්නා හැටි ඔබත් දැටුවේ මෙසේ ද?

තථාගතයන් වහන්සේගේ ධර්මය වනාහි ප්‍රඥාව අවදිකර, විමසුම් නුවණ දියුණු කර කාම, භව, දිට්ඨි, අවිද්‍යා යන සැඩ පහර වලින් එතෙර වීමට තිබෙන දෙයකි. ඒ සඳහා අප පංච උපාදානස්කන්ධ නම් වූ දුක අවබෝධය පිණිස බුද්ධ වචනය පදනම් කරගෙන පසු ගිය ලිපි කිහිපය තුළින් පටිච්ච සමුප්පාද ප්‍රත්‍යයෙන් උපාදානස්කන්ධයේ සකස් වීම, නොමැති නම් සත්වයාගේ පැවැත්ම හා ඉන් නිදහස්වීම විමසා බැලුවා.

පංච උපාදානස්කන්ධය ගැන තවත් ඉදිරියට පැහැදිලි කර ගැනීමට බොහෝ උපකාරවන සත්තට්ඨාන සූත්‍රයේ සඳහන් වෙනවා “කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සත්තට්ඨානකුසලො හොති?”, මහණෙනි සත්තැනක පිහිටි කුසලතාවය කුමක්ද? “ඉධ භික්ඛවෙ, භික්ඛු රූපං පජානාති, රූපසමුදයං පජානාති, රූපනිරොධං පජානාති, රූපනිරොධගාමිනිං පටිපදං පජානාති, රූපස්ස අස්සාදං පජානාති, රූපස්ස ආදීනවං පජානාති, රූපස්ස නිස්සරණං පජානාති”.

“පජානාති” කියන්නේ මනාව දැනගන්නවා, අවබෝධයෙන්ම දැනගන්නවා කියන අදහස. “මහණෙනි, මේ ශාසනයේ හික්ෂුව රූපය කියන්නේ කුමක්ද කියා මනාව දැනගත යුතුයි.” මෙසේ රූපයේ හටගැනීමද, රූපයේ නිරෝධයද, රූපය නිරුද්ධ වන මඟ පමණක් නොව රූපයේ ආශ්වාදය - ආදීනවය - නිස්සරණය කුමක්ද කියා මනාව දැනගත් කෙනා, අවබෝධයෙන්ම දැනගත් කෙනා, ධාතු - ආයතන - පටිච්ච සමුප්පාදය වශයෙන් තුන් ආකාරයකින් නුවණින් වීමංසනය කිරීමෙන් දහමට පැමිණිවිච්ච කෙනා බවත්, නිදහස් වෙච්ච කෙනා සසුන් බඹසර සම්පූර්ණ කළ උත්තම පුරුෂයා යි කියාත් දේශනාවේ සඳහන් වෙනවා.

එසේනම් රූපය කුමක්ද කියා අප තථාගත වචනය තුළින් තවදුරටත් විග්‍රහ කරගනිමු , ඛජ්ජනීය සූත්‍රයේ දී රූපය විග්‍රහ කරනු ලැබුවේ “රූප්පතීති ඛො භික්ඛවෙ, තස්මා රූපන්ති වුච්චති” කියලයි. රූප්පනය වෙනවා කියන අදහස ඇතිව (සීතලෙන්, උණුසුමෙන්) රූපයත්, විදිනවා කියන අදහස ඇතිව වේදනාවත්, හඳුනාගන්නා අදහස ඇතිව සංඥාවත්, පැවැත්ම ඉස්මතු කරන අදහස ඇතිව සකස් වෙනවා කියන අරුතින් සංස්කාරත්, දැනෙන දේ මුල්කරගෙන විඤ්ඤාණයත් විග්‍රහ කරනු ලැබුවා.

එයින් මූලිකව පංච උපාදානස්කන්ධය තේරුම් ගැනීමට උපකාර ලැබෙන නමුත් එපමණකින් රූපය ගැන මනාව දැනගත්තා වෙන්නේ නෑ. මොකද උපාදානස්කන්ධ පහ ගැන නිවැරදි ලෙස මනාව තේරුම් ගත්ත කෙනා සමුදය, නිරෝධය, මාර්ගය දැකල සත්‍ය ඤාණයට පත්විය යුතුයි. දුක විතරක් තේරිලා, දුක නිරුද්ධ කරන්නා වූ මග දන්නෙ නැහැ කියන එක වෙන්න බැහැ කියලා ගවම්පති සූත්‍රයේදී තථාගතයන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. ධම්මවක්ක සූත්‍රයේදී පවා දුක, සමුදය, නිරෝධය, මාර්ගය සත්‍ය කියලා සියල්ල තේරුම්ගන්න කෙනා සෝතාපන්නයි කියලා දේශනා කරනවා.

සත්තවිධාන සූත්‍රයේදී රූපය ගැන විග්‍රහ වෙනවා සතර මහා ධාතුන් සහ සතර මහා ධාතු උපාදානයෙන් හටගත් දේමයි රූපය කියන්නේ කියලා. පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ සහ එහි උපාදානයෙන්, ආයතන හය ඔස්සේ රූප උපාදානස්කන්ධය සකස් වේ. මෙතැනදී ආධ්‍යාත්මික බාහිර දේ පවා තේරුම් ගැනීමක් තිබිය යුතු වෙනවා. සතර මහා ධාතු, ආධ්‍යාත්මික බාහිර ආදී දේ අපට ආයතන හයට ගෝචර වන මූලික දේ ලෙස තථාගතයන් වහන්සේ මෙලෙස පෙන්වා දෙන්නේ, මෙය පිළිබඳ දකින විට මතුවන්නේ නුවණ දියුණු වීමත් සමඟ සතර මහා ධාතු සහ ආධ්‍යාත්මික බාහිර කියන පනවා ගැනීම ඉක්මවා යාමක්. එය තව දුරටත් ඉදිරියට සම්බුද්ධ දේශනා තුළින් පැහැදිලි කරගැනීමට හැකිවේවි.

රූප සමුදය විග්‍රහ කරන විට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ “ආහාරසමුදයා රූපසමුදයො, ආහාරනිරොධා රූපනිරොධො, අයමෙව අරියො අට්ඨකිභිකො මග්ගො රූපනිරොධගාමිනී පටිපදා”, ආහාරයෙන් රූපය හටගන්නා බවත් රූපය හටගන්න හේතුව දුරුවීමෙන් (සකස්වීම දැකීමෙන්) රූපය නිරුද්ධ වෙලා යන බව වදාරනවා. එසේනම් රූපය නිරුද්ධ වන මග ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයම බවත් වදාරනවා. මෙතැනදී අපට කලින් සඳහන් කළ විදිහට තේරුම් ගැනීමට, නිරවුල් කරගැනීමට බොහෝ දේ තිබෙනවා. එනම් ආහාරයෙන් රූපය හටගන්නවානම්, අපට අපේ රාමුවට ගැළපෙන දේ තමයි කන බොන දෙයින් රූපය හටගන්නා බව. එහෙනම් ආහාර නොගෙන සිටීමෙන් රූපය නිරුද්ධ වී ආර්ය අෂ්ටාංගික මග වැඩෙන්න ඕනෑ. නමුත් තථාගතයන් වහන්සේ ආහාර හතරක් ගැන දේශනා කරනවා. කබලිංකාර ආහාර, එස්ස ආහාර, මනෝසංචේතනා ආහාර, විඤ්ඤාණ ආහාර ලෙස. එසේනම් අපි රූපයේ සමුදය පිණිස හේතුවන ආහාර හතර පිළිබඳව මනාව තේරුම් ගෙන සිටීම වැදගත්.

පුත්තමංස සූත්‍රයේදී ආහාර හතර තේරුම් ගැනීමට උපමා හතරක් පනවනවා. කබලිංකාර ආහාරය තේරුම් ගැනීමට, අම්මයි තාත්තයි පුතයි කාන්තාරේ ගමන් කරන විට කන බොන ආහාර නොමැති වීමෙන් පුතා, අම්මා තාත්තා ළඟට එහාට මෙහාට ගොස් මැරෙනවා. නමුත් කාන්තාරයෙන් එතෙර වීම පිණිස අම්මයි, තාත්තයි අකමැත්තෙන් වුනත් අඬ අඬා ළමයගෙ මස් අනුභව කරලා එතෙරට යනවා. කබලිංකාර ආහාර ගැන එලෙස දකින්න කියලා දේශනා කළා. ඉතිරි ආහාර තුන විග්‍රහ කිරීමට පෙර අපි කබලිංකාර ආහාර ගැන නිරවුල් කරගෙන ඉදිරියට යමු.

අපගේ රාමුවට අප කන බොන ආහාර ලෙස කෙනෙකුට මෙය ගලපා ගන්න පුළුවනි. නමුත් අත්පිරාග සූත්‍රයේ ආහාර හතරටම ඡන්ද රාගය තිබුනොත් පටිච්ච සමුප්පාදය සකස්වන ආකාරය විස්තර කරනවා. උපමා උපමේය වරදවා ගෙන අප දහම් කරුණ

හැටියට උපමාවෙන් කියවෙන දේ ගන්නවා. මහා තණ්හාසංඛය සූත්‍රයෙන් ආහාර හතරම හටගන්නේ තණ්හාවෙන් කියනවා. මනාව විමසා බලන්න, කබලිංකාර ආහාරය කන බොන ආහාරය ලෙස ගතහොත්, ඒ භෞතික දේ තණ්හාවෙන් හටගතයුතුයි. නුවණැති කෙනා උපමාවෙනුත් මෙය තේරුම් ගනීවි. එහෙම නොමැතිනම් කබලිංකාර ආහාර වලට තමාට තණ්හාවක් ඇත්නම් එය ලැබිය යුතු වෙනවා. එනමුත් එලෙස වෙනවද? තණ්හාවෙන් හටගත්ත දේට අපි භෞතික දේ දැම්මා නම් තණ්හාවක් ආශාවක් ඇති වූ මොහොතක එය හටගන්න ඕනෑ. අපි රූපයේ හටගැනීම නිවැරදිව දැකීමට නම් උපමා උපමේය අපේ රාමුවෙන් නොව ප්‍රඥාවෙන් දැනුණු වෙනවා. ඒ සඳහා අපි නිවැරදි නිරවුල් භාවයකින් තථාගත ධර්මය ඒ ආකාරයෙන්ම ගෞරවයෙන් හැදෑරිය යුතු වෙනවා.

ඊළඟ ආහාරය වන ස්පර්ශ ආහාරය ගැනත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උපමාවක් කියනවා. එළදෙනක් ඉන්නවා. එළදෙනගේ ඇඟ හම ගහලා, අවකාශයට එනවා. එවිට මැස්සො, කෘමීන් කාදමනවා. තණකොළවලට හේත්තු වෙනවා. එවිට තණකොළවල සිටින සතුන් කාදමනවා. වතුරට පනිනවා, වතුරේ ඉන්න සත්තු කනවා. බේරෙන්න බෑ. ඒ උපමාවෙන් කිව්වේ ස්පර්ශය හම ගහපු එළදෙනක් වගේ බලන්න කියලා.

විඤ්ඤාණ ආහාරයටත් උපමාව වශයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළේ උදේට උල්පහර සීයයි - දහවලට උල් පහරවල් සීයයි - රාත්‍රියට උල් පහරවල් සීයයි එක් අයෙකුට අනිත විට කෙසේ වෙයිද? අන්න ඒ වගේ විඤ්ඤාණය ගැන දකින්න කීවා. මනෝ සංවේතනා ආහාරය හතර දෙනෙක් පැමිණ අත් දෙකෙහුයි කකුල් දෙකෙහුයි අල්ලලා ගිනි අඟුරු වලකට දාන්න හදනවා. කොච්චර වීරිය ගත යුතුද බේරෙන්න. එලෙස මනෝ සංවේතනා ආහාරය ගැන දකින්න ඕනෑ.

සතර ආහාර වල උපමා උපමේය ගලපා බලන විට තේරුම් ගත යුතු කරුණු කිහිපයක් වෙනවා. අප කබලිංකාර ආහාර වල

උපමාවට දහම් කරුණ ගැලපුවා නම් එලෙසම ස්පර්ශ ආහාරය තේරුම් ගැනීමට ඇඟ හම ගසාගත යුතු වෙනවා. නමුත් තථාගතයන් වහන්සේ එතැන දේශනා කරන්නේ ස්පර්ශයෙන් අපට බේරෙන්න මොනම අවස්ථාවක් තිබෙනවාද? එලෙසම ස්පර්ශ ආහාරය දකින්න කීවා. විඤ්ඤාණ ආහාරයේ උපමාව, උල් පහර සීය ගානේ තුන්සීයක් අනින එක මහා දුකක්. ලොකු වේදනාවකට පත් කරන දෙයක්. මනෝ සංවේතනා ආහාර වලට උපමාවෙන් වදාලේ ගිනි ඇඟුරු වලකට දාන්න යන එක, මහා දුකකටත් පත්වෙන්න හදන්නේ, ඒකෙන් අයිත් වෙන්න ලොකු වීරියක් ඕනෑ.

මෙලෙස උපමා-උපමේය විග්‍රහයන් සියල්ලම මනාව තේරුම් ගෙන නුවණින් කල්පනා කර ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් රූපය හටගන්න හැටි දකින්නට මෙම ධර්ම පර්යායන් කොපමණ නිරවුල් කරගත යුතුද?

සත්‍යයෙන් සත්‍යය දකින්න

පසුගිය ලිපි කිහිපයකින් අපේ ජීවිතය තුළින් දුක අවබෝධ කිරීම සඳහා සම්බුද්ධ දේශනා ඇසුරෙන් පංච උපාදානස්කන්ධය පිළිබඳව ඉගෙන ගනු ලැබුවා. එහිදී සත්තට්ඨාන සූත්‍රය ඇසුරින් සඳහන් කළා, රූපය පිළිබඳව මනාව දැනගත යුතු බවත්, රූපයේ හට ගැනීම, රූපයේ නිරෝධය, රූපය නිරුද්ධ වන්නා වූ මග ගැනත් සැකෙවින් විග්‍රහ කරණු ලැබුවා. එහිදී ආධ්‍යාත්මික - බාහිර, පයච්චි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ ආදී සතර මහා භූතයන්, ආයතන ගෝචර පනවා ගැනීමෙන් ලැබෙන ගතියකි. එලෙස සත්‍ය ප්‍රඥාවෙන් අත්දැකපු කෙනා දුක්ඛ - සමුදය - නිරෝධය - මාර්ග කියන සතර ආර්ය සත්‍යම, සත්‍යක් ලෙස ප්‍රඥාවෙන් දකිනවා.

තථාගතයන් වහන්සේ මේ ධර්මය නැවකට උපමා නොකොට පහුරකට උපමා කළා. එනම් අපට ගෝචර දෑ වලින් අපට දැනෙන දේ තුළින් හදාගත් පහුර එතෙර වීම පිණිසයි. (නුවණ දියුණු කරගැනීම පිණිසයි). සත්ව පුද්ගල ස්වභාවයෙන් යුතු පුද්ගලයාට පංච උපාදාස්කන්ධය අවබෝධය පිණිස, ආධ්‍යාත්මික-බාහිර ධාතු ආදී ලෙස ග්‍රහණය නොකර, ගෝචර තැනින් වීමංසනයකර ප්‍රඥාවෙන් දහම අත් දැකපු තැනදියි නිවීම වන්නේ. ඒ සඳහා තථාගත ධර්මය ක්‍රමාණුකූලව මනාව ඉගෙන ගත යුතු වෙනවා.

සත්තට්ඨාන සූත්‍රයේදී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා රූපයේ ආශ්වාදය-ආදීනවය - නිස්සරණය ගැනත් මනාව දැනගත යුතුයි කියා. එහිදී "යං රූපං පටිච්ච උප්පජ්ජති සුඛං සොමනස්සං අයං රූපස්ස අස්සාදො" රූපය නිසා යම් සැපක් සොම්නසක් ඇති වෙනවාද එයයි රූපයේ ආස්වාදය. තථාගතයන් වහන්සේම දේශනා කරනවා රූපයේ ආස්වාදය හරියට තේරුම් ගත්ත කෙනා අරහත්වයට පත් වන බව. මාර්ගයට පැමිණි කෙනා පවා (සෝකාපන්න) රාගය නොඑසේනම් කාමයත් භුක්ති විදිනවා.

සමුදය දකින නිසා ආස්වාදය කුමක්ද කියා හරියටම දකිනවා. අපි දකින්නේ ආස්වාදය හැටියට ඒකට බැසගෙනයි. අපි සමුදයත් සමඟ නොවෙයි ආස්වාදය දකින්නේ. අපට කුෂ්ටයක් කසනකොට කැසීමේදී සැපක් තිබෙනවා, මාර්ගයට පැමිණි කෙනා දන්නවා කැසීමෙන් වැඩිවෙන බව, අපි නම් ඒ බව නොදැනයි කුෂ්ටය කසන්නේ. සම්මා දිට්ඨියට පත් කෙනා උපරිම ආත්ම හතකින් නිදහස් වෙන්නේ ඒකයි. යමෙක් රූපයේ ආස්වාදය දකිනවා නම් එයා දකිනවා මේ රූපය නිසා යම් සැපක් සොම්නසක් හටගත්තද, රූපය පිරිසිදු දකිනකොට, දකිනවා මේ රූපය ආහාර වලින් හටගෙන ආහාර නොමැති විට නැති වන දෙයක් බව.

ඇහෙන්නේ රූපයක් දකිනකොට ඇසයි-රූපයයි-විඤ්ඤාණයයි එකතුවීමෙන් හටගන්නා සැප, සොම්නස තුලින් ආස්වාදයක් ඇති බව දකිනවා. එලෙසම කණ, නාසය, දිව, කය ආදියෙන් ආස්වාදයක් සැපක් සොම්නසක් තියෙන බව ප්‍රකට වනු ලබනවා. මෙය රූපයේ ආස්වාදයයි.

“යං රූපං අනිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං, අයං රූපස්ස ආදීනවො”. මේ රූපය අනිත්‍යයි, දුක්ඛී වෙනස් වන ස්වභාවයට අයිතියි, මෙය රූපයේ ආදීනවය බව තථාගතයන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. ආස්වාදය දකිනවා වගේම එයා ආදීනවයත් දකිනවා. සත්තට්ඨාන සූත්‍රයේදී සංඛතය පිළිබඳව අවබෝධකරන ආකාරය පැහැදිලි කරනවා.

සංඛතයේ ලක්ෂණ තුනක් ගැන දේශනා කරනවා. එනම් “ උප්පාදො පඤ්ඤායති, වයො පඤ්ඤායති, ධීතස්ස අඤ්ඤථත්තං පඤ්ඤායති”. හටගැනීමක් පැනවෙනවා, නැති වීමක් පැනවෙනවා, පැවැත්මෙහි වෙනස්වීමක් පැනවෙනවා. මෙතැනදී තථාගතයන් වහන්සේ දේශනා කළ විලසටම අර්ථය ගත යුතුයි. දුක හටගන්න කාරණාවේදී ප්‍රධාන හේතුව ලෙස අවිද්‍යාවයි හමුවුණේ. එහෙනම් අවිද්‍යාවේනුයි දුක තිබෙන්නේ. අවිද්‍යාව නිසා මිසක් ඤාණයකින් නුවණකින් දුක ඇතිවෙන්නේ නැහැ. විශේෂයෙන් මෙතැනදී

සිහිතබා ගත යුතු කරුණ නම් සංඛතයේ ලක්ෂණ හටගත්තා, පවතිනවා, නැතිවුණා කියලා පනවාගත් විට කාලයකුත් පැනවෙනවා. වර්තමානයක් පැන වූ විට අතීත අනාගතයකුත් පැනවෙනවා. එලෙස කාලය පැනවෙන්නේ පුද්ගලයකුටයි. මට රාග - ද්වේශ ඇති වුණා, පැවතුනා, නැති වුණා, එනමුත් සක්කාය දිට්ඨිය නැති වුණේ නෑ. සෝතාපන්න කෙනා සංඛතයේ ලක්ෂණ දකින්නේ, රූපයේ හටගැනීමක් පැන වුණා, නැතිවීමක් පැන වුණා (හේතුවෙන් හටගත් හේතු නැතිවීමෙන් නැතිවෙන) පවතින දේ තුළ වෙනස්වීමක් ලෙස පැන වුණා. මූල හේතුව හැටිය දකින්න ඕනෑ අවිද්‍යාවයි. මොකද හැම තැනම හේතු - ඵල නොහොත් ආර්ය න්‍යාය දකින්නයි තියෙන්නේ. එලෙසට දකින විට ආර්ය සත්‍ය නුවණ ඇතිවෙනවා. එහෙනම් පංච උපාදානස්කන්ධය ගැන සොයනකොට අවිද්‍යාවයි දුරුවෙන්න ඕනෑ.

එලෙස සංඛතයේ ලක්ෂණ තුනක් ප්‍රකට වෙලා සත්‍ය දැක්ක පමණින් තණ්හාව දුරුවෙන්නෙ නෑ. සත්‍ය දකිමින් වාසය කරන විටයි ආශ්‍රව දුරුවන්නේ. ආශ්‍රව දුරුවෙන්නේ නැතිව සත්‍ය දැක්ක පමණින් තණ්හාව දුරු වෙන්නෙ නෑ. ලෝකය සකස්වීමට නුවණ යොමු කරන විට පමණක් හටගැනීමක් බව ජේතවා. හැබැයි හැම වෙලේම දකින්නේ නැහැ. සෝතාපන්න කෙනාට රාගයත්-ද්වේෂයත් තිබුණාට එය පවතින්නේ අල්ලා ගැනීම නිසා බව දකිනවා. මේ පැවැත්ම තිබෙන්නේ වෙනස්වීමක් එක්ක කියල දකිනවා. සත්‍ය හරියටම දකින විට වැඩුණු ප්‍රඥාවක් සමඟයි මෙය දකින්නෙ. රූපයේ ආදීනව කියන්නෙ අනිත්‍යයි, දුකයි, වෙනස් වන ස්වභාවයට අයිතියි කියන එකයි. ඇති දේ හෝ නැති දේ වශයෙන් දැකීම ලෝකයා දකින, ලෝකයට අයත් දැක්මක්. ප්‍රඥාවෙන් දකින දැක්මක් නොවෙයි. උදාහරණ වශයෙන් “මම මැරෙනවා, කය කුණුවෙනවා, ගොඩනැගිලි විනාශ වෙනවා, මට අසනීපයක් හැදුනම සුව වෙනවා” මේ දේ අයිති ලෝකයටයි. මේවා ලෝකයාට පෙනෙන දේවල්. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ ප්‍රඥාවෙන් දකින දැක්මක් “යදා පඤ්ඤාය පස්සති” කියලයි. මෙලෙස ආදීනව දකින

විට රූපයේ නිස්සරණයක් කරා යොමුවන බව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “යො රූපස්මිං ඡන්දරාගචිනයො ඡන්දරාගප්පභානං - ඉදං රූපස්ස නිස්සරණං”. රූපය කෙරෙහි යම් ඡන්දරාගයක් ඇද්ද, ආශාවක් ඇද්ද මේක සම්පූර්ණයෙන්ම දුරුවීම රූපයේ නිස්සරණය කියලා.

“සත්තට්ඨාන සූත්‍රයේදී”, මූලින්ම රූපයේ දැනගැනීම, සමුදය, නිරෝධය මාර්ගය කරුණු හතර දේශනා වුණා. ඉන් පසු ආස්වාදය, ආදීනව, නිස්සරණය ගැන කියවුණා. රූපයේ නිස්සරණය සිදුවන්නේ ඡන්ද රාගය දුරු කර දැමීමෙන්. එහෙනම් ආශ්වාදය නිසා රූපය මම, මගේ, මට අයිතියි වශයෙන් අල්ලා ගැනීම අනභැරියෙන් රූපයෙන් නිදහස් වෙනවා කියල දකිනවා. එලෙස අල්ලා ගැනීම තුළ තිබෙන ආස්වාදය දුරුවන්නේ සත්‍ය දැකීමත් සමඟ නැවත නැවත සත්‍ය පිළිසිඳ දකින විට ආශ්‍රව දුරුවීමෙනුයි.

අපේ ජීවිත යොමු වෙලා පවතින්නේ සත්‍ය නොදැකීමටත් එමෙන්ම කාමයන්ටත්ය. එහෙමත් නැතිනම් අපේ ජීවිත යොමු වෙලා තියෙනවා පැවැත්මත් උදෙසාය. මේ සෑම ස්වභාවයක්ම අවිද්‍යාවට යොමු වෙච්ච දේවල්. සත්‍ය දකින කෙනා නැවත නැවත සත්‍ය දකින්න නුවණ යොමු කරන විට ආශ්‍රව ටික ටික දුරු වෙලා යනවා. “සබ්බාසව සූත්‍රයේදී” පැහැදිලි වෙනවා දර්ශනයෙන් ආශ්‍රව දුරුවෙච්ච කෙනා සත්‍ය දකිනවත් එක්ක සංවරයෙන්, පටිසේවනයෙන්, අධිවාසනයෙන්, පරිවජ්ජනයෙන්, විනෝදනයෙන් සහ භාවනාවෙන් ආදී වශයෙන් ආශ්‍රව දුරුකරන ක්‍රම කිහිපයක් ගැන. මේ පදනම මුල් කරගෙන ජීවිතය ගත කරනකොට ආශ්‍රව සම්පූර්ණයෙන්ම දුරුවීමත් සමඟ ඡන්දරාගය දුරු වෙලා යනවා.

ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා රූපය විශේෂයෙන් අවබෝධ කරගත්තානම්, රූප සමුදය, රූප නිරෝධය, රූප නිරුද්ධ වන මග, ඒ වාගේම රූපයේ ආස්වාදය - අදීනවය - නිස්සරණය දැනගත්තානම් එයා රූපයේ නිබ්බිදාව - විරාගය - නිරෝධය පිණිස මගට යොමු වුණ කෙනා කියලා. “තෙ සුප්පට්ඨන්තා” එයාට

සුපටිපන්නයි කියනවා. මාර්ගයේ යන බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයා කියලා කියනවා. ඔය විදිහට රූපය පිළිබඳව විශේෂයෙන් අවබෝධ කරගත් කෙනා බහුල වශයෙන් භාවිතාවේ යෙදෙන විට “නෙ සුවිමුත්තා” සියල්ලන්ගෙන්ම නිදහස් වෙනවා, මිදුන කෙනෙක් වෙනවා. එහෙනම් රූපය වගේම වේදනාව, සංඥාව, සංඛාර, විඤ්ඤාණ මේ හැම එකකින්ම මනාකොට මිදීමට, නිදහස් වීමට මේ දහම් පරියාය උපකාර කරගෙන, තවදුරටත් උපදානස්කන්ධ දුක ගැන පිරිසිදු දැකීම පිණිස ධාතු ආයතන වශයෙන් ඉදිරියට විග්‍රහ කරගනිමු.

ධාතු ආයතන විග්‍රහ කර ගැනීමේ දී ආර්ය සත්‍යය අවබෝධය පිණිස හේතු වන හැටි

බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් ලොව පහළ වූ යුගයක මනුලොව ඉපිද තථාගතයන් වහන්සේගේ ශ්‍රී මුඛයෙන්ම ධර්මය ඇසීමට භාග්‍ය උදාවනුයේ ඉතා කලාතුරකිනි. තථාගතයන් වහන්සේ විසින් එකල රජ සැප අත්හැර පැවිදි වූ පුක්කුසාති හික්ෂුවට, ප්‍රඥාවෙන් අප්‍රමාදීව නිවීම පිණිසම හික්මීම උදෙසා ධාතු, ආයතන ඔස්සේ සත්‍ය අවබෝධයට උපකාර වන මනහර දෙසුමක් මජ්ඣිම නිකායේ ධාතුවිභංග සූත්‍රයේ සඳහන් වෙනවා. එහිදී පුක්කුසාති හික්ෂුව උදෙසා තථාගතයන් වහන්සේ වදාරනවා.

“ඡධාතූරො අයං, හික්ඛු, පුරිසො ඡඵස්සායතනො අට්ඨාරසමනොපච්චාරො චතුරාධිට්ඨානො; යත්ථ ධීතං මඤ්ඤුස්සවා නප්පචත්තන්ති, මඤ්ඤුස්සවෙ ඛො පන නප්පචත්තමානෙ මුනි සන්තොති වුච්චති. පඤ්ඤං නප්පමජ්ජෙය්‍ය, සච්චමනුරක්ඛෙය්‍ය, වාගමනුබුද්ධෙය්‍ය, සන්තිමෙව සො සික්ඛෙය්‍යා’ ති - අයමුද්දෙසො ඡධාතූ විභවිගස්ස”

හික්ෂුව, මේ පුරුෂයා කියන්නේ ධාතු මාත්‍ර හයක්, ස්පර්ශ ආයතන හයක්, මනස හැසිරෙන තැන් දහඅටක්. අධිෂ්ඨාන හතරක පිහිටි කල්හී, යමක පිහිටා මඤ්ඤනා කරන්නේද නිවීමට පත් මුනිවරයා ඒ මඤ්ඤනා (හැඟීම) ඉක්මවන බවත් දේශනා කරනවා. ප්‍රඥාවෙන් අප්‍රමාද වෙනවා, සත්‍ය ආරක්ෂා කරනවා, ක්‍රියාගත වඩනවා (පුරුදු කරනවා), ශාන්ත භාවය පිණිසම (නිවීම) හික්මෙනවා. මේ අධිෂ්ඨාන හතර තුළ පිහිටීමෙන් නිවීම කරා යොමු වීම පිණිස ප්‍රඥාවෙන් අප්‍රමාදී වන ආකාර බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. ප්‍රඥා අධිෂ්ඨානය ඇතිවන ආකාරයට මෙසේ විමසන්න

කියනවා. පයවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, අකාස, විඤ්ඤාණ, කියන
ධාතු මාත්‍ර හයෙන් අප පයවි ධාතුව ඔස්සේ විග්‍රහ කරගනිමු.

පයවි ධාතුව ආධ්‍යාත්මික - බාහිර වශයෙන් ආකාර දෙකකින්
බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා. ආධ්‍යාත්මික පයවි ධාතුව
යනු තමා යයි සලකන, ගෞරෝසු, තදගතියෙන් යුතු උපාදානයෙන්
හටගත් යම් ස්වභාවයක් ඇද්ද, එය ආධ්‍යාත්මික පයවි ධාතුවයි.
මෙහිදී ආධ්‍යාත්මික තමා යයි සලකන ගෞරෝසු, තද ගතිය, යන
කරුණු අපට ඕලාරිකව තේරුම් ගත හැක. මේ ධාතු මාත්‍ර හයේම
පොදු කරුණ වෙන්නේ උපාදානයෙන් හටගත් ස්වභාවයයි. එනම්
කෙස්, ලොම්, නිය, දත් ..... ආදී කොටස් විස්සක්, අධ්‍යාත්මයේ තමා
යයි සලකන ගෞරෝසු තද ස්වභාවයෙන් උපදින තවත් යමක්
තිබෙනවාද (මුලින් කියන ලද 20 ට අමතර) ඒ සියල්ලම
ආධ්‍යාත්මික පයවි ධාතුව වශයෙන් පෙන්වා දෙනවා. මේ දේශනාව
තුළ බාහිර පයවි ධාතුව ගැන විශේෂයෙන් විග්‍රහ කිරීමක් නැහැ.
එයට ප්‍රධාන හේතුව වනුයේ ආධ්‍යාත්මය නුවණින් තේරුම් ගත්
ශ්‍රාවකයා හට අනෙක් සියලු දේ බාහිර බව තමන්ගේ නුවණට
වැටහෙන නිසා, ආධ්‍යාත්මික වේවා බාහිර වේවා මේ සියල්ලම හුදු
පයවි ධාතුවක් බව ප්‍රකාශ කරනවා

ලෝක ව්‍යවහාරය තුළ ආධ්‍යාත්මික, තමා යයි සලකන දේ
වශයෙන් ගන්නේ තමාට සාපේක්ෂවයි. එනිසා බාහිර වන්නේ
අධ්‍යාත්ම වශයෙන් නොගන්නා දේ නිසා ඒකාන්ත කොට
බාහිරයක් පැනවිය නොහැකියි. උදාහරණයක් ලෙස අපේ කයට
අයිති අත ඇසින් දකින විට බාහිර රූපයක් නමුත්, අතින් යමක්
ස්පර්ශ කරන විට අත අධ්‍යාත්මික වන අතර අතට දැනෙන පහස
බාහිර දෙයක් ලෙස තීරවුල් කර ගත හැක.

සතර මහා ධාතු ස්වභාවය තවදුරටත් තේරුම් ගැනීමට උපකාර
වන “කේවඞ්ඞ සූත්‍රයේ” සඳහන් වන ආකාරයට එක්තරා හික්ෂුවට
ඇතිවෙනවා “සතර මහා ධාතු ඉතිරි නැතිව තීරුද්ධ වන්නේ
කොහේද” යන ප්‍රශ්නය. බුදුරජාණන් වහන්සේ මුලින්ම ප්‍රශ්නය

නිවැරදි කරනවා, “හික්ෂුව, ප්‍රශ්නය වැරදියි, මෙසේ නිවැරදි විය යුතු බවට”. නිවැරදි ප්‍රශ්නය ලෙස “සතර මහා ධාතු නොපිහිටන්නේ කොහොමද?” යන්න බවට පෙන්නා දෙනවා. එතුළින් විග්‍රහ වෙනවා පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ යන සතර මහාධාතූන් ඒකාන්තයෙන්ම පවතින දෙයක් නොව, පිහිටන දෙයක් බවයි. පිහිටන බව තේරුම් ගත යුත්තේ තද, ගොරෝසු බව හා උපාදින්න බව තුළින් පටිච්ච සමුප්පාදය ඔස්සේ සකස්වීම දැකීමෙනුයි.

පසුගිය ලිපි වලදී අප, අධ්‍යක්ෂික - බාහිර, පඨවි, අපෝ, තේජෝ, වායෝ වශයෙන් ආයතන ගෝචර පනවා ගැනීම් බවට විග්‍රහ කරගනු ලැබුවා. මෙතැනදීත් සාමාන්‍යයෙන් පඨවිය තුළ තිබෙන තදගතිය ගෝචර වන්නේ කාය ආයතනයටයි. අතින් යමක් ස්පර්ශ කිරීමෙන් හෝ කයට දැනෙන පහසකින් තොරව තදගතිය යන පැනවීම දැනගත නොහැක. එනමුත් අප ස්පර්ශ කර හෝ දැකලත් නැති, කයේ තිබෙන වකුගඩු ගැන හිතනවිට වකුගඩු තද ස්භාවයෙන් යුක්ත දෙයක් බව සංකල්පීය වශයෙන් මනසට අරමුණු කර ගන්නවා.

එලෙසම හිසේ පිහිටි කෙස් ගැන ඇසින් දුටු රූපයක් ඔස්සේ හෝ කෙස් අතින් ස්පර්ශ කොට කයට දැනෙන පහසක් ඔස්සේ හෝ මනසට දැනෙන අරමුණක් ඔස්සේ හෝ ගෝචර විය හැකියි. කුමන ස්පර්ශායතනයක් ඔස්සේ වුවද කෙස් කියන ස්වභාවය ගෝචර වන්නේ තදගතියෙන් යුතු දෙයක් හැටියටමයි. ඉන්පසු මගේ කෙස් ආදී වශයෙන් ගෙන සොම්නස ඇතිවන ආකාරයට හෝ කෙස් දුගඳයි ලෙස දොම්නස ඇතිවන ආකාරයට හෝ කයේ පවතින කෙස් යනුවෙන් රැගෙන උපේක්ෂාව ඇති වන ආකාරයට හෝ හිතේ හැසිරීම සිදුවිය හැක. ඒ ආකාරයට කෙස් ගෝචර වූයේ උපාදානයෙන් හටගත් පඨයෙන් බව නොදැක, කෙස් යනු පවතින දෙයක් බවත්, පවතින දේට උපාදාන වෙනවා යනුවෙන් ගැනීමෙන් යොමු වන්නේ මූලාවටමයි. මූලපරියාය සූත්‍රයේදී සඳහන් වෙනවා,

පාතඡ්ඡනයා විසින් ඇති පදවියක් පිළිබඳව මඤ්ඤනා (හැඟීම) ඇතිකරගෙන පදවිය තුළ මම, මගේ වශයෙන් පදවියෙන් හැදුණු කෙනෙක් වශයෙනුත් ගන්නා බව.

ධාතු විභංග සූත්‍රයේදී ධාතු භය විග්‍රහ කිරීමේදී ආධ්‍යාත්මික තමායයි සලකන උපාදින්න ස්වභාවයෙන් යුතු දේ සඳහා උදාහරණ වශයෙන් සපයන්නේ කයේ ඇති කෙස් ලොම්, නිය... ආදී දේවල්ය. සතර සතිපට්ඨාන විග්‍රහයේදී,

“ඉති අඡ්ඤාත්තං වා කායෙ කායානුපස්සී විහරති..... යාවදෙව ඤාණමත්තාය පටිස්සතිමත්තාය අනිස්සිතො ව විහරති, න ව කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති.” යන පරියාය ඔස්සේ ගළපා බලන විට කයෙහි කය අනුව දකිමින් වාසය කරන්නේ මතුමත්තේ නුවණ දියුණු කර ගැනීම උදෙසායි. කය කෙරෙහි උපන් ධර්මය දකිමින් වාසය කරන කෙනාට පදවි, ආපෝ... වශයෙන් ආයතන ගෝචර දේ සකස්වන ආකාරය (උපාදින්නව) දකින විට “ඇතැයි” කියා ගත් ස්වභාවය ඇතිවන්නේ නෑ. ඇතැයි කියා ගත් දේ නැතිවී යනවා නොව ඇතැයි කියා ගත් ස්වභාවයක් නොවන්නේය. ඉන්පසු ධාතු විග්‍රහය අවසානයේදී ධාතු විභංග සූත්‍රයේදී,

“අථාපරං විඤ්ඤාණංයෙව අවසිස්සති පරිසුද්ධං පරියොදාතං. තෙන ව විඤ්ඤාණෙන කිං විජානාති?”...

යථාර්ථ වශයෙන් උපාදානයෙන් (හේතුඵල) හටගත් බව මනා ප්‍රඥාවෙන් දැකීම තුළින් මම, මගේ, මට අයිති කියා (පරිකල්පනාවෙන් නොව) දකින විට ඒ ධාතු කෙරෙහි නොඇලෙයි. එහි සත්‍ය දැකීමත් සමඟ ඔහුට විඤ්ඤාණයෙන් දැනගැනීමට ඉතිරිවන්නේ සැප, දුක හෝ අදුක්ඛමසුඛ වේදනාවයි.

එනිසා සම්බුද්ධ දෙසුම් ඔස්සේ ධාතු - ආයතන විග්‍රහ කර ගැනීමේදී ආර්ය සත්‍ය අවබෝධය පිණිස සතිපට්ඨාන විග්‍රහය පවා විග්‍රහකර ගැනීම ශ්‍රාවකයෙකු හට ඉතා වැදගත්ය.

සතර මහා ධාතුව සැබැවින්ම තේරුම්ගත යුත්තේ උපාදානයන් සමඟින්

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය මූලික කරගෙන විමුක්ති මාර්ගය අපේ ජීවිතයට ඇති කර ගැනීමට අවශ්‍ය මූලික දේශනාවන් වන සත්තට්ඨාන, ධාතූ විභංග ආදී සූත්‍ර ඔස්සේ ධාතූ වශයෙන්, ආයතන වශයෙන් පංච උපාදානයක්කන්ධ දුක සකස් වන ආකාරයත් එයින් නිදහස් වන අයුරුත් විවිධ ධර්ම කරුණු ඔස්සේ විග්‍රහ කරනු ලැබුවා.

තථාගතයන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයේ වැඩ සිටි සමයේ සාරිපුත්තයන් වහන්සේ හික්ෂුන් අමතා වදාරණවා, පා ඇති සතුන් අතර විශාලම පා ඇති හස්තිරාජයාගේ පා සටහනට පොළොවෙහි හැසිරෙන සියලු සතුන්ගේ පා සටහන් ඇතුළත් කරන්ට පුළුවන් වගේ “එවමෙව බො, ආචුසො, යෙ කෙච් කුසලා ධම්මා සබ්බෙනෙ වතුසු අරියසච්චෙසු” යම්තාක් කුසල ධර්මයන් ඇත්ද ඒ සියලු කුසල දහම් වතුරාර්ය සත්‍ය තුළට ඇතුළත් කරන්ට පුළුවනි කියලා මහාහත්ථිපදෝපම සූත්‍රයේ දේශනා කරනවා.

“කතමඤ්චාචුසො, දුක්ඛං අරියසච්චං? ජාතිපි දුක්ඛා, ජරාපි දුක්ඛා, මරණමිපි දුක්ඛං.... සංඛිත්තෙන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා”

සාරිපුත්තයන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, ආයුෂ්මතුනි දුක නම් වූ ආර්ය සත්‍ය කුමක්ද? එනම් ඉපදීමේ දුක, වයසට යෑමේ දුක, සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස ආදී දුක, කැමතිවන්නා වූ දේ නොලැබීමේ දුක, කෙටියෙන් කියනවානම් පංච උපාදානයක්කන්ධය නම් වූ දුකයි.

මේ දේශනාව තුළදී ක්‍රමානුකූලව ගැඹුර කරා යන ස්වභාවයක් පවතිනවා. තථාගත ශ්‍රාවකයෙකුට ක්‍රමානුකූලව හිතන වැඩපිළිවෙළක් තුළින් ප්‍රායෝගීකරණය සඳහා අවශ්‍ය වන බොහොමයක් කරුණු හත්ථිපදෝපම සූත්‍රයේ අන්තර්ගත වෙනවා. දුක ගැන විග්‍රහය පටන්

ගන්නේ ජාති දුක, ජරා දුක, ව්‍යාධි දුක, මරණ දුක ආදී පුද්ගලයාට ප්‍රකට දුක් වලිනි. ඒක ආගම් කුල ජාති හේදයකින් තොරව ලෝක ව්‍යවහාර තමාට ප්‍රත්‍යක්ෂ දුක. ඊළඟට “සංඛිත්තෙන, පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා”. මේ කරුණු ප්‍රකට කරගන්න නම් නුවණින් විමසලා පිරිසිදු දැකීමෙන් විග්‍රහ කරගත යුතු කරුණක් මිසක් සංකල්පයකින් දුකක් කියලා ගැනීමක් නොවෙයි.

අපි කලින් ලිපිවලදී පවා පෙන්වා දුන්නා අපේ රාමුවට ගැලපෙන නිසා නොව ශ්‍රද්ධා, රුචි, අනුසව, ආකාරපරිචිතක්ක, දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්ති කියන දේ ඉක්මවායි අවබෝධය තිබෙන්නේ කියලා.

ඊළඟට සාරිපුත්තයන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. “කතමෙ වාචුසො, පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා? සෙය්‍යාපීදං - රුපුපාදානක්ඛන්ධො, වෙදනුපාදානක්ඛන්ධො, සඤ්ඤුපාදානක්ඛන්ධො, සඛ්ඛාරුපාදානක්ඛන්ධො, විඤ්ඤාණුපාදානක්ඛන්ධො”.

මොකක්ද මේ පංච උපාදානස්කන්ධය? ඒ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ උපාදානස්කන්ධයයි. ඔන්න දැන් අපිට මේ වචන ටික තේරුනා. නමුත් ඒක ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන් නොවෙයි. මේ උපාදානස්කන්ධ ගැන උඩුයටිකුරු කරමින් විමස විමසා වටහා ගැනීමට ලොකු උත්සාහයක් ගත යුතුයි. ජාති, ජරා, මරණ ආදී දුක තේරුම් ගනිමින් ලෞකික සම්මා දිට්ඨියේ පිහිටලා ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාවකට යොමුවීම පිණිස යෝනිසෝමනසිකාරයේ යෙදිය යුතුයි. සාරිපුත්තයන් වහන්සේ අපට ගෝචර පදනමේ සිට රූපය විග්‍රහ කරනවා. “කතමො වාචුසො, රුපුපාදානක්ඛන්ධො? වත්තාරී ච මහාභුතානි, චතුන්නඤ්ච මහාභුතානං උපාදාය රූපං” සතරමහා ධාතුන් සතර මහා ධාතුන්ගේ උපාදානයෙනුත් හටගත්ත දේට රූප උපාදානස්කන්ධය කියනවා. මහා පුණ්ණමා සූත්‍රයේ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධයන්ට ප්‍රත්‍ය මොකක්ද යනුවෙන් අසන ප්‍රශ්නයට තථාගතයන් වහන්සේගේ පිළිතුර වුණේ, සතර මහා ධාතුන් හේතුවෙන් රූපස්කන්ධයත්, ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යයෙන්

වේදනා - සංඥා - සංඛාර ස්කන්ධත්, නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාණයත් පැණවෙන බවයි.

එසේනම් රූපය යනු සතර මහා ධාතු නොව, සතර මහා ධාතු හේතුවෙන් හට ගත් දෙයක්, වේදනා - සංඥා - සංඛාර යනු ස්පර්ශය නොව ස්පර්ශයෙන් හටගත් දෙයක්, විඤ්ඤාණය යනු නාමරූප නොව නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත් දෙයක් වශයෙන් නිරවුල් කරගත යුතුයි. වචනයෙන් අප ඉගෙන ගන්න දෙයට එහා ගියපු, පංච උපාදානස්කන්ධය ප්‍රඥාවට ගෝචර වන කාරණාවකි.

පසුගිය ලිපියේ සඳහන් කළ පරිදි ධාතු ගැන විස්තර මේ හත්ඵපදෝපම සූත්‍රයටත් මනාකොට ගැලපී යනවා. සාරිපුත්තයන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, ආයුෂ්මකුනි පඨවි ධාතුව කියන්නේ තමා යැයි සලකන, ගොරෝසු, තද ගතියෙන් යුතු, උපාදානයෙන් හටගත්තු යමක් ඇත්ද, කියලා, කොයි වගේ දේවල්ද යන්න ඊළගට කියනවා හරියට මේ වගේ කෙස්, ලොම්, නිය, දත් ... ආදියයි. තවත් එවැන්නක් දේ කියෙනවානම් එසේ පඨවි ධාතුවයි කියලා ප්‍රකාශ කරනවා. අපි ධාතු විභංගයේදී මේ පිළිබඳව නිරවුල් කරගත් නිසා අපි නුවණින් විමසා නිරවුල් කරගත යුතු කරුණු ටිකක් මෙතැන් සිට විග්‍රහ කර ගනිමු.

ධාතු විභංගයේදී අපි විග්‍රහ කර ගනු ලැබුවා ආධ්‍යාත්මික - බාහිර යම් පඨවි ධාතුවක් ඇතිද ඒ දෙකම හුදු පඨවි ධාතුවක් බව. ඒ ස්වභාවයන් දෙකම ඇතිවුනේ උපාදානය නිසායි. අප ධාතු මනසිකාරය, එහෙම නැති නම් අසුභ භාවනාව කරන විට අපට මුණ ගැහෙන්නේත් මේ ටිකයි. නමුත් බුද්ධ වචනය තුළ ඒ සෑම දෙයක්ම විදර්ශනාවට හරවා ගත යුතුයි. සතිපට්ඨාන විග්‍රහය තුළ හැම අනුස්සනාවක්ම අවසානයේ “සමුදයධම්මානුපස්සි වා විහරති, වයධම්මානුපස්සි වා විහරති. සමුදයවයධම්මානුපස්සි වා විහරති” ලෙස විග්‍රහ කෙරේ. එසේනම් හැමදෙයකම හටගැනීමයි දැකිය යුත්තේ. හටගැනීම (සමුදය) බලන්නේ නැතිව, “වය” බලලා ඒ දෙයට ඇලෙන්න හෝ ගැටෙන්න

නැතිව සිටින ක්‍රමයකුත් තිබෙනවා. නමුත් එය මූලාව දුරු වීමට ප්‍රමාණවත් වෙන්නෙ නෑ.

කෙස් ලොම් නිය දත් ... හටගන්න විදිහ (සමුදය) දකින්න නම් අපේ රාමුවට අනුව මව් කුසට යන්න වෙනවා. ඒක අපේ රාමුවට අපට තේරෙන දෙය. තථාගත ධර්මය පටිච්ච සමුප්පාදය විග්‍රහ කරලා, හේතුවක් මත ගොඩනැගෙන ඵලයක් සකස් වෙන හැටි පෙන්වා දෙනවා. මහා පදාන සූත්‍රයේදී “සමුදයො සමුදයො ති කියලා විස්තර වෙනවා පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයත් එකක තමයි මේ හටගැනීම (සමුදය) කියන එක හමුවෙන්නේ කියලා. එහෙනම් කෙස්, ලොම්, නිය,... කියන දෙවල් භොයන (පිරිසිදු දකින) කෙනාට හේතුවක් සමග ඇති වන ඵලය තමයි කෙස්, ලොම්, නිය... වෙන්නෙ. “හෙතු වස්ස සුද්ධිට්ඨො, හෙතුසමුප්පන්නා ච ධම්මා” හේතුව දැකපු කෙනා හේතුවත්, හේතුවෙන් උපන් ධර්මයත් දකිනවා.

මනා ප්‍රඥාවෙන් හේතුව දකින විට “තං නෙතං මම, නෙසොහමස්මිං, න මෙසො අත්තා ති” මම නෙමෙයි, මගේ නෙවෙයි, මගේ ආත්මය නෙමෙයි කියල පිහිටන්න දෙයක් නැතිවෙනවා. මේ දේශනාවේ ඊළඟට බාහිරය ගැන කියනවා. යම් දවසක බාහිර ආපෝ ධාතුව කිපිලා ඒ කියන්නෙ ගංවතුර ගැලීම් වගේ දේවල් සිදු වෙලා ජලය වැඩිවෙලා මේ පය්වි ධාතුව අතුරුදන් වෙලා යනවා කියනවා, මහා විශාල පය්වි ධාතුවක් මේ ලෙස අනිත්‍ය වෙලා, ක්ෂය වෙලා යනවා නම්, වැනසී යනවා නම්, විපරිණාමයට පත්වෙනවා නම් “කිං පනිමස්ස මත්තට්ඨකස්ස කායස්ස තණ්හුපාදින්නස්ස” මේ කයට උපාදාන කරගෙන මම කියලා ගැනීම සුදුසු නෙවෙයි ලෙස සාරිපුත්තයන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

සාරිපුත්තයන් වහන්සේ බාහිර ආපෝ ධාතුව හේතුවෙන් බාහිර පය්වි ධාතුව ප්‍රකට නොවන බව දේශනා කළා, එනම් වතුරෙන් වැහිල යනවා, වතුරෙන් මහ පොළව වැහුනාම බාහිර පය්වි ධාතුව අනිත්‍යවෙලා යන බව දේශනා කළා. නමුත් ජලය යට මේ පොළව තිබිලා ආයේමත් මතු වෙනවා. එහෙනම් මීට කලින් විග්‍රහ කරගත්

විදිහට උපදානයක් සමඟයි මේ පයවි, අපෝ, ... යන ධාතු නිවැරදිව තේරුම් ගන්න තිබෙන්නේ.

“තස්ස වෙ, ආවුසො, හික්ඛුනො එවං බුද්ධං අනුස්සරතො එවං ධම්මං අනුස්සරතො එවං සඛ්ඝං අනුස්සරතො උපෙක්ඛා කුසලනිස්සිතා න සණ්ඨාති. සො තෙන සංවිජ්ජති සංවෙගං ආපජ්ජති - අලාභා වත මෙ, න වත මෙ ලාභා” ඔය විදිහට බුදුන් දහම් සඟුන් සිහිවෙන කොටත්, උපේක්ෂාවක් හිත තුළ නොපිහිටන කොට මේක මට ලාභයක් නොවේ කියලා සංවේගයක් ඇති කරගන්න කියනවා හරියට මාමණ්ඩිය දකින ලේලිය වගේ ලැජ්ජාවට පත්වෙන්න කියනවා. මෙලෙස ධර්මය සිහි කර කර උපේක්ෂාවට පත්වීමේදී ධර්මය තුළින් ඉදිරියට යාමට උත්සාහය ඇතිවෙනවා. මේ සූත්‍රයේදී මෙතෙක් අප විග්‍රහ කරගනු ලැබූවා ධාතු වශයෙන් බැලීමේදී, “උපාදානයෙන්” හටගන්නවා කියන මූලික කරුණු විග්‍රහකර ගැනීමට පටිච්ච සමුප්පාද න්‍යායට යායුතු බවත්, උපාදානයෙන් හටගන්නේ පංච උපාදානස්කන්ධය බවත් තේරුම් ගන්නා. ආර්ය සත්‍ය හොයා ගෙන යන කෙතාට පටිච්ච සමුප්පාදය, පංච උපාදානස්කන්ධය, සතර සතිපට්ඨානය ආදී බොහෝ දේ හමුවුණා.

“අජ්ඣත්තිකඤ්චෙපි ආවුසො, වක්ඛුං අපරිහින්තං හොති බාහිරා ච රූපා ආපාඨං ආගච්ඡන්ති, නො ච තජ්ජො සමන්තාහාරො හොති”

සාරිපුත්තයන් වහන්සේ ඊළඟට දේශනා කරනවා, ආධ්‍යාත්මික ඇස බිඳිලත් නැති බාහිර රූපයකුත් ඇවිල්ල නැති මේ “තජ්ජො සමන්තාහාරො” කියන කාරණා සිදු නොවන විට විඤ්ඤාණය හටගන්නේ නැතිබව. ඉන්පසු පෙන්වා දෙනවා ආධ්‍යාත්මික ඇස බිඳිල නැති විට, බාහිර රූප ඉදිරියට ඇවිල්ලා තිබුනොත්, සමන්තාහාර යෙදුනොත් “යං තථාභුතස්ස රූපං තං රූපුපාදානක්ඛන්ධෙ සඛිගහං ගච්ඡති” ඒ හටගැනීමෙහි රූපයක් ඇත්ද, එය රූප උපාදානස්කන්ධය යයි ව්‍යවහාරය කරයි.

මෙතැනදී රූපය හටගන්නේ නැහැ ඇස, රූප, විඤ්ඤාණය යන කරුණු එකතු නොවීමෙන්. එසේම “යා තථාභූතස්ස වෙදනා සා වෙදනුපාදානක්ඛන්ධෙ සඛිගහං ගච්ඡති” ඒ හටගැනීමෙහි විදීමක් ඇත්ද, එය වෙදනා උපාදානස්කන්ධය යයි ව්‍යවහාරය කරයි. “යා තථාභූතස්ස සඤ්ඤා සා සඤ්ඤුපාදානක්ඛන්ධෙ සඛිගහං ගච්ඡති” ඒ හටගැනීමෙහි සංඥාවක් ඇත්ද, එය සංඥා උපාදානස්කන්ධය යයි ව්‍යවහාරය කරයි. ඔය විදිහට හට ගන්නවා සංඛාර සහ විඤ්ඤාණ උපාදානස්කන්ධත් හයගන්නවා. ඔය විදිහටම ආයතන හය ඔස්සේම පංච උපාදානස්කන්ධය හටගන්න ආකාරය දේශනා කරනවා.

මෙහිදී තේරුම් ගෙන විග්‍රහ කරගත යුතු කරුණු රාශියක් තිබෙනවා. එනම් අපේ ඇහැ තිබුනා, ඇහැ ඉදිරියට රූපෙන් ඇවිල්ලා තිබෙන විට රූපය පෙනුන නැත්තේ මනසිකාරය යොමු නොවුන නිසයි. එසේනම් රූපය දකින්න, ශබ්දය අහන්න, ප්‍රධාන වශයෙන් මුල් වෙලා තියෙන්නේ තජ්ජෝ සමන්තාහාර යයි.

අපි සිතමු කෙනෙකු රූපවාහිනිය බලමින් ආහාර අනුභව කරනවා කියලා, ඒ වෙලාවේදී ආහාරයේ රස නොතේරුන අවස්ථා ප්‍රයෝගිකව යෙදිල ඇති. දිව තිබුනට රසය තිබුනට “තජ්ජෝ සමන්තාහාරො” වුනේ නැතිනම් රසය නොතේරී යනවා. එහෙනම් තිබුණ රසයක් නොවෙයි විදින්නේ. රූපවාහිනියට අවධානය වැඩි නිසා රස නොතේරුනාට මනසිකාරය යොමු වුන තැනදී රසය දැනෙනවා.

කිංමුලක සූත්‍රයේදී දේශනා කරනවා “මනසිකාරසම්භවා සබ්බෙ ධම්මා, ඡන්දමුලකා සබ්බෙ ධම්මා, එස්සසමුදයා සබ්බෙ ධම්මා”, සියළු ධර්මයන් හටගැනීමට සම්භවය මනසිකාරයයි. සියළු ධර්මයන්ට මුල ඡන්දය බවත් සියළු ධර්මයන් හටගන්නේ ස්පර්ශයෙන් බවත් විග්‍රහ කරනවා. එසේනම් ඇස නොබිදී තිබුණා, රූපයත් ඇස ඉදිරියට පැමිණුනා එයින් හටගන්න “තජ්ජෝ සමන්තාහාරය” නොයෙදුන නිසා රූපය නොපෙනෙයි. හැබැයි එතනට තජ්ජෝ සමන්තාහාරය යෙදුන විට විඤ්ඤාණය පහළ වෙනවා (විඤ්ඤාණභාගස්ස පාතුභාවො භොති).

මහා හත්තිපදෝපම සූත්‍රයේ ලෝකය හට ගැනීමත්, ලෝකය හට නොගැනීමත් මෙසේ විස්තර කරනවා. එමෙන්ම ලෝක සූත්‍රය, මධුපිණ්ඩික, දුතියද්වය සූත්‍රවලදී ලෝක හටගැනීම ගැන කියනවා.

එසේ නම් ස්පර්ශය සිදු වෙන්නට අවිද්‍යාව, සංඛාර, විඤ්ඤාණය, නාමරූප, සළායතන කියන ප්‍රත්‍යන්ද හේතු වෙනවා. පටිච්ච සමුප්පාදය හොයාගෙන යනකොට අඤ්ඤාණකම නම් වූ අවිද්‍යාව නිසා මේ වැඩපිළිවෙල සිදුවන බව හමුවෙනවා. ඒ කියන්නේ හේතු ප්‍රත්‍යය නොදැකීම නම් වූ පදනම නිසා මේ දුක සකස් වන බව හමුවෙනවා. එනම් ඤාණයක් හටගත්තා දුක හටගත්තේ අවිද්‍යාවෙන් කියලා, තණ්හාවට හේතුව වේදනාව, වේදනාවට හේතුව ස්පර්ශය කියලා. ඤාණය කියන්නේ වචන මාත්‍රයකින් තමා පනවා ගන්න දෙයක් නොවෙයි.

ඤාණය හටගන්නකොට අඤ්ඤාණකම නම් වූ අවිද්‍යාව නිසා දුක හටගත්ත බවත් හේතු නිරුද්ධ වීම පිණිස සංඛත වූ මාර්ගය ගොඩනැගෙනවා. ඒක මම කියන කෙනෙක්, යන මාර්ගයක් නොවෙයි. බලෙන් ගොඩනගාගැනීමකුත් නොවෙයි. දුක හටගත්තේ අනුවණකමින් කියලා නුවණට හමුවෙන කොට දුක සකස් නොවෙනවා. මෙන්න මේ නුවණ ඇතිවූ තැන තමයි දුක සත්‍යයි - සමුදය සත්‍යයි - නිරෝධය සත්‍යයි - මාර්ගය සත්‍යයි කියලා සත්‍ය ඤාණය හට ගන්නේ. මේ දේශනාව තුළ උපාදානයෙන් හටගත්ත පඨවිය හමුවුණා, කෙස්, ලොම්, නිය... ආදිය හටගත්තේ කොහොමද කියල හමුවුණා. පුණ්ණමා සූත්‍රයේදී විග්‍රහ වෙනවා පංච උපාදානස්කන්ධය කෙරෙහි යම් ඡන්දරාගයක් ඇත්ද එයයි උපාදාය කියලා. සාරිපුත්තයන් වහන්සේ දේශනා කරපු මේ විග්‍රහයට ආර්ය සත්‍යයට මේ සියල්ල සංගෘහිත වෙනවා.

මේ ආකාරයට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය ඇහෙන විට ඒ තුළින් යොනිසෝ මනසිකාරය උපදිනවා. ඊට අනුව පුරුදු කරගෙන යන විට ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාවට තුළ හේතු සමුදයක් සමග හේතු නිරෝධය සාක්ෂාත් වෙනවා.

නොමිලයේ බෙදා හැරීම පිණිසයි.

උවැසි උවැසියන් දැරිය යුතු
වදනින් හුරු කළ යුතු දහමී
විමංසන නුවණින් දැක්ම විවර කරගන්නට
“අරුණ” ක්ව කළුවර අහසට...

මහසයුරේ විශගස් සිදුර හමු වී
එකැස් කණ කැස්බෑ හෙතීන් දුටු
හිවන් සුවරැඳි මනුසත් උයනේ
“අරුණ” ක්ව නැඟෙන්නට...

සසර යන විඳි දුකට
සතෘයේ දුමී සිහ නඳවා
මඩෙන් එළියට වුත් පිපෙන්නට
“අරුණ” ක්ව පිපෙන මලකට...

සසර බැඳි ආශා අතැර
හිස් බව පසක් කර
දහම පිරිසිඳ දැකීන්නට
බලන් කඩතුරා හැර දැසේ...

ISBN 978-624-5177-01-1

කොළඹ ප්‍රින්ටර්ස් 0114 870 333